

College bescherming persoonsgegevens

Onderzoek CBP naar de verwerking van persoonsgegevens
door Snappet

Rapport definitieve bevindingen van 14 juli 2014
met corrigendum van 27 augustus 2014

Juli 2014
z2013-00795

OPENBARE VERSIE

Inhoud

Samenvatting.....	2
1. Inleiding.....	7
2. Procedure	9
2.1 Verloop.....	9
2.2 Zienswijze van Snappet op de voorlopige bevindingen van het CBP	10
3. Feitelijke bevindingen	13
3.1 Organisatiebeschrijving Snappet.....	13
3.2 Techniek Snappet tablet.....	14
3.3 Gebruik van gegevens door Snappet.....	17
3.4 Informatie door Snappet.....	21
3.5 Bewerkersovereenkomst.....	23
4. Wettelijk kader	27
4.1 Verantwoordelijke	27
4.2 Bewerker	28
4.3 Persoonsgegevens.....	29
4.4 Verwerking van persoonsgegevens	31
4.5 Grondslag voor de gegevensverwerking in de Wbp.....	31
4.6 Verdere verwerking	34
4.7 Beveiliging	35
5. Beoordeling	37
5.1 Verantwoordelijke en bewerker	37
Beoordeling onder de oude overeenkomsten	38
Beoordeling na ondertekening bewerkersovereenkomst.....	39
5.2 Persoonsgegevens.....	45
5.3 Verwerking van persoonsgegevens	48
5.4 Grondslag	48
5.5 Verdere verwerking	54
5.6 Beveiliging	59
6. Conclusies.....	61

Bijlage 1: Zienswijze Snappet, met de reactie daarop van het CBP

SAMENVATTING

Het College bescherming persoonsgegevens (CBP) heeft onderzoek ingesteld naar de verwerking van persoonsgegevens door de Stichting Snappet (hierna: Snappet) bij het gebruik van de Snappet-tablets door kinderen in het basisonderwijs in Nederland.

Snappet is een organisatie die tablets verhuurt aan basisscholen, met ingebouwde onderwijssoftware (apps). De tablets zijn gericht op kinderen in groep 4 tot en met 6, in de leeftijd van 7 tot 9 jaar. Op de Snappet-tablets kunnen kinderen lees- en oefenstof doen voor vakken als taal, spelling, rekenen en lezen. Eind oktober 2013 waren er [VERTROUWELIJK] Snappet-tablets actief, op [VERTROUWELIJK] basisscholen in Nederland. Inmiddels, begin juli 2014, worden de tablets op meer dan 400 basisscholen in Nederland gebruikt. Dagelijks worden er volgens Snappet meer dan anderhalf miljoen opgaven op de tablet gemaakt.

Verantwoordelijke

Snappet is de verantwoordelijke voor de [VERTROUWELIJK] resultaten die zij via de apps op de tablets heeft verzameld en (verder) verwerkt sinds de eerste pilot in mei/juni 2012 tot op heden. Deze resultaten en andere gegevens van en over de kinderen die de apps op de Snappet tablets gebruiken, zijn persoonsgegevens als bedoeld in artikel 1, onder a, van de Wbp. Omdat het hierbij om zeer gedetailleerde gegevens gaat over de individuele onderwijsvorderingen van zeven tot negenjarige kinderen, zijn dit *gevoelige* persoonsgegevens.

Hoewel Snappet de scholen in de periode december 2013 tot maart 2014 een bewerkersovereenkomst heeft toegestuurd, ook na ondertekening van deze overeenkomst, de verantwoordelijke voor zes van de negen onderzochte doeleinden van de gegevensverwerking.

Het CBP stelt op grond van de feiten vast dat Snappet de persoonsgegevens verwerkt voor negen verschillende doeleinden.

1. Het verwerken van persoonsgegevens waaronder de leerresultaten van individuele leerlingen (betrokkenen) voor de leerlingen zelf;
2. Het via het dashboard beschikbaar stellen van de persoonsgegevens waaronder de leerresultaten aan de docenten van de individuele leerlingen;
3. a. Het maken van overzichten van alle behaalde resultaten per opgave door kinderen in een bepaald leerjaar (groep), met een gepseudonimiseerde identifier per kind;
b. Het zelfstandig gebruik door Snappet van de overzichten van resultaten per opgave met gepseudonimiseerde identifier per kind;
4. Het adviseren van de scholen over het curriculum (mede op basis van individuele leerprestaties);
5. Het maken van een back-up;
6. Het (gaan) adviseren van de scholen over mogelijke individuele leerproblemen op grond van individuele leerprestaties, zoals het stellen van een vroegdiagnose dyslexie;

7. Het beschikbaar (gaan) stellen van een set (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen, alleen na aparte instructie van de school;
8. Het analyseren van de individuele leerlinggegevens om hen te classificeren in vaardigheidsniveau's [VERTROUWELIJK], door deze gegevens te vergelijken met het resultaat per opgave van de andere kinderen in de klas en de resultaten per opgave van alle andere kinderen die de tablets gebruiken van scholen die ingestemd hebben met doeleinde 3a.

Bewerker

Ten aanzien van drie soorten verwerkingen, namelijk:

- *het verwerken van de persoonsgegevens waaronder de leerprestaties ten behoeve van zowel de kinderen;*
- *het verwerken van de persoonsgegevens waaronder de leerprestaties ten behoeve van de docenten;*
- *het maken van een back-up*

geldt dat Snappet, gelet op de aard van de uitbestede dienstverlening (en de voorzienbaarheid van de gegevensverwerkingen), als bewerker kan worden aangemerkt, ook zonder expliciete schriftelijke opdracht/instructie daartoe van de scholen.

Geen bewerker

Ten aanzien van doeleinde *het zelfstandig gebruik door Snappet van de gepseudonimiseerde overzichten* geldt dat Snappet ingevolge de wet niet als bewerker kan optreden. Uit de wettelijke definitie van bewerker volgt dat een bewerker nu juist ten behoeve van een andere persoon of instelling, de verantwoordelijke, persoonsgegevens verwerkt en niet voor zichzelf.

Ten aanzien van de resterende vijf verwerkingen, namelijk:

- *Het maken van overzichten van alle behaalde resultaten per opgave door kinderen in een bepaald leerjaar (groep), met een gepseudonimiseerde identifier per kind;*
- *Het adviseren van de scholen over het curriculum (mede op basis van individuele leerprestaties);*
- *Het (gaan) adviseren van de scholen over mogelijke individuele leerproblemen op grond van individuele leerprestaties, zoals het stellen van een vroegdiagnose dyslexie;*
- *Het beschikbaar (gaan) stellen van een set (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen, alleen na aparte instructie van de school;*
- *Het analyseren van de individuele leerlinggegevens om hen te classificeren in vaardigheidsniveau's ([VERTROUWELIJK]), door deze gegevens te vergelijken met het resultaat per opgave van de andere kinderen in de klas en de resultaten per opgave van alle andere kinderen die de tablets gebruiken van scholen die ingestemd hebben met doeleinde 3a*

geldt dat Snappet feitelijk teveel zeggenschap heeft over deze doeleinden van de gegevensverwerking om als bewerker te worden aangemerkt. Het gaat om innovatieve technische dienstverlening, waarvan de aard en impact niet algemeen bekend zijn. De kwaliteit van de informatie die Snappet verstrekt aan de scholen is daarom van wezenlijk belang. Die kwaliteit schiet echter tekort. Snappet biedt de scholen geen of onvoldoende duidelijkheid over de aard van de meeste

gegevensverwerkingen. Scholen worden onjuist geïnformeerd door Snappet dat de overzichten van resultaten per opgave geen persoonsgegevens zouden bevatten, terwijl het om gepseudonimiseerde persoonsgegevens gaat. Door het ontbreken van informatie over essentiële elementen van de gegevensverwerkingen kunnen de scholen doel en middelen van de gegevensverwerking niet bepalen, en dus de zeggenschap niet uitoefenen die vereist is c.q. zou zijn om hun rol als verantwoordelijken te kunnen vervullen. Ook ontbreekt een expliciete schriftelijke opdracht/instructie (van het merendeel van de scholen) en bewijsmateriaal ten aanzien van de keuzes die scholen zouden hebben gemaakt, om gegevens wel of niet voor bepaalde doeleinden te laten verwerken. Ten slotte verzet ook de aard van sommige specifieke diensten die Snappet verleent zich tegen een kwalificatie als bewerker. Bij het adviseren over het curriculum en het (gaan) verstrekken van persoonsgegevens aan onderzoeksinstellingen heeft Snappet ook een eigen zakelijk belang. Daarom is Snappet in ieder geval de verantwoordelijke voor deze gegevensverwerkingen. Het feit dat de scholen mogelijk deels gezamenlijk met Snappet verantwoordelijk zijn voor deze gegevensverwerkingen, doet niets af aan het feit dat Snappet in ieder geval de verantwoordelijke is in de zin van de Wbp.

Geconstateerde overtredingen

De Wbp stelt eisen aan het verwerken van persoonsgegevens. Het CBP heeft bij Snappet in het onderzoek een aantal overtredingen van de Wbp geconstateerd, met betrekking tot de grondslag, verdere verwerking en beveiliging.

Grondslag voor de gegevensverwerking

Voor zes van de verwerkingen waarvoor Snappet de verantwoordelijke is, namelijk:

- *Het maken van overzichten van alle behaalde resultaten per opgave door kinderen in een bepaald leerjaar (groep), met een gepseudonimiseerde identifier per kind;*
- *Het zelfstandig gebruik door Snappet van deze overzichten;*
- *Het adviseren van de scholen over het curriculum (mede op basis van individuele leerprestaties);*
- *Het (gaan) adviseren van de scholen over mogelijke individuele leerproblemen op grond van individuele leerprestaties, zoals het stellen van een vroegdiagnose dyslexie;*
- *Het beschikbaar (gaan) stellen van een set (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen, alleen na aparte instructie van de school;*
- *Het analyseren van de individuele leerlinggegevens om hen te classificeren in vaardigheidsniveau's ([VERTROUWELIJK]), door deze gegevens te vergelijken met het resultaat per opgave van de andere kinderen in de klas en de resultaten per opgave van alle andere kinderen die de tablets gebruiken van scholen die ingestemd hebben met doeleinde 3a*

komen in dit geval twee grondslagen in aanmerking: ondubbelzinnige toestemming (artikel 8, aanhef en onder a, van de Wbp) en noodzaak voor gerechtvaardigd belang (artikel 8, aanhef en onder f, van de Wbp). Deze beoordeling laat onverlet dat de scholen als (gezamenlijke) verantwoordelijken mogelijk wel een grondslag hebben, maar dat valt buiten de scope van dit onderzoek.

Snappet vraagt geen toestemming aan de wettelijk vertegenwoordiger(s) van de kinderen en kan geen toestemming verkrijgen voor deze (verdere) verwerkingen van

de persoonsgegevens van de kinderen louter door ondertekening van de (bewerkers)overeenkomst door de scholen. De zes hier bedoelde gegevensverwerkingen zijn niet evident noodzakelijk om onderwijs te kunnen geven met behulp van de tablets. Het feit dat de scholen ervoor kiezen om een deel van het onderwijs via apps op de tablets te laten verlopen, en dat dat nieuwe technische mogelijkheden schept om persoonsgegevens te aggregeren, te combineren en verder te verwerken, betekent niet dat dergelijke verwerkingen ook zonder meer toelaatbaar zijn. Het gaat hier deels om gevoelige persoonsgegevens, waaraan allerlei conclusies kunnen worden verbonden met gevolgen in het (latere) maatschappelijk leven. De gegevensverwerkingen voor deze doeleinden maken inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de kinderen en voldoen niet aan het proportionaliteitsvereiste. Ook door het ontbreken van waarborgen zoals de vereiste transparantie over de gegevensverwerkingen die Snappet als verantwoordelijke verricht, weegt het belang van Snappet niet op tegen het recht van de kinderen op eerbiediging van hun persoonlijke levenssfeer.

Omdat Snappet geen ondubbelzinnige toestemming verkrijgt van de wettelijk vertegenwoordiger(s) van de kinderen voor deze gegevensverwerkingen, en geen beroep kan doen op een andere grondslag in artikel 8 van de Wbp, heeft Snappet als verantwoordelijke geen grondslag voor deze gegevensverwerkingen. Snappet handelt hierdoor in strijd met artikel 8 van de Wbp. Indien en voor zover Snappet persoonsgegevens aan onderzoeksinstellingen gaat verstrekken na instructie van de school en diagnoses gaat maken van individuele leerproblemen, ontbreekt een grondslag en gaat Snappet ook op die punten mogelijk in strijd handelen met artikel 8 van de Wbp.

Verdere verwerking

Door het ontbreken van een grondslag voor het (doorlopend) classificeren van de kinderen in vaardigheidsniveaus ([VERTROUWELIJK]) en het zelfstandig gebruik door Snappet van de gepseudonimiseerde overzichten van de resultaten per opgave, mag Snappet de gegevens ook niet *verder* verwerken. Dit geldt ook voor de mogelijke toekomstige verstrekking van persoonsgegevens aan onderzoeksinstellingen.

Daarnaast geldt dat er geen duidelijke verwantschap is tussen de doelen waarvoor de persoonsgegevens worden verzameld en de verdere verwerking ervan. Door de gevoelige aard van de gegevens, de wijze van verzamelen, de gevolgen van de verdere verwerking op de persoonlijke levenssfeer van de kinderen alsmede door het ontbreken van de nodige waarborgen en voorzieningen is de verdere verwerking ervan door Snappet onverenigbaar met de doeleinden waarvoor Snappet de gegevens verkrijgt.

Hierdoor handelt Snappet in strijd met artikel 9 van de Wbp. Indien en voor zover Snappet persoonsgegevens aan onderzoeksinstellingen gaat verstrekken, levert dit waarschijnlijk eveneens strijd op met artikel 9 van de Wbp.

Beveiliging

Tot oktober 2013 was het communicatieverkeer van de tablets niet versleuteld, waardoor onbevoegde derde partijen toegang konden krijgen tot de prestaties en vorderingen van de kinderen. Het toepassen van *transport layer security* (TLS) is een makkelijke, alom aangeraden beveiligingsstap.

Door het ontbreken van versleuteling handelde Snappet in strijd met artikel 13 van de Wbp. Snappet heeft deze overtreding inmiddels beëindigd. Maar omdat Snappet een authenticatiemethode gebruikt op basis van [VERTROUWELIJK] heeft Snappet de dienst onvoldoende beveiligd tegen onrechtmatige verwerking van de persoonsgegevens door onbevoegde derde partijen. De maatregel die Snappet heeft getroffen na ontvangst van het Rapport voorlopige bevindingen van het CBP, [VERTROUWELIJK], heft de geconstateerde overtreding niet op.

Snappet handelt hierdoor in strijd met artikel 13 van de Wbp.

1. INLEIDING

Het College bescherming persoonsgegevens (CBP) heeft op grond van artikel 60 van de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) ambtshalve onderzoek ingesteld naar de verwerking van persoonsgegevens door de Stichting Snappet (hierna: Snappet).

Het CBP heeft de verwerking onderzocht door Snappet van persoonsgegevens van kinderen in het basisonderwijs die zijn verzameld met of door het gebruik van de Snappet tablets.

Achtergrond onderzoek

Een van de onderzoeksprioriteiten van het CBP in 2013 was de gegevensverwerking door apps (mobiele applicaties) van persoonsgegevens van kinderen.¹ Dit omdat kinderen een kwetsbare doelgroep vormen en omdat de wereld van app-developers een zich snel ontwikkelende sector is, gedomineerd door kleine start-ups met vaak minder dan vijf werknemers. Dit soort kleine bedrijven kan binnen korte tijd honderdduizenden of zelfs tientallen miljoenen gebruikers verwerven, terwijl kennis van privacywetgeving niet vanzelfsprekend is.

Het CBP heeft onderzoek ingesteld naar het gebruik van tablets met onderwijsapps omdat dit een belangrijke nieuwe ontwikkeling in het basisonderwijs is en omdat het een grote groep jonge kinderen betreft. Volgens het CBS waren er in het schooljaar 2011-2012 ruim 1,5 miljoen kinderen ingeschreven bij het primair onderwijs (basisonderwijs en speciaal basisonderwijs) op in totaal 7.112 instellingen.² Het gebruik van internet en ICT-toepassingen is inmiddels ingeburgerd in het (basis) onderwijs in Nederland, bijvoorbeeld voor leerlingvolgsystemen. Alle onderwijsinstellingen in Nederland beschikken inmiddels over een breedbandinternetaansluiting, en 61% van de scholen in het primair onderwijs heeft daarbij ook de WiFi-toegang die noodzakelijk is om van tablets met onderwijsapps gebruik te kunnen maken.³ In het schooljaar 2013 zijn er in Nederland 7 zogenoemde iPad-scholen gestart.⁴ Daarnaast zijn er steeds meer basisscholen die experimenteren met tablets.⁵ Uit de ICT-monitor 2013 van de Stichting Kennisnet blijkt dat er in het

¹ CBP Agenda 2013, URL: http://www.cbpweb.nl/Pages/ind_cbp_agenda_2013.aspx.

² Bron CBS, aantal instellingen basis onderwijs en speciaal basisonderwijs, meetjaar 2011-2012, URL: <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=03753&D1=a&D2=1-2,6,8,10,13-14&D3=0-2&D4=0&D5=15-21&HD=130516-1014&HDR=T,G3,G4&STB=G2,G1> (URL laatst bezocht op 25 juni 2014).

³ Kennisnet, Vier in balans monitor 2013, De laatste stand van zaken van ict en onderwijs, p. 43, URL: http://www.kennisnet.nl/fileadmin/contentelementen/kennisnet/Over.kennisnet/Vier_in_balans/Vier_in_balans_monitor_2013.pdf.

⁴ Bron: Trouw, iPad-onderwijs en/ of Homerus, 13 september 2013, URL: <http://www.trouw.nl/tr/nl/6926/Filosofisch-elftal/article/detail/3508976/2013/09/13/iPad-onderwijs-en-of-Homerus.dhtml> (URL laatst bezocht op 25 juni 2014).

⁵ Zie bijvoorbeeld NOS, Steeds meer basisscholen gebruiken tablets, 2 februari 2013, URL: http://nos.nl/video/469704-steeds-meer-basisscholen-gebruiken-tablets.html?npo_cc_skip_wall=1&npo_cc=na&npo_rnd=897905492 (URL laatst bezocht op 25 juni 2014).

lager onderwijs gemiddeld 1 computer per 5 leerlingen aanwezig is. Daarvan is 15% procent een laptop, en 1% een tablet.⁶

De omschakeling van papieren lesstof naar het gebruik van interactieve digitale leermiddelen leidt tot nieuwe gegevensstromen. Daardoor kunnen andere partijen dan de juf of meester toegang krijgen tot gegevens van leerlingen, al dan niet bevoegd. Het zijn de scholen die besluiten om eventueel tablets en/of onderwijsapps in te zetten, de leerlingen en hun ouders hebben hierin doorgaans geen zeggenschap.

Snappet is een nieuwe aanbieder van tablets met onderwijsapps, die binnen twee jaar meer dan 400 basisscholen als klant heeft geworven. Gezien de doelgroep van jonge kinderen, en het feit dat de wettelijk vertegenwoordiger(s) geen keuze hebben tussen het gebruik van papieren of digitaal lesmateriaal, is het van groot belang dat de gegevensverwerking via de onderwijsapps behoorlijk en zorgvuldig is en voldoet aan alle wettelijke vereisten.

Bij aanvang van het onderzoek was geen publiek toegankelijke informatie te vinden over de gegevens die via de apps op de Snappet tablets werden verwerkt over en van de kinderen. Snappet had bij aanvang van het onderzoek geen privacyverklaring of technische toelichtingen op zijn website.

Het CBP heeft vanuit zijn toezichthoudende rol naar aanleiding van het bovenstaande onderzoek ingesteld.

Het onderzoek heeft zich geconcentreerd op de volgende vragen:

- Verzamelt en verwerkt Snappet persoonsgegevens van kinderen in het basisonderwijs met of door het gebruik van de Snappet tablets? Zo ja, welke gegevens, op welke wijze en voor welk(e) doeleinde(n)?
- Is Snappet verantwoordelijk voor (delen van de) gegevensverwerking, als gedefinieerd in artikel 1, aanhef en onder d, van de Wbp (definitie 'verantwoordelijke') en/of treedt Snappet voor (delen van de) gegevensverwerking op als bewerker, als gedefinieerd in artikel 1, aanhef en onder e, van de Wbp (definitie 'bewerker')? Heeft Snappet (in haar eventuele hoedanigheid als bewerker) bewerkersovereenkomsten gesloten met de scholen namens wie zij persoonsgegevens verwerkt, als bedoeld in artikel 14 van de Wbp?
- Heeft Snappet (in haar hoedanigheid als verantwoordelijke) een grondslag voor de verwerking(en) van persoonsgegevens van kinderen in het basisonderwijs die zijn verzameld met of door het gebruik van apps op de Snappet tablets als bedoeld in artikel 8 van de Wbp?
- Welke beveiligingsmaatregelen heeft Snappet getroffen tegen onbevoegde toegang door derden tot persoonsgegevens van de kinderen tijdens het gebruik van Snappet tablets in de klas en gedurende het transport van de gegevens via internet naar Snappet en eventuele derde partijen?

⁶ Kennisnet, Vier in balans monitor 2013, p. 28.

- Informeert Snappet betrokkenen en/of de scholen voldoende duidelijk over de doeleinden van de verwerking, de soorten (categorieën van) persoonsgegevens die zij van de kinderen verwerkt en de bewaartermijn(en)?
- Verstreckt Snappet persoonsgegevens van kinderen in het basisonderwijs met of door het gebruik van de Snappet tablets aan derde partijen? Worden de gegevens daardoor verwerkt op een wijze die (on)verenigbaar is met de doeleinden waarvoor ze zijn verkregen?

Het onderzoek richt zich aldus op toetsing aan de artikelen 1, aanhef en onder a, d, en e, van de Wbp, artikel 8 van de Wbp (grondslag), artikel 9 van de Wbp (verdere verwerking), artikel 13 van de Wbp (beveiliging) en artikel 14 van de Wbp (bewerkerovereenkomst).

2. PROCEDURE

2.1 Verloop

Het CBP heeft Snappet bij brief van 7 oktober 2013 geïnformeerd over het instellen van ambtshalve onderzoek naar de verwerking van persoonsgegevens via de Snappet-tablets. Het CBP heeft in deze brief om inlichtingen verzocht en aangekondigd een onderzoek ter plaatse te zullen uitvoeren bij Snappet. Per e-mail van 18 oktober 2013 heeft Snappet de gevraagde inlichtingen verstrekt. Op maandag 21 oktober 2013 heeft het onderzoek ter plaatse plaatsgevonden ten kantore van Snappet in Utrecht. Tijdens genoemd onderzoek heeft het CBP mondeling inlichtingen ingewonnen bij één van de directeuren, een technisch medewerker en een gevolmachtigd juridisch adviseur, alsmede een aantal (kopieën van) bescheiden gevraagd. Daarnaast heeft het CBP gebruikersinterfaces bekeken van de tablets, de databases waarmee Snappet gegevens verzamelt en verwerkt en het begin van het loginproces op de tablet. In verband met de aanwezige versleuteling heeft het CBP geen inzage gehad in het gegevensverkeer.

Het CBP heeft een aantal (kopieën van) bescheiden meegenomen, in de vorm van prints op papier en digitale bestanden op een USB-stick.⁷

Per e-mail van 23 oktober 2013 heeft het CBP Snappet een overzicht gestuurd van overige benodigde inlichtingen en bescheiden. Per e-mail van 29 oktober 2013 heeft Snappet een toelichting gevraagd met betrekking tot één van de gevraagde bescheiden. Het CBP heeft deze toelichting dezelfde dag per e-mail verstrekt. Bij brief van 31 oktober 2013 heeft het CBP Snappet een overzicht gestuurd van relevante verklaringen tijdens het onderzoek ter plaatse, en Snappet verzocht uiterlijk 6 november 2013 de gevraagde inlichtingen en bescheiden te verstrekken.

Snappet heeft de gevraagde inlichtingen en (kopieën van) bescheiden op 6 november 2013 aan het CBP verstrekt.

⁷ Van de tijdens het onderzoek ter plaatse gemaakte screenshots en op USB-sticks opgeslagen digitale bestanden is een kopie aan Snappet verstrekt.

Bij brief van 15 november 2013 (door het CBP ontvangen op 18 november 2013) heeft Snappet een reactie gestuurd op de brief met verklaringen van het CBP van 31 oktober 2013. Het CBP heeft de ontvangst van deze reactie op 20 november 2011 per e-mail bevestigd, Snappet geïnformeerd over de voortgang van het onderzoek en gewezen op een wijziging van de Beleidsregels actieve openbaarmaking door het CBP.⁸

Het CBP heeft Snappet geïnformeerd over de voortgang van het onderzoek via e-mails van 18 december 2013.

Het CBP heeft op 4 februari 2014 het Rapport voorlopige bevindingen vastgesteld.

Het CBP heeft Snappet bij brief van 4 februari 2014 in de gelegenheid gesteld om haar zienswijze op het Rapport voorlopige bevindingen naar voren te brengen. Snappet heeft het CBP bij e-mail van 18 februari 2014 verzocht om uitstel van de termijn voor het geven van een reactie met twee weken. Desgevraagd door het CBP heeft Snappet het verzoek dezelfde dag gemotiveerd. Het CBP heeft Snappet bij e-mail van 18 februari 2014 uitstel verleend tot 11 maart 2014. Snappet heeft haar zienswijze op 11 maart 2014 schriftelijk ingebracht.

Het CBP heeft op 14 maart 2014 aanvullende inlichtingen en bescheiden opgevraagd bij Snappet. Snappet heeft de inlichtingen op 24 maart 2014 schriftelijk ingebracht.

Naar aanleiding van de inlichtingen heeft het CBP bij brief van 26 maart aanvullende inlichtingen gevorderd. Snappet heeft de gevorderde inlichtingen en bescheiden op 2 april 2014 schriftelijk ingebracht.

Het CBP heeft op 14 juli 2014 het Rapport definitieve bevindingen vastgesteld.

Naar aanleiding van de reactie van Snappet op het Rapport definitieve bevindingen van 11 augustus 2014, heeft het CBP een correctie doorgevoerd in het rapport op 27 augustus 2014.

2.2 Zienswijze van Snappet op de voorlopige bevindingen van het CBP van 4 februari 2014

In haar zienswijze van 11 maart 2014 op het Rapport voorlopige bevindingen van het CBP, zoals aangevuld op 24 maart 2014 en 2 april 2014 (hierna gezamenlijk te noemen: Zienswijze), bestrijdt Snappet, samengevat weergegeven, dat er sprake is van overtredingen van de Wet bescherming persoonsgegevens.

Primair betoogt Snappet dat zij persoonsgegevens alleen verwerkt op instructie van de scholen, voor doelen die door de scholen via een (bewerkers)overeenkomst zijn vastgesteld. Niet Snappet, maar de scholen zijn daarom de verantwoordelijken voor de gegevensverwerkingen. Omdat Snappet een bewerker is, is volgens haar van

⁸ Beleidsregels actieve openbaarmaking door het CBP, in werking getreden op 15 november 2013, URL: http://www.cbpweb.nl/downloads_beleidsregels/beleidsregels-actieve-openbaarmaking-2013-stcrt.pdf.

overtreding van artikel 8 van de Wbp geen sprake. Het is aan de scholen om een grondslag te hebben voor de gegevensverwerking. Ook de verenigbaarheid van verdere verwerkingen dient bij de scholen als verantwoordelijken te worden beoordeeld.

Het feit dat de scholen geen bewerkersovereenkomsten hadden gesloten met Snappet voor oktober 2013, doet niet af aan het feit dat Snappet wel bewerker was en is. De contracten die Snappet voor medio oktober 2013 met de scholen sloot, bieden volgens Snappet voldoende aanknopingspunten om Snappet als bewerker aan te merken. De scholen bepaalden welke diensten door Snappet werden geleverd, en er werd in de contracten wel een bewaartermijn gespecificeerd.

Snappet onderschrijft niet de identificatie door het CBP van de negen verschillende doeleinden voor de gegevensverwerking. Snappet verwerkt persoonsgegevens voor de zeven doeleinden die in de bewerkersovereenkomst zijn opgenomen.

De 'algemene prestatieoverzichten op groepsniveau' zijn volgens Snappet geen persoonsgegevens. Met 'groep' wordt niet klas bedoeld, maar alle resultaten in Nederland in het leerjaar van de kinderen (groep 7), althans van scholen die met die gegevensverwerking hebben ingestemd.

Snappet verklaart dat zij de algemene prestatiescores per opgave (de groepsprestaties) berekent door [VERTROUWELIJK]. Het resultaat is een statistische tabel die wordt gebruikt om een uitspraak te doen over (de vorderingen en leerprestaties van) een klas of individuele leerlingen. Omdat bij de prestatieoverzichten volgens Snappet geen persoonsgegevens meer in het geding zijn, is de Wbp niet meer van toepassing. Snappet bewaart deze prestatieoverzichten logisch gescheiden van de persoonsgegevens die Snappet als bewerker voor de scholen verwerkt.

Snappet verklaart dat zij per 4 maart 2014 is gestopt met het gebruik van de [VERTROUWELIJK]-methode om de vaardigheidsniveaus te berekenen. In plaats daarvan gebruikt Snappet een andere methode.

Ten aanzien van het doeleinde 'het verstrekken van (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen', schrijft Snappet dat zij alleen gegevens aan onderzoeksinstellingen verstrekt na specifieke instructie daartoe door de school. Snappet verklaart dat dit tot nu toe nog nooit is gebeurd.

Snappet gebruikt wel individuele leerprestaties bij het adviseren van scholen over het curriculum. Dit is een dienstverlening die Snappet als bewerker verricht.

In reactie op de geconstateerde overtreding van artikel 13 van de Wbp, heeft Snappet de authenticatiemethode aangepast. Snappet is van oordeel dat zij hierdoor niet langer in strijd handelt met artikel 14 juncto 13 van de Wbp.

In **bijlage I** bij dit rapport is de zakelijke inhoud van de zienswijze van Snappet opgenomen per onderdeel (met de toevoeging '**Zienswijze Snappet**'), met de reactie daarop van het CBP en in hoeverre de reactie heeft geleid tot aanpassing van de bevindingen en daarmee samenhangende wijziging(en) in de conclusies. Deze bijlage vormt een integraal onderdeel van dit rapport.

3. FEITELIJKE BEVINDINGEN

3.1 Organisatiebeschrijving Snappet

De Stichting Snappet, gevestigd te Utrecht en opgericht in november 2011, is een organisatie die tablets verhuurt aan basisscholen, met ingebouwde onderwijssoftware (apps). De tablets zijn gericht op kinderen in groep 4 tot en met 6, in de leeftijd van 7 tot 9 jaar.⁹ Op de Snappet-tablets kunnen kinderen lees- en oefenstof doen voor vakken als taal, spelling, rekenen en lezen.¹⁰ Snappet is in mei/juni 2012 begonnen met een pilot bij 15 scholen.¹¹ Eind oktober 2013 waren er [VERTROUWELIJK] Snappet-tablets actief, op [VERTROUWELIJK] basisscholen in Nederland.¹² Volgens Snappet werken inmiddels meer dan 400 basisscholen in Nederland met de Snappet-tablets.¹³ Snappet noemt zichzelf "de toonaangevende aanbieder van tabletonderwijs in Nederland."¹⁴ Snappet heeft verklaard dat de tablets bedoeld zijn als aanvulling op reguliere lesmethoden, niet als complete vervanging. Gemiddeld werken de kinderen [VERTROUWELIJK].¹⁵ Dagelijks worden volgens Snappet meer dan anderhalf miljoen opgaven op de tablet gemaakt.¹⁶

De dienst die Snappet aan de basisscholen levert, bestaat uit tablets voor de leerlingen, een serverplatform voor de database, de lesapplicaties en een speciale web omgeving voor de leraar.¹⁷

Scholen betalen 150 euro borg per tablet, 4 euro per maand voor toegang per kind (met uitzondering van de 6 weken zomervakantie), plus bijkomende kosten per kernvak (van 0,50 tot 0,75 euro per maand per kind).¹⁸

Snappet heeft volgens het Handelsregister als activiteiten: "1. het creëren en/of tot stand laten komen van leerinhoud; 2. het aanbieden van deze leerinhoud aan leerlingen, studenten, autodidacten, onderwijsinstellingen of andere (rechts)personen; 3. het verbeteren of doen laten verbeteren van leerinhoud; 4. het door middel van deze leerinhoud een directe of indirecte

⁹ Vanaf september 2014 zullen de tablets ook geschikt zijn voor groep 7/8, volgens een blogbericht van Snappet. URL: <http://nl.snappet.org/blog/2014/05/14/snappet-ook-beschikbaar-voor-groep-78/> (URL laatst bezocht door het CBP op 25 juni 2014).

¹⁰ Verklaring 1 van Snappet tijdens het onderzoek ter plaatse door het CBP, zoals vastgelegd bij brief van 31 oktober 2013, p. 1.

¹¹ Bron: Snappet website, URL: <http://nl.snappet.org/historie/> (URL laatst bezocht en forensisch vastgelegd door het CBP op 25 juni 2014).

¹² Verklaring 2 van Snappet tijdens het onderzoek ter plaatse door het CBP, zoals bevestigd bij brief van 31 oktober 2013, p. 1.

¹³ Bron: Snappet website, URL: <http://snappet.org/> (URL laatst bezocht en forensisch vastgelegd door het CBP op 25 juni 2014).

¹⁴ Bron: Snappet website, URL: <http://nl.snappet.org/over-snappet/> Op deze pagina spreekt Snappet van meer dan 500 basisscholen. (URL laatst bezocht en forensisch vastgelegd door het CBP op 25 juni 2014).

¹⁵ Verklaring 1 van Snappet tijdens het onderzoek ter plaatse door het CBP, zoals bevestigd bij brief van 31 oktober 2013, p. 1

¹⁶ Bron: Snappet website, URL: <http://nl.snappet.org/historie/> (URL laatst bezocht en forensisch vastgelegd door het CBP op 25 juni 2014).

¹⁷ Idem, verklaring 1, p. 1.

¹⁸ Bron: Snappet website, URL: <http://nl.snappet.org/tarieven/>

*bijdrage leveren aan de verbetering van ieders leerproces; 5. het zich (mede) verbinden voor en het stellen van zekerheid van verplichtingen van stichtingen, vennootschappen en andere maatschappijen waarmee zij in een groep samenwerkt, als ware er sprake van groepsmaatschappijen, alsmede voor verplichtingen van derden."*¹⁹

De Stichting Snappet onderhoudt de contacten en sluit overeenkomsten met de basisscholen. De Stichting koopt het platform, de lesstof en de opgaves in de apps in bij [VERTROUWELIJK].^{20,21,22}

Bij Snappet zijn zeven tot acht schoolbegeleiders betrokken, vijf oprichters/managers die aan de organisatie verbonden zijn middels een managementovereenkomst, [VERTROUWELIJK] technici en [VERTROUWELIJK] auteurs die de verschillende lesopgaven schrijven.²³ Snappet heeft verklaard dat haar voornaamste inkomsten bestaan uit [VERTROUWELIJK], maar dat zij verwacht op termijn ook inkomsten te genereren uit [VERTROUWELIJK].²⁴ Snappet verwachtte in 2013 een omzet te draaien van [VERTROUWELIJK] euro.²⁵

Snappet is sinds 2013 actief in Italië, Spanje, Duitsland en Frankrijk.²⁶ [VERTROUWELIJK].²⁷

3.2 Techniek Snappet tablet

De tablets maken gebruik maken van het [VERTROUWELIJK] besturingssysteem [VERTROUWELIJK].²⁸ [VERTROUWELIJK]. De tablets bevatten allemaal hetzelfde [VERTROUWELIJK] ID, geen uniek ID per tablet. De [VERTROUWELIJK] zorgt voor een beperkte basisfunctionaliteit van de tablet. [VERTROUWELIJK].²⁹

De tablets bevatten geen lokaal geïnstalleerde apps, met uitzondering van 'start les', een kort oefenprogramma met een beperkt aantal opgaven. De tablets bevatten voorts icoontjes met hyperlinks naar de apps [VERTROUWELIJK].³⁰

¹⁹ Stichting Snappet, opgericht op 9 november 2011, in geschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 53916476, door het CBP vastgelegd op 18 oktober 2013.

²⁰ [VERTROUWELIJK]

²¹ [VERTROUWELIJK]

²² [VERTROUWELIJK]

²³ Verklaring 2 van Snappet tijdens het onderzoek ter plaatse door het CBP, zoals bevestigd bij brief van 31 oktober 2013, p. 2.

²⁴ Brief Snappet van 15 november 2013 met reactie op de vastlegging van haar verklaringen tijdens het onderzoek ter plaatse door het CBP, p. 1.

²⁵ Idem.

²⁶ Bron: Snappet website, URL: <http://nl.snappet.org/historie/> (URL laatst bezocht en forensisch vastgelegd door het CBP op 25 juni 2014).

²⁷ [VERTROUWELIJK]

²⁸ Zie IMG_1055.jpg, zoals vastgelegd van het beeldscherm van de tablet tijdens het onderzoek ter plaatse. [VERTROUWELIJK]

²⁹ Verklaring 4 van Snappet tijdens het onderzoek ter plaatse door het CBP, zoals bevestigd bij brief van 31 oktober 2013, p. 2.

³⁰ Brief Snappet van 18 oktober 2013, zoals gewijzigd op 5 november 2013 en door het CBP ontvangen op 6 november 2013 (hierna: Brief Snappet van 6 november 2013), p. 3-4. Zie

De apps die Snappet op de tablets aanbiedt, zijn webapps. Dat wil zeggen dat de software op servers staat onder beheer van Snappet. Elke tablet moet via WiFi worden verbonden met internet om te kunnen functioneren. Desgevraagd levert Snappet ook een WiFi-verbinding aan de scholen. In dat geval gebruiken alle tablets van een school hetzelfde wachtwoord voor de verbinding met het WiFi-netwerk.³¹

Het CBP heeft vastgesteld dat Snappet op 21 juli 2013 een certificaat heeft verkregen voor de digitale identiteit van Snappet. Met behulp van dit certificaat kan Snappet het communicatieverkeer tussen de tablets en de servers van Snappet versleutelen met TLS. Snappet heeft verklaard de versleuteling toe te passen sinds week 42 van 2013 (14-18 oktober 2013).³² Snappet heeft verklaard dat er nooit een penetratietest of audit heeft plaatsgevonden op de beveiligingsmaatregelen.³³

[VERTROUWELIJK].³⁴

De apps die Snappet op de tablets aanbiedt, zijn per school verschillend. Dat bepaalt de school, afhankelijk van de gebruikte lesmethode op die school. Snappet heeft verklaard dat er ongeveer [VERTROUWELIJK] lesmethoden in Nederland zijn per kernvak, [VERTROUWELIJK]. Standaard bestaat een les volgens die methoden uit een blok van [VERTROUWELIJK].³⁵

Leerlingen zelf hebben toegang tot hun eigen resultaten, geordend op drie manieren, namelijk 'leerdoelen', 'top 10' en 'Recent'. Ze kunnen daarmee per vak en per onderdeel zien hoever ze zijn gevorderd.

ook IMG_1061.jpg, zoals vastgelegd van het beeldscherm van de tablet tijdens het onderzoek ter plaatse.

³¹ Zie IMG_1149.jpg, zoals vastgesteld van het beeldscherm van de tablet tijdens het onderzoek ter plaatse. Het CBP heeft vastgesteld dat dit specifieke antwoord ontbreekt in de lijst vragen en antwoorden die zij op verzoek van het CBP digitaal ter beschikking heeft gesteld (aan het CBP verstrekt bij brief en USB-stick van 15 november 2013).

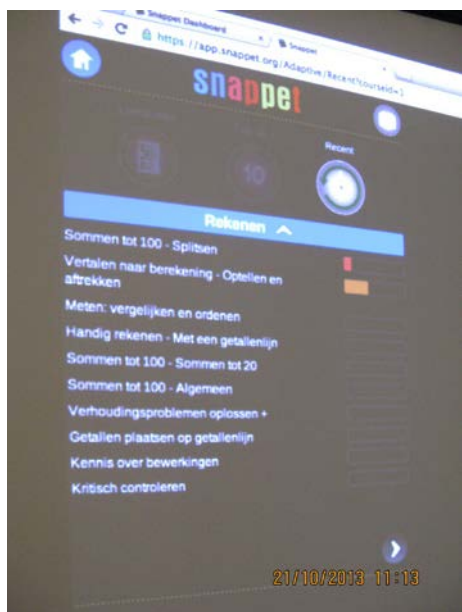
³² Verklaring 8 van Snappet tijdens het onderzoek ter plaatse, zoals bevestigd bij brief van het CBP van 31 oktober 2013, p. 3.

³³ Idem.

³⁴ Idem, verklaring 4, p. 2.

³⁵ Idem, verklaring 1, p. 1

Illustratie I: toegang voor leerlingen tot hun eigen vorderingen³⁶



De leerkracht heeft voortdurend inzicht in de individuele vorderingen van de kinderen die van de tablets gebruik maken.³⁷ De leerkracht ziet de vooruitgang in tijd, en een vergelijking met het klasse gemiddelde. De leerkracht kan de gegevens van alle klassen op zijn school inzien.

In het overzicht per klas is ook een vergelijking beschikbaar met de prestaties van leerlingen op alle andere scholen waar Snappet tablets worden gebruikt. De leerlingen worden daarbij ingedeeld in [VERTROUWELIJK] vaardigheidsniveaus [VERTROUWELIJK].

Illustratie II: toegang voor leerkrachten tot de vorderingen van de klas³⁸ [VERTROUWELIJK]

Vanaf 4 maart 2013 hanteert Snappet een andere methode om de vaardigheidsniveaus te berekenen. De kinderen worden met de [VERTROUWELIJK]-methode op dezelfde manier in vaardigheidsniveaus ingedeeld, en de docenten hebben op dezelfde wijze inzage in de vorderingen van kind en klas.³⁹

³⁶ IMG_1093.jpg, zoals vastgesteld van het beeldscherm van de tablet tijdens het onderzoek ter plaatse.

³⁷ Zie naast Illustratie II ook het filmpje met toelichting op de Snappet website, URL: http://static.snappet.org/downloads/video/Snappet_Rondleiding_App.webm (URL laatst bezocht door het CBP op 25 juni 2014).

³⁸ Zie IMG_1129.jpg, zoals vastgesteld van het beeldscherm van de tablet tijdens het onderzoek ter plaatse.

³⁹ Brief Snappet van 2 april 2014, p. 4. "De wijze waarop de leerprestaties per kind inzichtelijk worden voor de docenten zijn ongewijzigd versus de in oktober aan u getoonde en verstrekte visualisaties. De resultaten worden nog steeds in [VERTROUWELIJK] verwerkt en getoond."

Snappet heeft verklaard de gegevens op te slaan op [VERTROUWELIJK], waarbij voor de optie is gekozen dat de gegevens op servers in de Europese Unie worden opgeslagen.⁴⁰

Inlogprocedure

Om de tablets te gebruiken, [VERTROUWELIJK]. De authenticatieprocedure is gebaseerd op [VERTROUWELIJK].

Illustratie III: visualisatie inlogmethode leerlingen [VERTROUWELIJK]

[VERTROUWELIJK]

Snappet heeft verklaard dat zij geen monitoring doet op of beperkingen stelt aan het aantal login-pogingen.⁴¹

Maatregelen Snappet

Naar aanleiding van het Rapport voorlopige bevindingen van het CBP heeft Snappet de authenticatiemethode aangepast. [VERTROUWELIJK].⁴²

3.3 Gebruik van gegevens door Snappet

Snappet heeft verklaard (in opdracht van de scholen⁴³) de volgende gegevens te verzamelen van kinderen die de tablets gebruiken, en vast te leggen:

- Gebruikersnaam
- Wachtwoord (ge-encrypt)
- Voornaam
- Achternaam
- Leerprestaties: vak/antwoorden op gemaakte opgaves, tijdstip, aantal pogingen
- Tijdstip en duur gebruik apps
- School
- Klas/Groep.⁴⁴

Daarnaast heeft Snappet verklaard [VERTROUWELIJK]. Op deze twee gegevens zijn volgens Snappet de uitzonderingen in artikel 11.7a van de Tw van toepassing dat hierover niet hoeft te worden geïnformeerd of toestemming te worden gevraagd, "omdat dit wordt gedaan met als uitsluitend doel om de communicatie over het telecommunicatienetwerk mogelijk te maken en/of om een gevraagde dienst van de informatie maatschappij te leveren."⁴⁵

⁴⁰ Brief Snappet van 6 november 2013, p. 3.

⁴¹ Verklaring van Snappet tijdens het onderzoek ter plaatse.

⁴² Zienswijze Snappet, p. 9 en 10, twee diagrammen met de login-logica.

⁴³ Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 17.

⁴⁴ Brief Snappet van 6 november 2013, p 2. Gegevens van leraren vallen buiten de scope van dit onderzoek door het CBP.

⁴⁵ Idem, p. 4.

Elke opgave die de kinderen maken, heeft een eigen uniek nummer, onderverdeeld in [VERTROUWELIJK].⁴⁶

Uit het onderzoek door het CBP blijkt dat Snappet per tablet een vast en uniek userID aanmaakt en opslaat in [VERTROUWELIJK]. Snappet kan dit userID combineren met alle andere gegevens die worden verzameld door het gebruik van apps op de tablet, zoals gegevens over de tablet ([VERTROUWELIJK]) en de activiteiten per kind met het unieke [VERTROUWELIJK], tijdstip waarop het kind is begonnen aan de opgave, tijdstip waarop de opgave is ingeleverd, ingevuld antwoord (bij vrije velden) en het [VERTROUWELIJK]. Uit het onderzoek is gebleken dat de oudste gegevens in de database dateren van [VERTROUWELIJK].⁴⁷

Uit het onderzoek door het CBP blijkt ook dat via de apps op de tablets sessiecookies worden geplaatst en uitgelezen door het [VERTROUWELIJK] bedrijf [VERTROUWELIJK].⁴⁸ Snappet gebruikt dit om statistieken te krijgen over het gebruik en het functioneren van de verschillende apps. [VERTROUWELIJK] noemt haar dienstverlening een [VERTROUWELIJK]. De service bestaat uit software die in de apps is ingebouwd en visualisatie daarvan op een website met behulp van [VERTROUWELIJK].⁴⁹ Met deze sessiecookies verwerkt [VERTROUWELIJK] in ieder geval het IP-adres van de klas/school waarmee de tablets zijn verbonden en gegevens zoals de frequentie van het gebruik van een app en de laadtijd van pagina's.⁵⁰ Omdat het bij deze cookies niet op voorhand over persoonsgegevens gaat (maar om gegevens die per school over het functioneren van de app worden verzameld), valt deze gegevensverwerking buiten de scope van dit onderzoek.

[VERTROUWELIJK]-scores tot 4 maart 2014

Het CBP heeft vastgesteld dat Snappet op 18 oktober 2013 in haar database beschikte over de [VERTROUWELIJK]-score per userID, per opgave, vergeleken met de [VERTROUWELIJK]-score van de kinderen in die klas en de [VERTROUWELIJK]-scores van alle kinderen die de tablets ooit hebben gebruikt.⁵¹ Met een [VERTROUWELIJK]-algoritme berekende Snappet automatisch in welke van de [VERTROUWELIJK] vaardigheidsniveaus een kind viel, vergeleken met alle andere kinderen die de Snappet tablets gebruiken; [VERTROUWELIJK].

⁴⁶ Zie IMG_1096.jpg, zoals vastgelegd van het beeldscherm van de tablet tijdens het onderzoek ter plaatse.

⁴⁷ Print-outs van screenshots van de [VERTROUWELIJK] van Snappet gemaakt tijdens het onderzoek ter plaatse bij Snappet, overhandigd op USB-stick op 15 november 2013.

⁴⁸ Zie IMG_1178.jpg tot en met IMG_1180.jpg, zoals vastgelegd van het beeldscherm van de tablet tijdens het onderzoek ter plaatse

⁴⁹ Print-out [VERTROUWELIJK], last updated 13 maart 2013, p. 2 onder het kopje [VERTROUWELIJK], door Snappet aan het CBP verstrekt bij brief van 18 oktober 2013.

⁵⁰ Zie [VERTROUWELIJK] (URL laatst bezocht en forensisch vastgelegd door het CBP op 25 juni 2014).

⁵¹ Print-outs van screenshots van de [VERTROUWELIJK], laatste drie screenshots van de [VERTROUWELIJK].

Snappet heeft in haar zienswijze toegelicht dat bij de [VERTROUWELIJK]-score volgens haar niet-identificerende gegevens werden gebruikt om een gemiddelde score vast te stellen.⁵²

Vaardigheidsniveaus sinds 4 maart 2014

In haar zienswijze heeft Snappet verklaard dat zij op 4 maart 2014 is gestopt met het gebruik van [VERTROUWELIJK]-scores om de individuele vaardigheidsniveaus te berekenen. In plaats daarvan gebruikt Snappet de [VERTROUWELIJK]-methode. Bij deze methode worden de individuele leerprestaties bepaald door de resultaten (goed of fout) van [VERTROUWELIJK]. Snappet stelt de individuele leerprestaties op vergelijkbare wijze als voorheen ter beschikking aan de docent.⁵³

Snappet heeft op 23 maart 2014 verklaard dat zij de [VERTROUWELIJK]-scores gefaseerd aan het verwijderen is. *"Totdat de nieuwe scores beschikbaar en ingevoerd zijn, willen de scholen toch over enige referentie beschikken ten aanzien van de score per vraag."* Snappet verwacht dat alle [VERTROUWELIJK]-scores verwijderd zullen zijn per eind april/begin mei 2014.⁵⁴

Ten aanzien van beide methodes verklaart Snappet dat de tabellen met scores geen identificeerbare persoonsgegevens bevatten.

Snappet licht toe dat de individuele resultaten vergeleken worden met een statistisch bestand waarin alle scores die ooit (in een leerjaar, zoals groep 7) op een vraag zijn gehaald bij elkaar worden opgeteld. *"Dan zou een score kunnen zijn dat de kans 80% is dat een leerling een onvoldoende haalt, 20% kans dat het antwoord goed is. En leerlingen die in de groep van 20% vallen (prestatie op een andere school) geen aanvullende vragen dienen te maken."*⁵⁵

Snappet heeft verklaard de gegevens van de kinderen (alleen) verder te verwerken voor statistische doeleinden, in de vorm van algemene prestatieoverzichten, en alleen als de school daartoe via de bewerkersovereenkomst opdracht geeft.⁵⁶ Uit de zienswijze van Snappet blijkt dat het gaat om de resultaten per opgave van alle kinderen in een bepaald leerjaar (groep 7). De prestatieoverzichten (op basis van de scores per vraag) zijn volgens Snappet niet op leerlingniveau identificeerbaar. Dit is volgens Snappet een waarborg onder artikel 9, derde lid, van de Wbp. Via de

⁵² Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 19.

⁵³ Zie voetnoot 35.

⁵⁴ Idem, p. 2.

⁵⁵ Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 40.

⁵⁶ Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 19.

bewerkerovereenkomsten geven de scholen Snappet toestemming om deze analyses zelfstandig te mogen gebruiken.⁵⁷

Om te kunnen vaststellen op welke wijze Snappet de individuele leerprestaties verwerkt om de groepsprestaties te berekenen en de individuele leerprestaties daarmee te vergelijken volgens de nieuwe methode, heeft het CBP nadere feitelijke inlichtingen ingewonnen bij Snappet, en gevraagd om de nieuwe methode te onderbouwen met print-outs en screenshots zoals het CBP die tijdens het onderzoek ter plaatse had vastgelegd ten aanzien van de [VERTROUWELIJK]-score. Snappet heeft de gevraagde print-outs en screenshots niet verstrekt, ook niet na een vordering van het CBP daartoe. Snappet verklaart daarover: "*Op dit moment worden de nieuwe berekeningen gemaakt. Het duurt echter even voordat de berekeningen voldoende waarnemingen hebben om betrouwbaar te zijn.*" Snappet heeft wel een uittreksel verstrekt van relevante queries uit de database. Het CBP stelt vast dat de verklaringen van Snappet ter zake niet één op één overeenstemmen met de verwerking zoals die uit de queries blijkt. Het CBP is bij het vaststellen van de feiten uitgegaan van de technische informatie in de queries.

Uit die queries blijkt dat Snappet als volgt te werk gaat. [VERTROUWELIJK].

Om de vaardigheid van de leerling te vergelijken met de prestaties van zijn of haar klasgenoten of te vergelijken met de algemene prestaties op groepsniveau selecteert Snappet [VERTROUWELIJK].

[VERTROUWELIJK]

Snappet heeft verklaard dat de vaardigheidsrapportages per kind het in de toekomst wellicht mogelijk maken voor Snappet om bijvoorbeeld een vroegdiagnose dyslexie stellen. Dat is één van de zes algemene leerproblemen die Snappet verklaard heeft te kunnen constateren. Snappet heeft verklaard dat als zij dergelijke diagnoses op individueel niveau gaat maken, zij dit alleen op verzoek van een school doet.⁵⁸ Snappet heeft tijdens het onderzoek ter plaatse door het CBP verklaard in gesprek te zijn met Cito en universiteiten over andere manieren om de kennis en data (de databasetabel met antwoorden op toetsen bevat meer dan [VERTROUWELIJK] entries) die Snappet vergaart door het gebruik van de tablets te ontsluiten/verder te verwerken.⁵⁹ In haar zienswijze heeft Snappet verklaard dat zij nog nooit (persoons)gegevens aan onderzoekinstellingen heeft verstrekt.⁶⁰

⁵⁷ Brief Snappet van 6 november 2013, p. 5. Tekst aangevuld met behulp van de Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 19.

⁵⁸ Verklaring 5 van Snappet tijdens het onderzoek ter plaatse, zoals bevestigd bij brief van het CBP van 31 oktober 2013, p. 3.

⁵⁹ Verklaring 7 van Snappet tijdens het onderzoek ter plaatse door het CBP, zoals bevestigd bij brief van 31 oktober 2013, p. 3.

⁶⁰ Zienswijze Snappet, p. 6: "Overigens heeft zich deze situatie tot op heden niet voorgedaan, niet voor en niet na medio oktober 2013 tot heden."

Snappet heeft verklaard zich te houden aan de Gedragscode voor Onderzoek en Statistiek.⁶¹ In haar zienswijze vult Snappet aan dat zij zichzelf beschouwt als onderzoeksorganisatie in het kader van deze gedragscode.⁶²

3.4 Informatie door Snappet

Scholen die een overeenkomst aangaan met Snappet, ontvangen een set voorwaarden voor deelname aan Snappet, met daarin een beschrijving van de geleverde materialen en de prijzen, een kopie van de algemene voorwaarden en een (beknopt) privacybeleid.

Het CBP heeft in november 2013 drie overeenkomsten bekeken, met alle bijbehorende informatie, die Snappet heeft gesloten met basisscholen.⁶³ Hieruit blijkt dat aan de scholen (in ieder geval tot 30 december 2013, voordat Snappet een bewerkersovereenkomst aan de scholen toezond) ter bevestiging van deelname een e-mail werd gestuurd met de bevestiging van deelname met het aantal tablets en de kosten, met als bijlagen een document genaamd 'Uw deelname aan Snappet' met voorwaarden, 'Technische Randvoorwaarden gebruik Snappet', de 'Algemene Voorwaarden Stichting Snappet', en 'Privacy Beleid Stichting Snappet'. De bevestigingsmail en de bijgevoegde documenten bevatten geen informatie over de keuze(mogelijkheden) van scholen om bepaalde diensten van Snappet wel of niet af te nemen. De documenten bevatten ook geen informatie over de verschillende diensten die Snappet aanbiedt. Snappet vraagt via deze documenten geen verklaring van de scholen dat zij toestemming hebben verkregen en vraagt evenmin zelfstandig om toestemming voor de gegevensverwerkingen aan de wettelijk vertegenwoordiger(s) van de kinderen.

Het Privacybeleid (versie van 17 mei 2012, zoals meegezonden aan de scholen tot in ieder geval medio september 2013) bevat(te), voor zover relevant, de volgende informatie.

"(...) U dient zich ervan bewust te zijn dat Stichting Snappet niet verantwoordelijk is voor het privacy beleid van andere sites en bronnen. Door gebruik te maken van onze website geeft [u, toevoeging CBP] aan het privacy beleid te accepteren.

Persoonsgegevens, leerresultaten en opgave-resultaten

Wanneer u zich aanmeldt voor een van onze diensten, vragen we u om persoonsgegevens van leerkrachten en leerlingen (voornaam, achternaam en bijvoorbeeld ook leeftijd) te verstrekken. Het gebruik van Snappet brengt met zich mee dat van leerlingen zowel leerresultaten en opgave-resultaten opgeslagen worden. Al deze gegevens worden gebruikt om de door u gevraagde dienst uit te kunnen voeren en bijvoorbeeld leerkrachten te voorzien van analyses en inzichten. (...) Wij zullen deze gegevens nimmer combineren met andere persoonlijke gegevens

⁶¹ Brief Snappet van 15 november 2013, p. 2

⁶² Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 20.

⁶³ Overeenkomst met [VERTROUWELIJK], zoals toegezonden door Snappet bij brief van 6 november 2013.

waarover wij beschikken. Wij zullen deze gegevens nimmer aan derden overleggen, tenzij wij daar u uitdrukkelijk om toestemming voor gevraagd hebben en van u verkregen hebben."

De betreffende tekst bevatte geen toelichting op de begrippen 'leerresultaten', 'analyses' en 'inzichten'.

Voorts bevat(te) dit privacybeleid een verwijzing naar rechten van betrokkenen, onder het kopje 'Keuzes voor persoonsgegevens': *"Wij bieden alle gebruikers van onze diensten de mogelijkheid tot het inzien, veranderen, of verwijderen van alle persoonlijke informatie die op dat moment aan ons is verstrekt."* Snappet heeft verklaard in haar zienswijze dat met 'gebruikers van onze diensten' de contactpersonen bij de scholen werden bedoeld, en niet de kinderen.⁶⁴

Snappet heeft sinds oktober 2013 een privacyverklaring op haar website (gedateerd 1 oktober 2013).⁶⁵ Dit (nieuwe) Privacy statement van de Snappet bevat de volgende informatie:

"De (persoons)gegevens die door Snappet worden verwerkt, verwerkt Snappet dan ook in opdracht van een school. De school dient dan ook te worden aangemerkt als de Verantwoordelijke voor de gegevensverwerking, zoals in de Wet bescherming persoonsgegevens. Snappet is als dienstverlener Bewerker en verwerkt de persoonsgegevens uitsluitend op verzoek of met instemming van de scholen. Scholen hanteren een eigen privacybeleid, Snappet is hier niet verantwoordelijk voor.

Snappet is zelf wel Verantwoordelijke voor de gegevensverwerking met betrekking tot de scholen en contactpersonen die de diensten van Snappet afnemen. Snappet verwerkt dan persoonsgegevens voor het uitvoeren van de gesloten overeenkomst of om op verzoek een overeenkomst voor te bereiden; het voeren van een financiële administratie en het informeren over nieuwe ontwikkelingen op het gebied van Snappet.

Overige gegevensverwerking door Snappet

Met instemming van de deelnemende scholen worden de, met het lesmateriaal, behaalde resultaten, op een groepsniveau dus niet op individueel niveau door Snappet zelf verwerkt. Hierdoor kan Snappet de scholen informeren hoe de resultaten zich verhouden tot andere klassen van andere scholen en waar er een aanpassing van het lesmateriaal kan worden voorgesteld of dient te worden doorgevoerd.

Beveiliging

Snappet is zich zeer bewust van de persoonsgegevens die door scholen aan haar worden toevertrouwd. Snappet hanteert dan ook een hoog niveau van beveiliging.

Inzage in gegevens via school

⁶⁴ Idem, p. 21.

⁶⁵ URL: <https://snappet.org/nl/About/Privacy> (URL eerst geobserveerd op 17 oktober 2013 en laatst bezocht en forensisch vastgelegd door het CBP 24 juni 2014).

Snappet zelf is geen wettelijke Verantwoordelijke voor de gegevensverwerking. Verzoeken om inzage in persoonsgegevens kunnen om die reden dan ook niet door Snappet zelfstandig worden afgehandeld. Verzoeken om inzage en correctie dienen dan ook te worden ingediend bij de school, die gebruik maakt van de diensten van Snappet."

Ten aanzien van de bewaartermijn werd in het document 'Uw deelname aan Snappet' (dat in ieder geval tot 30 december 2013 aan de scholen werd verstuurd) onder het kopje 'Beëindiging van de overeenkomst'⁶⁶ gemeld: *"Bij beëindiging van de overeenkomst wordt aan de school de vraag voorgelegd of Snappet de persoonsgegevens van leerlingen en inlogcodes dient te bewaren voor eventueel toekomstig gebruik door de school. Indien de school niet wil dat deze gegevens worden bewaard, worden deze gegevens uit de systemen van Snappet verwijderd."* De documenten bevatten geen andere informatie over de bewaartermijn.

In januari 2014 heeft Snappet nieuwe algemene voorwaarden op zijn website gepubliceerd.⁶⁷ De nieuwe algemene voorwaarden bevatten geen beschrijving van de diensten die Snappet verleent (net zomin als de oude voorwaarden).

3.5 Bewerkerovereenkomst

Bij brief van 18 oktober 2013 heeft Snappet het CBP geïnformeerd dat zij een bewerker is voor de scholen met wie ze overeenkomsten heeft gesloten. De overeenkomsten bieden volgens Snappet voldoende aanknopingspunten om Snappet als bewerker aan te merken, zoals de zinsnede over de bewaartermijn.⁶⁸ Snappet schrijft: *"Maar in het contractenhuis zijn meerdere bepalingen waaruit blijkt dat Snappet geen Verantwoordelijke is, zo is het de school die bepaalt welke modules er worden afgenomen (...)."*⁶⁹

De scholen zijn volgens Snappet verantwoordelijk voor de gegevensverwerking. Tijdens het onderzoek ter plaatse heeft Snappet het CBP een model getoond van een bewerkerovereenkomst en verklaard voor het einde van het jaar met alle scholen een bewerkerovereenkomst te willen sluiten.

Het CBP heeft vastgesteld dat de meest recente overeenkomst die Snappet op dat moment had gesloten, zoals bevestigd door Snappet per e-mail van 24 september 2013, geen informatie bevatte over de rol van Snappet als bewerker.

Uit de aanvullende inlichtingen die Snappet desgevraagd heeft verstrekt, blijkt dat Snappet de bewerkerovereenkomst pas voor het eerst op 30 december 2013 heeft toegestuurd (aan minder dan 10 scholen), en niet sinds medio oktober 2013. In de

⁶⁶ De kopjes in dit document zijn ongenummerd, maar het betreft het achtste artikel van dit document.

⁶⁷ URL: <http://forms.snappet.org/Downloads/AlgemeneVoorwaardenStichtingSnappet.pdf> (URL forensisch vastgelegd door het CBP op 25 juni 2014).

⁶⁸ Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 3.

⁶⁹ Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 3. In de rest van deze zin schrijft Snappet per abuis over een passage over de bewaartermijn van twaalf maanden die met de nieuwe overeenkomsten wordt toegestuurd. Het CBP heeft vastgesteld dat deze passage niet voorkwam in de oude overeenkomsten.

periode tot 18 maart 2014 heeft Snappet de bewerkersovereenkomst in totaal aan [VERTROUWELIJK] scholen toegestuurd.⁷⁰ De overige [VERTROUWELIJK] (meerderheid van de) scholen hebben de bewerkersovereenkomst op 18 maart 2014 ontvangen. Op 24 maart 2014 hadden [VERTROUWELIJK] scholen de overeenkomst bevestigd, dat wil zeggen, [VERTROUWELIJK].

Het CBP heeft desgevraagd van Snappet afschrift ontvangen van [VERTROUWELIJK] mails (van na 18 maart 2014) waarin scholen instemmen met de gewijzigde contractuele voorwaarden en waarin zij de dienstverlening door Snappet voor een deel van de doeleinden bevestigen. In deze e-mails heeft Snappet de doelen aangegeven waarvoor de scholen de gegevens van de kinderen willen laten verwerken. Scholen hebben deze doelen vervolgens bevestigd.

Alle [VERTROUWELIJK] scholen nemen de dienst van Snappet af die bestaat uit het maken van overzichten op groepsniveau. Uit de afschriften blijkt dat de meeste van deze scholen (op [VERTROUWELIJK] na) niet willen dat Snappet (na instructie daartoe) (persoons-)gegevens aan onderzoeksinstituten verstrekt. Omgekeerd willen [VERTROUWELIJK, de meeste] scholen wel dat Snappet de individuele leerprestaties analyseert om bijvoorbeeld een vroegdiagnose dyslexie te kunnen stellen, en maken slechts [VERTROUWELIJK] scholen geen gebruik van de mogelijkheid dat Snappet op grond van de individuele leerprestaties over het curriculum adviseert.

Desgevraagd naar onderbouwing van de wijze waarop twintig willekeurig door het CBP aangewezen scholen de doelen van de verwerking hebben bepaald, heeft Snappet verklaard dat deze informatie niet reproduceerbaar is. In plaats daarvan heeft Snappet een algemene beschrijving gegeven van de (vaste) wijze waarop Snappet overeenkomsten sluit. Als de school interesse heeft, stuurt Snappet een accountmanager of doet een telefonisch intakegesprek. *"In het fysieke gesprek of telefonisch overleg worden de diensten die Snappet als bewerker kan bieden besproken en/of gestelde vragen beantwoord."*⁷¹

Het CBP stelt vast dat op 24 maart 2014 (nog) [VERTROUWELIJK, een meerderheid] van de aangesloten scholen alle diensten van Snappet afnam. Dit betreft enerzijds alle scholen die op dat moment nog geen bewerkersovereenkomst hadden ondertekend en ongeveer [VERTROUWELIJK] van de scholen die wel de (nieuwe) bewerkersovereenkomst hadden ondertekend.⁷²

Snappet heeft bij brieven van 24 maart en 2 april 2014 aangevuld dat er nog dagelijks accorderingen binnenkomen bij Snappet en dat zij doorgaat met rappeleren.⁷³

⁷⁰ Brief Snappet van 2 april 2014, p. 1-3.

⁷¹ Brief Snappet van 2 april 2014, p. 3.

⁷² Brief Snappet van 24 maart 2014, p. 2. Snappet schrijft: "Van die scholen die nog geen bevestiging hebben gezonden worden de persoonsgegevens uitsluitend verwerkt voor de doeleinden genoemd en besproken met de scholen en beschreven in de model bewerkersovereenkomst."

⁷³ Brief Snappet van 2 april 2014, p. 3.

De bewerkersovereenkomst bevat de volgende bepalingen:

De bewerker (Snappet) verwerkt persoonsgegevens voor de opdrachtgever (de school). De school is de verantwoordelijke voor de gegevensverwerking. Snappet heeft geen zelfstandige zeggenschap over de gegevens die zij conform de overeenkomst verwerkt. De school is verplicht (op grond van artikel 8 van de Wbp) om te voldoen aan de informatieplicht zoals bepaald in artikel 33 van de Wbp en artikel 11.7a van de Tw. De overeenkomst bevat voorts artikelen over beveiligingsmaatregelen inclusief het recht van de scholen om de beveiligingsmaatregelen te inspecteren, de mogelijkheid voor Snappet om onder voorwaarden derde partijen in te schakelen als subbewerkers binnen en buiten de EU, en over de geheimhoudingsplicht van het personeel van Snappet inclusief subbewerkers.

De specifieke taken zijn uitgewerkt in Bijlage 1, namelijk:

1. Het verwerken van persoonsgegevens en de leerresultaten van individuele leerlingen (betrokkenen);
2. Het via het dashboard beschikbaar stellen van de persoonsgegevens en de leerresultaten aan de docenten van de individuele leerlingen;
3. Het adviseren van de opdrachtgever met betrekking tot het verbeteren van de leerprestaties;
4. Het beschikbaar stellen, na instructie van de opdrachtgever, van een set (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen;
5. Het adviseren van de opdrachtgever met betrekking tot het vaststellen van het curriculum;
6. Het maken van een back-up;
7. Het maken van een niet op leerling niveau identificeerbaar maar op groepsniveau van algemene prestatieoverzichten. Opdrachtgever stemt er mee in dat deze algemene prestatieoverzichten door Snappet zelfstandig mogen worden gebruikt.

In Bijlage 2 is opgenomen dat de school de betrokkenen en hun wettelijk vertegenwoordiger(s) dient te informeren over hun eigen identiteit, de doeleinden (als opgesomd in Bijlage 1) waarvoor de persoonsgegevens worden verwerkt en andere noodzakelijke informatie om een zorgvuldige verwerking te waarborgen. Tevens is opgenomen dat de school dient te informeren en toestemming dient te vragen op grond van artikel 11.7a van de Tw voor zover er informatie op de tablets wordt geplaatst en uitgelezen. Hierbij beschrijft de bijlage de twee uitzonderingen op de informatieplicht en het toestemmingsvereiste, zonder uit te werken of deze uitzonderingen van toepassing zijn. Tevens bevat bijlage 2 een toelichting op de meldingsplicht bij het CBP en de tekst van het relevante artikel 19 uit het Vrijstellingsbesluit Wbp.

In de nieuwe bewerkersovereenkomst is opgenomen dat Snappet de verzamelde (persoons)gegevens onmiddellijk zal vernietigen op eerste schriftelijke verzoek van de school, nadat de opgedragen taken zijn uitgevoerd. In het bij de nieuwe overeenkomsten horende document 'Toegang tot het Snappet platform en de Snappet

applicatie' staat ten aanzien van de bewaartermijn van gegevens dat Snappet aan de school de vraag zal voorleggen op welke wijze (format/drager) de school de gegevens van de leerlingen retour wenst te ontvangen. *"Indien de school niet binnen 12 maanden reageert worden de persoonsgegevens, zonder voorafgaande waarschuwing, uit de systemen van Snappet verwijderd."*⁷⁴

De bewerkersovereenkomst bevat geen omschrijving van de soorten persoonsgegevens die Snappet verwerkt voor de genoemde doeleinden of nadere informatie over deze doeleinden.

Snappet heeft twee aanvullende bewerkersovereenkomsten gesloten.
[VERTROUWELIJK].

In de overeenkomst is opgenomen dat de school de verantwoordelijke blijft voor de gegevensverwerking.

⁷⁴ Toegang tot het Snappet platform en de Snappet applicatie, kopje 'Beëindiging van de overeenkomst'.

4. WETTELIJK KADER

4.1 Verantwoordelijke

Op grond van artikel 1, aanhef en onder d, van de Wbp is de verantwoordelijke *de natuurlijke persoon, rechtspersoon of ieder ander die of het bestuursorgaan dat, alleen of te zamen met anderen, het doel van en de middelen voor de verwerking van persoonsgegevens vaststelt.*

Als hoofdregel geldt dat degene die formeel-juridisch de zeggenschap heeft over de verwerking, dan wel degene aan wie aan de hand van maatschappelijke verkeersopvattingen de gegevensverwerking moet worden toegerekend (een functioneel criterium), verantwoordelijke is in de zin van de Wbp.⁷⁵ Oftewel, degene die uiteindelijk bepaalt of er gegevens worden verwerkt en zo ja, welke verwerking, van welke persoonsgegevens en voor welk doel en die beslist over de middelen voor die verwerking: de vraag op welke wijze de gegevensverwerking zal plaatsvinden.⁷⁶

Uit de definitie van de term ‘verantwoordelijke’ volgt dat een verantwoordelijke ook tezamen met anderen verantwoordelijk kan zijn voor de gegevensverwerking. Daarbij kunnen drie vormen van gezamenlijke of gedeelde verantwoordelijkheid worden onderscheiden:

1. Aan de verwerkingen nemen verschillende organisaties deel, er is echter één gemeenschappelijke verantwoordelijke.
2. Verschillende verwerkingen zijn min of meer geïntegreerd zonder dat een gemeenschappelijke verantwoordelijke aanwezig is. Er is sprake van afzonderlijke verantwoordelijkheid per (deel)verwerking.
3. Verschillende verwerkingen zijn geïntegreerd zonder dat een gemeenschappelijke verantwoordelijke aanwezig is. Er is sprake van gezamenlijke verantwoordelijkheid.⁷⁷

Het Hof van Justitie van de EU heeft in een recent arrest bevestigd dat eventuele gezamenlijke verantwoordelijkheid voor bepaalde gegevensverwerkingen niets afdoet aan de eigen verantwoordelijkheid van één van de (gezamenlijke) verantwoordelijken.⁷⁸

In de opinie van de Artikel 29-werkgroep, het onafhankelijke advies- en overlegorgaan van Europese privacytoezichthouders, over de begrippen ‘verantwoordelijke’ en ‘bewerker’, wordt toegelicht dat punten van wezenlijk belang

⁷⁵ Kamerstukken II 1998/99, 25 892, nr. 13, p. 3 en Kamerstukken II 1998/99, 25 892, nr. 9, p. 3.

⁷⁶ Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 55.

⁷⁷ Idem, p. 58.

⁷⁸ HvJ EU van 13 mei 2014, zaak 131/12 (Google Spain SL and Google Inc vs Agencia Española de Protección de Datos), r.o. 40: "Deze omstandigheid doet immers niet af aan het feit dat het doel van en de middelen voor deze verwerking door deze exploitant worden vastgesteld. Bovendien doet, gesteld al dat deze mogelijkheid voor de webredacteurs betekent dat zij samen met deze exploitant de middelen voor deze verwerking vaststellen, deze vaststelling niets af aan de verantwoordelijkheid van laatstgenoemde, daar artikel 2, sub d, van richtlijn 95/46 uitdrukkelijk bepaalt dat dit doel en deze middelen „alleen of tezamen met anderen” kunnen worden vastgesteld."

door de voor de verwerking verantwoordelijke dienen te worden vastgesteld.⁷⁹ De gegevens die moeten worden verwerkt, de duur van de opslag van de gegevens en de toegang tot de gegevens zijn punten van wezenlijk belang.⁸⁰

4.2 Bewerker

De verantwoordelijke kan (een deel) van de gegevensverwerking uitbesteden aan een buiten de organisatie van de verantwoordelijke staande persoon of instelling (bewerker).

De bewerker is degene die ten behoeve van de verantwoordelijke persoonsgegevens verwerkt, zonder dat hij diens ondergeschikte is. De bewerker verwerkt gegevens ten behoeve van de verantwoordelijke dat wil zeggen overeenkomstig diens instructies en onder diens (uitdrukkelijke) verantwoordelijkheid.⁸¹ Het bewerkersbegrip is van toepassing op verschillende vormen van dienstverlening. Uitgangspunt is daarbij dat de dienstverlening betrekking heeft op het verwerken van persoonsgegevens.⁸² Bepalend voor de afbakening van het begrip bewerker is de relatie met de verantwoordelijke voor de gegevensverwerking en de mate van zeggenschap waarmee de verwerking van persoonsgegevens gepaard gaat.⁸³

De bewerker neemt geen beslissingen over het gebruik van de gegevens, de verstrekking aan derden en andere ontvangers en de duur van de opslag van de gegevens. Zou hij immers deze zeggenschap wel verwerven, dan dient hij als verantwoordelijke te worden aangemerkt.⁸⁴

Op grond van artikel 14 van de Wbp, voor zover voor dit onderzoek van belang, dient een verantwoordelijke die persoonsgegevens te zijnen behoeve laat verwerken door een bewerker, zorg te dragen dat deze voldoende waarborgen biedt ten aanzien van de technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen met betrekking tot de te verrichten verwerkingen. De verantwoordelijke ziet toe op de naleving van die maatregelen.

Op grond van artikel 14, tweede lid, van de Wbp, is de verantwoordelijke voor de gegevensverwerking verplicht om een overeenkomst te sluiten met de bewerker die voor de verantwoordelijke persoonsgegevens verwerkt, zonder dat hij diens ondergeschikte is.

⁷⁹ Artikel 29-werkgroep, WP 169, Advies 1/2010 over de begrippen “voor de verwerking verantwoordelijke” en “verwerker” van 16 februari 2010, URL: http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2010/wp169_nl.pdf, p. 15-17, 32 en 37.

⁸⁰ Idem, p. 37.

⁸¹ Kamerstukken II 1997-1998, 25 892, nr. 3, p. 61.

⁸² Idem, p. 62.

⁸³ Idem, p. 61.

⁸⁴ Idem, p. 61 en 62.

De overeenkomst moet naar zijn aard betrekking hebben op de gegevensverwerking. De overeenkomst mag niet betrekking hebben op een vorm van dienstverlening waar de gegevensverwerking slechts een uitvloeisel van is.

De verplichtingen moeten over en weer duidelijk zijn neergelegd in de bewerkersovereenkomst. Niet alleen dient de verantwoordelijke civielrechtelijk de bewerker voldoende te hebben duidelijk gemaakt hoe met de persoonsgegevens wordt omgegaan (zoals welke soort gegevens hij moet verwerken, hoe lang, met welke middelen en voor welke doeleinden), tevens dient hij toe te zien op de feitelijke naleving van de aldus gecreëerde verplichtingen.

Op grond van het vijfde lid van artikel 14 van de Wbp dient een bewerkersovereenkomst schriftelijk te zijn of in een andere gelijkwaardige vorm te zijn vastgelegd. Dit in verband met de bewijsfunctie.⁸⁵

4.3 Persoonsgegevens

Volgens artikel 1, aanhef en onder a, van de Wbp wordt onder een 'persoonsgegeven' verstaan: "elk gegeven betreffende een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon".

Uitwerking van het wettelijk kader

Artikel 1, aanhef en onder a, van de Wbp vormt een implementatie van artikel 2, aanhef en onder a, van de Privacyrichtlijn:

"In de zin van deze richtlijn wordt verstaan onder (...) "persoonsgegevens", iedere informatie betreffende een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon, hierna "betrokkene" te noemen; als identificeerbaar wordt beschouwd een persoon die direct of indirect kan worden geïdentificeerd, met name aan de hand van een identificatienummer of van een of meer specifieke elementen die kenmerkend zijn voor zijn of haar fysieke, fysiologische, psychische, economische, culturele of sociale identiteit."

Overweging 26 van de Privacyrichtlijn luidt in dit verband:

"Overwegende dat de beschermingsbeginselen moeten gelden voor elk gegeven betreffende een geïdentificeerde of identificeerbare persoon; dat, om te bepalen of een persoon identificeerbaar is, moet worden gekeken naar alle middelen waarvan mag worden aangenomen dat zij redelijkerwijs door degene die voor de verwerking verantwoordelijk is dan wel door enig ander persoon in te zetten zijn om genoemde persoon te identificeren; dat de beschermingsbeginselen niet van toepassing zijn op gegevens die op zodanige wijze anoniem zijn gemaakt dat de persoon waarop ze betrekking hebben niet meer identificeerbaar is (...)."

Alle gegevens die informatie kunnen verschaffen over een identificeerbare natuurlijke

⁸⁵ Kamerstukken II 1997/1998, 25 892, nr. 3, p. 100. "Het kan niet gaan om mondelinge afspraken. De ratio is dat de betrokkene als een soort impliciete derde belanghebbende, in geval jegens hem onrechtmatig wordt gehandeld, over de nodige bewijsstukken kan beschikken wanneer deze overeenkomstig de regels van het procesrecht een rol gaan spelen."

persoon moeten als persoonsgegevens worden beschouwd.⁸⁶ Gegevens zijn persoonsgegevens als ze naar hun aard betrekking hebben op een persoon, zoals feitelijke of waarderende gegevens over eigenschappen, opvattingen of gedragingen of - gezien de context waarin ze worden verwerkt - medebepalend zijn voor de wijze waarop de betrokken persoon in het maatschappelijk verkeer wordt beoordeeld of behandeld. In dat laatste geval is het gebruik dat van de gegevens kan worden gemaakt medebepalend voor de beantwoording van de vraag of sprake is van een persoonsgegeven. Ook gegevens die niet direct betrekking hebben op een bepaalde persoon, maar bijvoorbeeld op een product of een proces, kunnen over een bepaalde persoon informatie verschaffen en zijn in dat geval persoonsgegevens.⁸⁷

Een persoon is identificeerbaar indien zijn identiteit - direct of via nadere stappen, door gegevens die alleen of in combinatie met andere gegevens, zo kenmerkend zijn voor zijn persoon⁸⁸ - redelijkerwijs, zonder onevenredige inspanning, kan worden vastgesteld.⁸⁹ Om te bepalen of een persoon identificeerbaar is, moet worden gekeken naar alle middelen waarvan mag worden aangenomen dat zij redelijkerwijs door de verantwoordelijke dan wel enig ander persoon zijn in te zetten om die persoon te identificeren.⁹⁰ Er moet worden uitgegaan van een redelijk toegeruste verantwoordelijke.⁹¹ In concrete gevallen moet echter wel rekening worden gehouden

⁸⁶ Idem, p. 46.

⁸⁷ Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 46-47 en Artikel 29-werkgroep, WP 136, Advies 4/2007 over het begrip persoonsgegeven van 20 juni 2007, p. 10-11 en 27. Zie HvJ EU 24 november 2011, zaak C-70/10 (Scarlet/Sabam), r.o. 26 en Concl. A-G HvJ EU 25 juni 2013, zaak C-131/12 (Google Spain SL en Google Inc./Agencia Española de Protección de Datos (AEP)), paragraaf 3 en voetnoot 48 over de status van IP-adressen, die persoonsgegevens vormen.

⁸⁸ Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 48. Bijvoorbeeld “gevallen (...) waarbij gegevens niet direkt op naam zijn terug te vinden, doch de betrokken persoon met aanwending van beschikbare middelen alsnog kan worden achterhaald, bijvoorbeeld aan de hand van een nummer. Te denken valt aan een situatie waarbij een lijst van nummers met bijbehorende namen beschikbaar is, hetzij via openbare bron, (bijvoorbeeld het telefoonboek), hetzij via een bron die slechts raadpleegbaar is voor een bepaalde categorie van personen (bijvoorbeeld het kentekenregister door de politie of het nummer van een rekening door bankemployés). De met die nummers verbonden gegevens zijn - hoewel niet op naam - persoonsgegevens wegens de beschikbare mogelijkheid om met behulp van de nummers de identiteit van de betrokken personen te achterhalen”, Kamerstukken II 1998/99, 25 892, nr. 13, p. 2.

⁸⁹ Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 47-49. In de wetsgeschiedenis bij de Wbp wordt over het begrip ‘onevenredige inspanning’ opgemerkt: “Dit doet zich bijvoorbeeld voor indien identificatie van personen door de computer vele dagen in beslag zou nemen.” Kamerstukken II 1998/99, 25 892, nr. 13, p. 2.

⁹⁰ Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 48. Vergelijk ook Artikel 29-werkgroep, WP 136, p. 16. Daarbij moet rekening worden gehouden met alle relevante factoren, zoals de kosten van identificatie, het beoogde doel van de verwerking, de wijze waarop de verwerking is gestructureerd, het voordeel dat de voor de verwerking verantwoordelijke ervan verwacht, de belangen die voor de betrokken personen op het spel staan, het risico op organisatorische tekortkomingen (bijvoorbeeld inbreuken op de vertrouwelijkheidsplicht) en technische storingen.

⁹¹ Idem, p. 48-49.

met bijzondere expertise, technische faciliteiten en dergelijke van de verantwoordelijke.⁹²

4.4 Verwerking van persoonsgegevens

‘Verwerking van persoonsgegevens’ is gedefinieerd in artikel 1, aanhef en onder b, van de Wbp en omvat onder meer het verzamelen, vastleggen, bewaren, gebruiken, samenbrengen en met elkaar in verband brengen van persoonsgegevens.⁹³

De term ‘verwerking van persoonsgegevens’ omvat het gehele proces dat een persoonsgegeven doormaakt vanaf het moment van verzamelen tot aan het moment van vernietiging.⁹⁴ Ook het genereren van persoonsgegevens is een verwerking.⁹⁵ Het verzamelen van gegevens hoeft niet gepaard te gaan met de vastlegging van deze gegevens.⁹⁶ Ook volledig geautomatiseerde vormen van gegevensverwerking zijn een verwerking, zo lang (enige) invloed daarop uit kan worden geoefend.⁹⁷

4.5 Grondslag voor de gegevensverwerking in de Wbp

Voor het verwerken van persoonsgegevens is een grondslag (rechtvaardigingsgrond) vereist als opgesomd in artikel 8 van de Wbp.

Artikel 8 van de Wbp bepaalt, voor zover voor dit onderzoek van belang⁹⁸:

persoonsgegevens mogen slechts worden verwerkt indien:

a. de betrokkene voor de verwerking zijn ondubbelzinnige toestemming heeft verleend;

(...)

f. de gegevensverwerking noodzakelijk is voor de behartiging van het gerechtvaardigde belang van de verantwoordelijke of van een derde aan wie de gegevens worden verstrekt, tenzij het belang of de fundamentele rechten en vrijheden van de betrokkene, in het bijzonder het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer, prevaleert.

Ondubbelzinnige toestemming

Ten aanzien van de grondslag ondubbelzinnige toestemming (artikel 8, aanhef en onder a, van de Wbp), geldt het volgende.

⁹² Idem, p. 49. Registratiekamer 27 maart 1995, 95.V.029.

⁹³ Artikel 1, aanhef en onder b, van de Wbp verstaat - voluit - onder ‘verwerking van persoonsgegevens’: “elke handeling of elk geheel van handelingen met betrekking tot persoonsgegevens, waaronder in ieder geval het verzamelen, vastleggen, ordenen, bewaren, bijwerken, wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, verstrekken door middel van doorzending, verspreiding of enige andere vorm van terbeschikkingstelling, samenbrengen, met elkaar in verband brengen, alsmede het afschermen, uitwissen of vernietigen van gegevens”.

⁹⁴ Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 52.

⁹⁵ Idem, p. 51.

⁹⁶ Van verzameling is al sprake indien de gegevens worden verkregen en vervolgens onmiddellijk worden vernietigd. Idem, p. 68.

⁹⁷ Idem, p. 51-52.

⁹⁸ De gronden genoemd in artikel 8, aanhef en onder b, c, d en e, van de Wbp worden hier niet genoemd omdat uit het onderzoek is gebleken dat deze in dit geval niet van toepassing (kunnen) zijn.

Van toestemming is slechts sprake indien deze ‘vrij’, ‘specifiek’ en ‘geïnformeerd’ is (artikel 1, aanhef en onder i, van de Wbp), ‘Vrij’ betekent dat de betrokkene een werkelijke keuze moet hebben: in vrijheid zijn wil moet kunnen uiten, zonder economische dwang.⁹⁹ ‘Specifiek’ betekent dat de wilsuiting betrekking moet hebben op een bepaalde gegevensverwerking of een beperkte categorie van gegevensverwerkingen (geen algemeen geformuleerde machtiging).¹⁰⁰ ‘Geïnformeerd’ betekent dat de betrokkene moet beschikken over de noodzakelijke inlichtingen voor een goede oordeelsvorming.¹⁰¹ Als de toestemming niet aan bovenstaande vereisten voldoet is zij nietig.¹⁰²

Ten aanzien van het geven van toestemming voor de verwerking van persoonsgegevens van kinderen geldt het bepaalde in artikel 5 van de Wbp dat als een betrokkene minderjarig is en de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt, toestemming van de wettelijk vertegenwoordiger is vereist.

Van *ondubbelzinnige* toestemming is slechts sprake indien bij de verantwoordelijke elke twijfel is uitgesloten over de vraag of de betrokkene zijn toestemming heeft gegeven.¹⁰³ ‘Ondubbelzinnig’ betekent dat de verantwoordelijke niet mag uitgaan van toestemming indien de betrokkene geen opmerkingen maakt over de gegevensverwerking (oftewel: bij ‘toestemming’ die wordt geacht voort te vloeien uit het uitblijven van actie of het stilzwijgen van de betrokkene).¹⁰⁴

In de wetsgeschiedenis bij de Wbp is daarover opgemerkt:

“Als voorbeeld noem ik algemene voorwaarden die van toepassing zijn op het sluiten van een overeenkomst. Indien in dergelijke voorwaarden wordt bepaald welke gegevens er voor welk doel en door wie verwerkt worden, wil dat nog niet automatisch zeggen dat betrokkene daartoe ondubbelzinnig zijn toestemming heeft gegeven, enkel omdat hij de betreffende overeenkomst heeft ondertekend.”¹⁰⁵

Als de toestemming niet aan bovenstaande vereisten voldoet is zij nietig.¹⁰⁶

⁹⁹ Idem, p. 65 en Artikel 29-werkgroep, WP 187, Advies 15/2011 over de definitie van “toestemming” van 13 juli 2011, p. 14-15. Zie in dezelfde zin Conclusie A-G HvJ EU 17 juni 2010, zaken C-92/09 en C-93/09 (Volker und Markus Schecke en Hartmut Eifert), r.o. 82: “(...) een aanzienlijke economische dwang [zou, toevoeging door het CBP] volgens mij kunnen volstaan om de toestemming tot een niet-vrijwillige te maken (zodat geen sprake is van ‘vrije wilsuiting’ in de zin van artikel 2, sub h, van richtlijn 95/46).”

¹⁰⁰ Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 65 en Artikel 29-werkgroep, WP 187, Advies 15/2011 over de definitie van “toestemming” van 13 juli 2011, p. 19-20.

¹⁰¹ Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 65 en Artikel 29-werkgroep, WP 187, Advies 15/2011 over de definitie van “toestemming”, p. 22-23.

¹⁰² Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 67.

¹⁰³ Idem, p. 80.

¹⁰⁴ Idem, p. 66 en 67. Zie ook Artikel 29-werkgroep, WP 187, Advies 15/2011 over de definitie van “toestemming”, p. 28 en 41.

¹⁰⁵ Handelingen I 1999/2000, 34, p. 1632. Vgl. ook HvJ EU van 19 juli 2012, zaak C-112/11 (ebookers.com), r.o. 16 en HvJ EU van 9 november 2010, zaaknummers C-92/09 en C-93/09.

¹⁰⁶ Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 67.

Gerechtigd belang

Ten aanzien van de grondslag gerechtigd belang (artikel 8, aanhef en onder f, van de Wbp) geldt het volgende.

Een gegevensverwerking is toelaatbaar indien deze noodzakelijk is voor de behartiging van het gerechtigde belang van de verantwoordelijke (bijvoorbeeld om zijn reguliere bedrijfsactiviteiten te kunnen verrichten¹⁰⁷) of van een derde aan wie de gegevens worden verstrekt, tenzij het belang of de fundamentele rechten en vrijheden van de betrokkene, in het bijzonder het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer, prevaleert. Deze grondslag kan worden toegepast indien de verwerking noodzakelijk is (proportionaliteitstoets: de inbreuk op de belangen van de bij de verwerking betrokkene mag niet onevenredig zijn in verhouding tot het met de verwerking te dienen doel) en het doeleinde kan niet anderszins of met minder ingrijpende middelen worden bereikt (subsidiariteitstoets).¹⁰⁸ De Artikel 29-werkgroep geeft een nadere uitwerking van deze afweging, met allerlei voorbeelden, in *Opinie WP217* van april 2014.¹⁰⁹

Het Hof van Justitie van de Europese Unie vult het begrip noodzakelijkheid, ‘een autonoom begrip van gemeenschapsrecht’, op een strikte wijze in.¹¹⁰ Uit ditzelfde arrest volgt dat indien het (enige) doel de vergaring van statistische gegevens is, het niet noodzakelijk is de (persoons)gegevens op naam te bewaren en te verwerken.¹¹¹

Het EHRM overweegt in zijn arrest van 25 maart 1983 over het begrip noodzakelijk: *“(a) the adjective “necessary” is not synonymous with “indispensable”, neither has it the*

¹⁰⁷ *Idem*, p. 86.

¹⁰⁸ Vgl. de proportionaliteits- en subsidiariteitstoets uit artikel 8 EVRM. Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 80. Zie ook *idem*, p. 8 en *idem*, nr. 92c, p. 6.

¹⁰⁹ Artikel 29-werkgroep, WP217, *Opinion 06/2014 on the Notion of legitimate interests of the data controller under Article 7 of Directive 95/46/EC*, URL: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_en.pdf.

¹¹⁰ Vgl. ook HvJ EU 16 december 2008, zaak C-524/06 (Huber), r.o. 52: “Gelet op het doel, een gelijkwaardige bescherming te bieden in alle lidstaten, kan het begrip noodzakelijkheid zoals dit naar voren komt uit artikel 7, sub e, van richtlijn 95/46, dat een nauwkeurige afbakening wil geven voor een van de gevallen waarin de verwerking van persoonsgegevens geoorloofd is, dus niet een inhoud hebben die verschilt van lidstaat tot lidstaat. Het gaat bijgevolg om een autonoom begrip van het gemeenschapsrecht, dat moet worden uitgelegd op een wijze die volledig beantwoordt aan het doel van de richtlijn zoals omschreven in artikel 1, lid 1.”

¹¹¹ *Idem*, r.o. 64-65 en 68: “Evenzo gaat verordening nr. 862/2007, die de verstrekking regelt van van statistische gegevens over de migratiebewegingen op het grondgebied van de lidstaten, ervan uit dat de lidstaten de informatie verzamelen op basis waarvan die statistieken kunnen worden opgesteld. De uitoefening van die bevoegdheid maakt echter niet het verzamelen en bewaren van gegevens op naam zoals plaatsvindt in het kader van een register als het AZR, noodzakelijk in de zin van artikel 7, sub e, van richtlijn 95/46. Zoals de advocaat-generaal in punt 23 van zijn conclusie heeft aangegeven, is voor een dergelijk doel alleen de verwerking van anonieme gegevens noodzakelijk. (...) In geen geval kunnen als noodzakelijk in de zin van artikel 7, sub e, van richtlijn 95/46 worden beschouwd de bewaring en de verwerking van persoonsgegevens op naam in het kader van een register als het AZR, voor statistiekdoeleinden.” Vgl. AG HvJ EU 3 april 2008, zaak C-524/06 (Huber), r.o. 23: “Statistieken zijn per definitie anoniem en niet persoonsgebonden.”

*flexibility of such expressions as "admissible", "ordinary", "useful", "reasonable" or "desirable" (...)."*¹¹²

In aanvulling op de eerste afweging (noodzakelijk voor een gerechtvaardigd belang van de verantwoordelijke), waarbij mogelijk de belangen van de betrokkene als onderdeel van een veelheid van belangen al onder ogen zijn gezien, is er nog een tweede toets.¹¹³ Deze tweede toets (privacytoets) vergt een nadere afweging, waarbij de belangen van de betrokkene een zelfstandig gewicht in de schaal leggen tegenover het belang van de verantwoordelijke. In het geval dat het belang van de betrokkene op bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer doorslaggevend is, dient de verantwoordelijke af te zien van de gegevensverwerking.¹¹⁴

Bij de in artikel 8, onder f, van de Wbp voorgeschreven afweging speelt de mate van gevoeligheid van de gegevens die de verantwoordelijke wil verwerken een rol, evenals de maatregelen die de verantwoordelijke heeft genomen teneinde rekening te houden met de belangen van de betrokkene. De belangen van de betrokkene zullen in minder mate gewicht in de schaal leggen naarmate in zijn belang meer waarborgen voor een zorgvuldig gebruik van de gegevens zijn genomen.¹¹⁵

4.6 Verdere verwerking

Artikel 9, eerste en tweede lid, van de Wbp bepaalt:

1. *Persoonsgegevens worden niet verder verwerkt op een wijze die onverenigbaar is met de doeleinden waarvoor ze zijn verkregen.*
2. *Bij de beoordeling of een verwerking onverenigbaar is als bedoeld in het eerste lid, houdt de verantwoordelijke in elk geval rekening met:*
 - a. *de verwantschap tussen het doel van de beoogde verwerking en het doel waarvoor de gegevens zijn verkregen;*
 - b. *de aard van de betreffende gegevens;*
 - c. *de gevolgen van de beoogde verwerking voor de betrokkene;*
 - d. *de wijze waarop de gegevens zijn verkregen en*
 - e. *de mate waarin jegens de betrokkene wordt voorzien in passende waarborgen.*

In het derde lid is bepaald dat verdere verwerking van de gegevens voor onder andere statistische doeleinden niet als onverenigbaar wordt beschouwd, *indien de verantwoordelijke de nodige voorzieningen heeft getroffen ten einde te verzekeren dat de verdere verwerking uitsluitend geschiedt ten behoeve van deze specifieke doeleinden.*

Uit de wetsgeschiedenis bij artikel 9 van de Wbp blijkt dat de lijst factoren uit het tweede lid geen limitatieve opsomming is. Evenmin kan worden gesteld dat een van de factoren op zichzelf van doorslaggevende betekenis is: *"Elk van de genoemde factoren dienen - mogelijk in samenhang met andere factoren die in het concrete geval als relevant*

¹¹² EHRM 25 maart 1983 (Silver & Others v. United Kingdom), r.o. 97.

¹¹³ Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 87.

¹¹⁴ Idem.

¹¹⁵ Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 88.

*moeten worden beschouwd - in onderling verband worden beoordeeld en gewogen ter beantwoording van de vraag of sprake is van verenigbaar gebruik."*¹¹⁶

Ten aanzien van de aard van de gegevens (artikel 9, tweede lid, onder b, van de Wbp) geldt dat gegevens gevoelig kunnen zijn door de context waarin zij worden gebruikt, bijvoorbeeld als het gaat om gegevens omtrent iemands kredietwaardigheid of welstand. Hoe gevoeliger het gegeven, hoe minder snel mag worden aangenomen dat er sprake is van verenigbaar gebruik indien bij enige verwerking wordt afgeweken van het oorspronkelijk doel.¹¹⁷

Op grond van het derde lid van artikel 9 van de Wbp is verwerking voor statistische doeleinden toegestaan, mits de verantwoordelijke de nodige maatregelen heeft getroffen waardoor hij ervoor in kan staan dat de gegevens alleen binnen deze strikte doelbinding worden gebruikt. Deze maatregelen moeten, ook op grond van overweging 29 van de Privacyrichtlijn, met name voorkomen dat de gegevens worden gebruikt voor het nemen van maatregelen of besluiten die tegen een bepaald persoon gericht zijn.¹¹⁸

In juni 2010 heeft het CBP een goedkeurende verklaring afgegeven voor de gedragscode voor Onderzoek en Statistiek. Deze gedragscode bepaalt in artikel 5, vierde lid: *"De rapportage van Onderzoek zal nimmer gegevens bevatten die een individuele natuurlijke persoon kunnen identificeren, tenzij de ondubbelzinnige toestemming van de respondent hiervoor is verkregen. De respondent dient hierbij te worden geïnformeerd voor welke doelen welke, categorieën van, persoonsgegevens op identificerend niveau in de rapportage zullen worden opgenomen."*

Artikel 7, tweede lid, van de gedragscode bepaalt dat kinderen tot 12 jaar alleen mogen meewerken aan onderzoek wanneer er toezicht is van de wettelijk vertegenwoordiger of de wettelijke vertegenwoordiger vooraf heeft ingestemd.¹¹⁹

4.7 Beveiliging

Artikel 13 van de Wbp bepaalt:
De verantwoordelijke legt passende technische en organisatorische maatregelen ten uitvoer om persoonsgegevens te beveiligen tegen verlies of tegen enige vorm van onrechtmatige verwerking. Deze maatregelen garanderen, rekening houdend met de stand van de techniek en de kosten van de tenuitvoerlegging, een passend beveiligingsniveau gelet op de risico's die de verwerking en de aard van te beschermen gegevens met zich meebrengen.

¹¹⁶ Idem, p. 90.

¹¹⁷ Idem.

¹¹⁸ Idem, p. 92.

¹¹⁹ Gedragscode voor Onderzoek en Statistiek, opgesteld door de branche-organisaties VBO (Vereniging voor Beleidsonderzoek), VSO (Vereniging voor Statistiek en Onderzoek) en MOA (MarktOnderzoekAssociatie), goedgekeurd door het CBP bij besluit van 24 juni 2010, artikel 7, tweede lid: "Een kind beneden de leeftijd van twaalf (12) jaar, tenzij een kind middelbaar onderwijs volgt, zal nimmer een Respondent zijn bij Onderzoek, tenzij wordt deelgenomen onder toezicht van of met instemming van zijn/haar wettelijk vertegenwoordiger." URL: <http://www.cbppweb.nl/Pages/gedragscode-onderzoek-statistiek-persoonsgegevens.aspx>.

De maatregelen zijn er mede op gericht onnodige verzameling en verdere verwerking van persoonsgegevens te voorkomen.

De beveiligingsverplichting uit dit artikel strekt zich uit tot alle onderdelen van het proces van gegevensverwerking.¹²⁰

Naarmate de gegevens een gevoeliger karakter hebben, of de context waarin deze worden gebruikt een grotere bedreiging voor de persoonlijke levenssfeer betekenen, worden zwaardere eisen gesteld aan de beveiliging van de gegevens. Er is geen verplichting om steeds de allerzwaarste beveiliging te nemen. Er moet sprake zijn van een adequate beveiliging.

Technische en organisatorische maatregelen dienen cumulatief te worden getroffen (waaronder bijvoorbeeld beveiliging met een password en door middel van encryptie).¹²¹

Onder 'onrechtmatige vormen van verwerking' vallen de aantasting van de gegevens, onbevoegde kennisneming, wijziging, of verstrekking daarvan.¹²²

¹²⁰ Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 98.

¹²¹ Idem, p. 99. Zie ook de CBP Richtsnoeren Beveiliging van persoonsgegevens, Staatscourant 2013, Nr. 5174, 1 maart 2013.

¹²² Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, p. 98.

5. BEOORDELING

5.1 Verantwoordelijke en bewerker

Het CBP heeft vastgesteld dat Snappet in mei/juni 2012 begonnen is met het verzamelen en verwerken van gegevens van kinderen met de door haar ontwikkelde tablets, in een pilot bij 15 scholen. Eind oktober 2013 verzamelde Snappet gegevens via [VERTROUWELIJK] tablets, op [VERTROUWELIJK] basisscholen in Nederland. Inmiddels worden de tablets op meer dan 400 basisscholen in Nederland gebruikt, en worden er volgens Snappet per dag 1,5 miljoen opgaven gemaakt via de tablets. Het gaat hierbij ook om persoonsgegevens, zoals hieronder wordt toegelicht, in paragraaf 5.2 van dit rapport.

Snappet levert de hardware aan de scholen (de tablets), met daarop een speciale versie van het besturingssysteem (de firmware). Snappet laat de apps ontwikkelen die op de tablet kunnen worden gebruikt. Snappet bepaalt de inhoud van de leeropgaven.

Volgens Snappet is zij een bewerker en zijn de scholen de verantwoordelijken voor de gegevensverwerking.

Om te kunnen beoordelen of Snappet een bewerker is of een verantwoordelijke, moet gekeken worden naar de feitelijke omstandigheden. De belangrijkste vragen daarbij zijn: “Waarom vindt deze verwerking plaats?” en “Wie heeft deze geïnitieerd?”¹²³ De formele taakverdeling zoals partijen die onderling hebben afgesproken, bijvoorbeeld in een overeenkomst, is daarbij niet beslissend.¹²⁴

Wie het doel van de verwerking vaststelt, is (de facto) de verantwoordelijke. Als het alleen gaat om het vaststellen van de “middelen”, is alleen van verantwoordelijkheid sprake wanneer die vaststelling betrekking heeft op de wezenlijke aspecten van de middelen.¹²⁵

De ontwikkeling en het gebruik van nieuwe ICT-producten en diensten zorgt voor nieuwe rollen en verantwoordelijkheden, waarbij het niet altijd duidelijk is wie de verantwoordelijke is, en wie eventueel een bewerker. Het eerste doel van het dataproctierecht is om betrokkenen te beschermen met betrekking tot de verwerking van hun persoonsgegevens. Daarom moet duidelijk zijn wie de verantwoordelijke is voor de gegevensverwerking. Als niet duidelijk is op wie de belangrijkste verplichtingen rusten, als er geen verantwoordelijke is of een heel groot aantal mogelijke verantwoordelijken, dan kunnen de wettelijke bepalingen niet effectief worden toegepast.¹²⁶

¹²³ Artikel 29-werkgroep, WP 169, Advies 1/2010 over de begrippen “voor de verwerking verantwoordelijke” en “verwerker”, 16 februari 2010, p. 10.

¹²⁴ Idem, p. 11.

¹²⁵ Idem, p. 19.

¹²⁶ Idem, p. 6. Zie ook de uitspraak van het CBP in 2005 over de verantwoordelijkheid van het Landelijk Schakelpunt, z2005-0505, URL: http://www.cbpreweb.nl/downloads_uit/z2005-0505.pdf.

De Artikel 29-werkgroep merkt op in zijn opinie over de begrippen 'verantwoordelijke' en 'bewerker' dat relevante partijen bij het gebruik van informatietechnologie vaak de neiging hebben zichzelf als 'faciliterend' te beschouwen, en niet als verantwoordelijken voor de gegevensverwerking.¹²⁷ Dat lijkt ook bij Snappet het geval.

Bij het kwalificeren van de hoedanigheid van Snappet als verantwoordelijke of als bewerker is van belang in hoeverre de scholen in staat zijn feitelijke zeggenschap uit te oefenen over de aard van de gegevensverwerking en te kunnen bepalen welke persoonsgegevens voor welke doeleinden worden verwerkt. Het gaat hierbij om innovatieve technische dienstverlening, waarvan de aard en impact niet algemeen bekend zijn. Indien Snappet als bewerker wil optreden, dient zij de scholen in staat te stellen hun rol als verantwoordelijke te kunnen vervullen. Daarom is de kwaliteit van de informatie die Snappet verstrekt aan de scholen van wezenlijk belang.

Beoordeling onder de oude overeenkomsten

Onverlet de informatie die medewerkers van Snappet eventueel mondeling aan scholen hebben verstrekt tijdens een eerste gesprek over de diensten die Snappet verleent, verstrekte Snappet de scholen (in ieder geval tot eind 2013) via de overeenkomsten of anderszins (zoals via de website en het privacybeleid), geen of onvoldoende informatie over essentiële elementen van de gegevensverwerking, namelijk de soorten te verwerken persoonsgegevens en de doeleinden van de verwerking(en). In de oude overeenkomsten met bijbehorende stukken, inclusief de e-mail waarmee Snappet het aangaan van de overeenkomst bevestigt, zijn de door Snappet te leveren diensten niet opgenoemd, toegelicht of uitgewerkt. Een verantwoordelijke dient duidelijk te kunnen maken aan de bewerker hoe hij wil dat met de persoonsgegevens wordt omgegaan (zoals welke soort gegevens hij moet verwerken, hoe lang, met welke middelen en voor welke doeleinden). De onderzochte schriftelijke informatie van Snappet bood geen of onvoldoende duidelijkheid over de aard van de gegevensverwerkingen. Daardoor konden scholen de doeleinden niet bepalen van de meeste verwerkingen die Snappet verricht. De oude overeenkomsten met bijbehorende stukken bevatten (in elk geval) geen opdracht van de scholen aan 'een bewerker' gegevens te verwerken voor die doeleinden overeenkomstig diens instructies en onder diens (uitdrukkelijke) verantwoordelijkheid. Ook was de bepaling over de bewaartermijn van gegevens onvoldoende specifiek (de gegevens werden in beginsel voor onbepaalde tijd bewaard, totdat de school opdracht zou geven tot verwijdering).

Snappet heeft desgevraagd verklaard niet over enig schriftelijk bewijs te beschikken waaruit blijkt dat de scholen zelf een bewuste keuze hebben gemaakt uit de diensten die Snappet aanbiedt. Op grond van het vijfde lid van artikel 14 van de Wbp dient een bewerkersovereenkomst schriftelijk te zijn. Dit in verband met de bewijsfunctie.¹²⁸

¹²⁷ Idem, p. 13.

¹²⁸ Kamerstukken II 1997/1998, 25 892, nr. 3, p. 100. "Het kan niet gaan om mondelinge afspraken. De ratio is dat de betrokkene als een soort impliciete derde belanghebbende, in geval jegens hem onrechtmatig wordt gehandeld, over de nodige bewijsstukken kan beschikken wanneer deze overeenkomstig de regels van het procesrecht een rol gaan spelen."

Door het ontbreken van een specifieke schriftelijke opdracht en door het ontbreken van bewijsmateriaal dat het betoog van Snappet ondersteunt ten aanzien van de keuzes die scholen zouden hebben gemaakt, dient als uitgangspunt te gelden dat Snappet onder de oude overeenkomsten de zelfstandige verantwoordelijke is voor het merendeel van de gegevensverwerkingen.

Ten aanzien van sommige gegevensverwerkingen, zoals het verwerken van de persoonsgegevens waaronder de leerprestaties ten behoeve van zowel de kinderen als de docenten, en het maken van een back-up, geldt dat deze verwerkingen redelijkerwijs voortvloeien uit het gebruik van de onderwijstablets. Gelet op de aard van de uitbestede dienstverlening die tussen de partijen was overeengekomen (en de voorzienbaarheid van de gegevensverwerkingen), kunnen de scholen hiervoor (in beginsel) als de verantwoordelijken worden aangemerkt en Snappet als de bewerker, ook zonder expliciete schriftelijke instructie (opdracht) daartoe.

Maar ten aanzien van de overige gegevensverwerkingen geldt dat Snappet door het ontbreken van essentiële informatie en een specifieke schriftelijke opdracht van de zijde van de scholen teveel zeggenschap had over doelen en middelen van de gegevensverwerking om als bewerker te worden aangemerkt. Omdat er geen sprake was van duidelijke verplichtingen, contractueel of anderszins, om de gegevens ten behoeve van de scholen overeenkomstig hun instructies en onder hun (uitdrukkelijke) verantwoordelijkheid te verwerken, had Snappet onder de oude overeenkomsten zoveel vrijheid dat ze niet als bewerker kan worden aangemerkt. Onder de oude overeenkomsten dient Snappet daarom als de zelfstandige verantwoordelijke voor het merendeel van de gegevensverwerkingen te worden aangemerkt.

Beoordeling na ondertekening bewerkersovereenkomst

Eind 2013 is Snappet begonnen met het toezenden van specifieke bewerkersovereenkomsten aan de scholen. Snappet heeft het merendeel van de bewerkersovereenkomsten op 18 maart 2014 aan de scholen gestuurd. Binnen een week had [VERTROUWELIJK] van de de scholen deze overeenkomst ondertekend.¹²⁹ Maar door het ondertekenen van een bewerkersovereenkomst is Snappet niet automatisch een bewerker geworden. De feitelijke omstandigheden over wie de zeggenschap uitoefent over doel en middelen van de gegevensverwerking zijn bepalend zijn voor de kwalificatie van verantwoordelijke of bewerker. Daarom kan Snappet de verantwoordelijkheid niet op papier (via de bewerkersovereenkomst) verleggen naar de scholen.¹³⁰

Snappet kan alleen als bewerker optreden als zij de scholen in staat stelt hun rol als verantwoordelijken te vervullen en de noodzakelijke zeggenschap uit te oefenen over de doelen van de gegevensverwerking. Scholen kiezen weliswaar vrijwillig voor de dienstverlening door Snappet, en accepteren daarmee in beginsel dat er

¹²⁹ De verplichting om een bewerkersovereenkomst te sluiten in de zin van artikel 14 van de Wbp, berust bij de verantwoordelijken, en eventuele overtreding van het bepaalde in artikel 14 van de Wbp door de aangesloten scholen valt buiten de scope van dit onderzoek.

¹³⁰ Vergelijk ook Artikel 29-werkgroep, WP 169, Advies 1/2010 over de begrippen “voor de verwerking verantwoordelijke” en “verwerker”, 16 februari 2010, p. 11,

persoonsgegevens van de kinderen door Snappet worden verwerkt, maar zij zijn door het ontbreken van essentiële informatie over de persoonsgegevens die worden verwerkt en de doeleinden waarvoor die persoonsgegevens worden verwerkt niet in staat feitelijke zeggenschap uit te oefenen over verschillende specifieke doelen van de gegevensverwerking.

Snappet verwerkt de persoonsgegevens van de kinderen in beginsel voor alle door Snappet in de bijlage bij de bewerkersovereenkomst genoemde doelen, zowel van de scholen die nog geen bewerkersovereenkomst hebben gesloten, als van de scholen die na het toesturen van de overeenkomst voor alle doelen hebben gekozen. Op 24 maart 2014 was dit het geval op [VERTROUWELIJK, een meerderheid] van de aangesloten scholen. Slechts [VERTROUWELIJK, een minderheid] van de scholen had op dat moment een specifieke keuze gemaakt uit de gegevensverwerkingen die Snappet aanbiedt.

Hoewel Snappet in haar zienswijze heeft verklaard dat de bewerkersovereenkomst gezien moet worden als een keuzemenu, en dat de scholen zelf een keuze maken uit de aangeboden diensten, heeft Snappet desgevraagd ook verklaard niet over enig schriftelijk bewijs te beschikken waaruit blijkt dat de scholen zelf een specifieke keuze hebben gemaakt uit de diensten die Snappet aanbiedt. In de e-mails die Snappet aan de scholen heeft gestuurd met de bewerkersovereenkomst, heeft Snappet de doeleinden aangegeven waarvoor de scholen opdracht geven. Scholen hebben deze e-mail vervolgens bevestigd.

Door het ontbreken van een specifieke schriftelijke opdracht (van het merendeel van de scholen) en door het ontbreken van bewijsmateriaal dat het betoog van Snappet ondersteunt ten aanzien van de keuzes die scholen zouden hebben gemaakt, dient als uitgangspunt te gelden dat Snappet de verantwoordelijke is voor de gegevensverwerkingen, al dan niet gedeeltelijk samen met de scholen, ook nadat de scholen de bewerkersovereenkomst hebben ondertekend. Snappet heeft op dit punt niet aannemelijk gemaakt dat zij feitelijk als bewerker optreedt.¹³¹

In de tweede plaats blijkt uit het onderzoek door het CBP dat de informatie die Snappet via de bewerkersovereenkomst aan de scholen verstrekt over de doeleinden van de gegevensverwerking onduidelijk is, of onjuist (ten aanzien van 'anonieme' prestatieoverzichten). Indien de doeleinden onduidelijk zijn geformuleerd, is het aan de toezichthouder om de feitelijke doelen van de gegevensverwerking te onderzoeken en vast te stellen. Het CBP verwijst daarbij ook naar de opinie van de Artikel 29-werkgroep over doelbinding. "(...) *where the purposes are specified inconsistently or the specified purposes do not correspond to reality (...), all factual elements, as well as the common*

¹³¹ Vgl Rb. 's-Hertogenbosch 31 januari 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:BZ2126: "De Rechtbank stelt voorop dat als uitgangspunt dient te gelden dat degene die persoonsgegevens verwerkt verantwoordelijk is voor de verwerking, tenzij deze aantoont dat dat niet het geval is."

understanding and reasonable expectations of the data subjects based on such facts, shall be taken into account to determine the actual purposes.”¹³²

Op basis van het onderzoeksmateriaal onderscheidt het CBP daarom de volgende specifieke doeleinden van de gegevensverwerking:

1. Het verwerken van persoonsgegevens waaronder de leerresultaten van individuele leerlingen (betrokkenen) voor de leerlingen zelf;
2. Het via het dashboard beschikbaar stellen van de persoonsgegevens waaronder de leerresultaten aan de docenten van de individuele leerlingen;
3. a. Het maken van overzichten van alle behaalde resultaten per opgave door kinderen in een bepaald leerjaar (groep), met een gepseudonimiseerde identifieer per kind;
b. Het zelfstandig gebruik door Snappet van deze overzichten met gepseudonimiseerde identifieer per kind;
4. Het adviseren van de scholen over het curriculum (mede op basis van individuele leerprestaties);
5. Het maken van een back-up;
6. Het (gaan) adviseren van de scholen over mogelijke individuele leerproblemen op grond van individuele leerprestaties, zoals het stellen van een vroegdiagnose dyslexie;
7. Het beschikbaar (gaan) stellen van een set (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen, alleen na aparte instructie van de school;
8. Het analyseren van de individuele leerlinggegevens om hen te classificeren in vaardigheidsniveaus [VERTROUWELIJK], door deze gegevens te vergelijken met het resultaat per opgave van de andere kinderen in de klas en de resultaten per opgave van alle andere kinderen die de tablets gebruiken van scholen die ook ingestemd hebben met doeleinde 3a.

Net als onder de oude overeenkomsten geldt ten aanzien van de doeleinden 1, 2 en 5 dat deze verwerkingen redelijkerwijs voortvloeien uit het gebruik van de onderwijstablets. Gelet op de aard van de uitbestede dienstverlening die tussen de partijen is overeengekomen (en de voorzienbaarheid van de gegevensverwerkingen), kunnen de scholen hiervoor als de verantwoordelijken worden aangemerkt en Snappet als de bewerker, ook zonder expliciete schriftelijke opdracht daartoe.

Ten aanzien van doeleinde 3b, *het zelfstandig gebruik door Snappet van de overzichten met resultaten per opgave met gepseudonimiseerde identifieer per kind*, geldt dat Snappet niet als bewerker kán optreden. Uit de tekst van artikel 1, onder e, van de Wbp volgt dat een bewerker nu juist ten behoeve van een andere persoon of instantie, de verantwoordelijke, persoonsgegevens verwerkt en niet voor zichzelf. Uit de wetsgeschiedenis blijkt ook dat een bewerker geen beslissingen mag nemen over het gebruik van de gegevens en de verstrekking aan derden en andere ontvangers. "Indien

¹³² Artikel 29-werkgroep, WP 203, Opinion 3/2013 on purpose limitation, p. 19, URL: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp203_en.pdf.

*een partij die zeggenschap wel heeft, is het uit zijn aard geen bewerker meer, maar een verantwoordelijke."*¹³³

Hoewel Snappet in beginsel ook voor de resterende vijf gegevensverwerkingen als bewerker zou kunnen optreden voor de scholen, heeft het CBP op grond van de feitelijke omstandigheden vastgesteld dat Snappet zoveel zeggenschap heeft over deze doeleinden van de gegevensverwerking dat zij niet als bewerker kan worden aangemerkt. Dit geldt voor de doeleinden:

- 3a. Het maken van overzichten van alle behaalde resultaten per opgave door kinderen in een bepaald leerjaar (groep), met een gepseudonimiseerde identifieer per kind;
4. Het adviseren van de scholen over het curriculum (mede op basis van individuele leerprestaties);
6. Het (gaan) adviseren van de scholen over mogelijke individuele leerproblemen op grond van individuele leerprestaties, zoals het stellen van een vroegdiagnose dyslexie;
7. Het beschikbaar (gaan) stellen van een set (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen, alleen na aparte instructie van de school;
8. Het analyseren van de individuele leerlinggegevens om hen te classificeren in vaardigheidsniveaus [VERTROUWELIJK], door deze gegevens te vergelijken met het resultaat per opgave van de andere kinderen in de klas en de resultaten per opgave van alle andere kinderen die de tablets gebruiken van scholen die ook ingestemd hebben met doeleinde 3a.

De doelomschrijving die Snappet zelf geeft, 'het maken van een algemeen prestatieoverzicht op niet-identificeerbaar niveau', is onjuist, althans wekt de indruk dat deze prestatieoverzichten geen persoonsgegevens meer bevatten. Het feit dat alle scholen die de bewerkersovereenkomst hebben ondertekend maar niet voor alle diensten hebben gekozen, instemmen met deze verwerking (inclusief de verdere verwerking ervan door Snappet voor eigen zelfstandige doeleinden), kan niet gezien worden als een bewuste opdracht voor de feitelijke (verdere) verwerking van persoonsgegevens. Zoals hieronder, in paragraaf 5.3 van dit rapport, wordt toegelicht, betreft deze tabel met de gepseudonimiseerde resultaten per (herleidbaar) kind een tabel met persoonsgegevens. Snappet verwerkt de gegevens dus feitelijk op een wijze en voor een doel waartoe zij geen opdracht heeft gekregen van de scholen. Daarom dient Snappet voor de feitelijke gegevensverwerking op dit punt als zelfstandige verantwoordelijke te worden aangemerkt.

Uit de doelomschrijving die Snappet zelf geeft, 'Het adviseren van de opdrachtgever met betrekking tot het vaststellen van het curriculum', blijkt niet dat Snappet hiervoor ook persoonsgegevens verwerkt, zoals de individuele leerprestaties van de kinderen. Dit doeleinde wordt ook niet impliciet duidelijk uit de aard van het gebruik van de tablet (zoals dat wel het geval is bij het tonen van de leerprestaties aan kind en leraar en bij het maken van een back-up). Daarom kan Snappet voor dit doeleinde alleen als

¹³³ Zie Kamerstukken II 1997-98, 25 892, nr. 3, p. 61 en 62.

bewerker optreden indien de aard en omvang van deze gegevensverwerking expliciet door de scholen wordt bepaald. Het specifieke doel en de middelen die daarbij worden gebruikt, dienen uit de bewerkersovereenkomst, onderliggende stukken of andere afspraken te blijken. Omdat de informatie aan de scholen nu beperkt is tot de omschrijving 'adviseren over het curriculum', zijn scholen er niet of onvoldoende van op de hoogte dat zij Snappet opdracht geven om de individuele leerprestaties te analyseren voor dit doeleinde.

Daar komt bij dat Snappet ook een eigen zakelijk belang heeft bij deze gegevensverwerking, te weten om aanvullende of alternatieve modules aan te kunnen bevelen. De Artikel 29-werkgroep schrijft hierover: *"Wanneer een aannemer invloed heeft op het doel en gegevens (ook) voor eigen doeleinden kan verwerken, bijvoorbeeld door de ontvangen persoonsgegevens te gebruiken voor het ontwikkelen van diensten met toegevoegde waarde, dan zou hij verantwoordelijk (of mogelijk mede verantwoordelijk) voor een andere verwerking zijn en zouden alle verplichtingen van de toepasselijke wetgeving voor gegevensbescherming voor hem gelden."*¹³⁴

Indien Snappet als bewerker wil optreden voor de scholen voor dit doeleinde, dient Snappet een duidelijke omschrijving te geven van de aard van deze gegevensverwerking en de persoonsgegevens die daarbij worden verwerkt. Bovendien dient Snappet in dat geval contractueel uit te sluiten dat de individuele leerprestaties worden gebruikt voor het ontwikkelen van eigen diensten met toegevoegde waarde. Zonder deze toelichting en nadere afbakening hebben de scholen onvoldoende inzicht en daardoor onvoldoende feitelijke zeggenschap over deze verwerking en dient Snappet, al dan niet samen met de scholen, als de verantwoordelijke te worden beschouwd.

Het gebrek aan informatie geldt ook voor de doelomschrijving die Snappet zelf geeft, 'Het adviseren van de opdrachtgever met betrekking tot het verbeteren van de leerprestaties'. Door het ontbreken van schriftelijke informatie van Snappet aan de scholen over de wijze waarop Snappet leerproblemen gaat vaststellen, zoals een eventuele vroegdiagnose dyslexie, en welke persoonsgegevens daarbij worden gebruikt, kunnen de scholen de wettelijk vertegenwoordiger(s) van de kinderen niet adequaat informeren over de persoonsgegevens die voor dit doeleinde worden verwerkt, en de gevolgen ervan voor de persoonlijke levenssfeer van de kinderen. Daardoor kunnen de wettelijk vertegenwoordiger(s) hun rechten ook niet uitoefenen bij de scholen, zoals inzage en correctierechten, dan wel het verlenen van toestemming of het uitoefenen van een opt-out. Onverlet de grondslag die scholen als eventuele verantwoordelijken kunnen hebben voor het diagnosticeren van leerproblemen bij de kinderen, dient Snappet, door het ontbreken van informatie over essentiële elementen van deze gegevensverwerking zoals de soorten persoonsgegevens die voor dit doeleinde worden verwerkt, en door het ontbreken van documentatie over de keuze van scholen om deze verwerking op te dragen aan Snappet, als zelfstandige verantwoordelijke voor deze dienstverlening te worden beschouwd.

¹³⁴ Artikel 29-werkgroep, WP 169, Advies 1/2010 over de begrippen "voor de verwerking verantwoordelijke" en "verwerker", 16 februari 2010, p. 17.

Ten aanzien van de doelomschrijving die Snappet zelf geeft, 'Het beschikbaar stellen, na instructie van de opdrachtgever, van een set (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen', is van belang dat Snappet het initiatief heeft genomen om besprekingen aan te gaan met CITO en universiteiten over de verstrekking van gegevens die zij via de tablets verkrijgt. Daarbij komt dat Snappet in haar zienswijze heeft verklaard dat zij zichzelf als onderzoeksorganisatie beschouwt. Hieruit kan worden afgeleid dat Snappet deze dienst ook voor zichzelf, in het belang van haar eigen dienstverlening als onderzoeksorganisatie verricht, en niet alleen in het belang van een specifieke school. Snappet kan door de contacten met onderzoeksorganisaties haar lesmethoden verrijken, en op basis van onderzoek naar de verstrekte gegevens nieuwe toepassingen ontdekken en nieuwe diensten ontwikkelen. Snappet kan er in dat licht belang bij hebben dat veel scholen dergelijke verstrekkingen toestaan. Dit is een ander belang dan het belang van een individuele school om de individuele leerprestaties eventueel te laten onderzoeken door een onderzoeksorganisatie. Het CBP verwijst daarbij ook naar de toelichting op de Gedragscode voor Onderzoek en Statistiek. Daarin staat: "*Naarmate een onderzoeksorganisatie zelfstandiger opereert en van een opdrachtgever meer ruimte krijgt om haar eigen onderzoeksexpertise in te zetten, zal zij eerder als verantwoordelijke dienen te worden aangemerkt.*"¹³⁵

Snappet dient in dat licht veeleer als gezamenlijke verantwoordelijke met de opdrachtgevende school te worden gezien. Indien Snappet deze dienst louter als bewerker wil verrichten dient Snappet de scholen veel meer duidelijkheid te geven over de aard van deze gegevensverwerking en het feit dat Snappet dergelijke verwerkingen alleen doet als de school daar apart (los van de bewerkersovereenkomst) en op basis van adequate informatie mee heeft ingestemd. Zonder deze informatie hebben de scholen onvoldoende inzicht in de aard van de gegevensverwerking en hebben zij daardoor in de praktijk dus onvoldoende zeggenschap over het doeleinde van de gegevensverwerking om daartoe opdracht te kunnen hebben gegeven.

Ten slotte ontbreekt informatie over de gegevensverwerking die bestaat uit het vergelijken van de resultaten per opgave van alle kinderen, om hen in vaardigheidsniveaus in te delen.¹³⁶ Indien Snappet deze taak als bewerker zou willen verrichten voor de aangesloten scholen, zou Snappet de scholen moeten informeren over deze verwerking. Nu deze informatie ontbreekt, hebben de scholen onvoldoende inzicht in de aard van deze gegevensverwerking, en kunnen zij om die reden niet als zelfstandige verantwoordelijken worden gekwalificeerd.

¹³⁵ Toelichting op de Gedragscode voor Onderzoek en Statistiek, opgesteld door de branche-organisaties VBO (Vereniging voor Beleidsonderzoek), VSO (Vereniging voor Statistiek en Onderzoek) en MOA (MarktOnderzoekAssociatie), goedgekeurd door het CBP bij besluit van 24 juni 2010, p. 7.

¹³⁶ Door het CBP omschreven als: Het analyseren van de individuele leerlinggegevens om hen te classificeren in vaardigheidsniveaus [VERTROUWELIJK], door deze gegevens te vergelijken met het resultaat per opgave van de andere kinderen in de klas en de resultaten per opgave van alle andere kinderen die de tablets gebruiken van scholen die ingestemd hebben met doeleinde 3a.

De Artikel 29-werkgroep schrijft: "Een verwerker die verder gaat dan zijn opdracht en een relevante rol krijgt bij het vaststellen van de doelen van, of de wezenlijke middelen voor de verwerking is eerder een (gezamenlijk) voor de verwerking verantwoordelijke dan een verwerker."¹³⁷ Ook uit de Opinie van de Artikel 29-werkgroep over cloud computing blijkt dat aanbieders van clouddiensten doorgaans wel als bewerkers kunnen worden gezien, maar alleen als de gebruikers zelf de doelen van de gegevensverwerking bepalen en als de cloudprovider niets méér doet dan feitelijk de persoonsgegevens in opdracht van de gebruikers verwerken. Als de cloudprovider gegevens voor eigen doeleinden verwerkt, is de cloudprovider de verantwoordelijke voor die gegevensverwerkingen, al dan niet gezamenlijk met de gebruikers.¹³⁸

Samenvattend is en blijft Snappet, ook nadat alle scholen de bewerkersovereenkomst hebben ondertekend, de verantwoordelijke voor zes van de onderzochte gegevensverwerkingen. De eventuele (gezamenlijke) verantwoordelijkheid van de scholen valt buiten de scope van dit onderzoek, nu het CBP heeft vastgesteld dat in ieder geval Snappet op dit moment de verantwoordelijke is voor zes van de negen onderzochte gegevensverwerkingen.¹³⁹

5.2 Persoonsgegevens

Het CBP heeft vastgesteld in paragraaf 3.3 van dit rapport dat Snappet de volgende gegevens van kinderen die de tablets gebruiken, verzamelt en/of genereert en bewaart in haar database.

- Voornaam
- Achternaam
- Gebruikersnaam
- UserID
- Wachtwoord (ge-encrypt)
- [VERTROUWELIJK]
- Device ID van de tablet en IP-adres (van de school)
- Leerprestaties: vak/antwoorden op gemaakte opgaves, tijdstip van aanvang en afronding, aantal pogingen en vrije antwoorden
- Tijdstip en duur gebruik van apps
- Scores en vaardigheidsniveaus
- Klas/Groep
- School

Informatie betreffende een identificeerbare natuurlijke persoon

De gegevenscombinatie voornaam en achternaam is een persoonsgegeven, zeker in combinatie met de locatie van de basisschool (doorgaans de woonplaats) en de

¹³⁷ Artikel 29-werkgroep, WP 169, Advies 1/2010 over de begrippen "voor de verwerking verantwoordelijke" en "verwerker", 16 februari 2010, p. 29-30.

¹³⁸ Artikel 29-werkgroep, WP 196, Opinie 05/2012 over cloud computing, p. 23, URL: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2012/wp196_nl.pdf.

¹³⁹ Zie ook HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12 (Google Spain SL, Google Inc / Agencia Española de Protección de Datos), r.o. 40.

leeftijdsgroep (7 tot 9-jarige kinderen¹⁴⁰). Deze gegevens zijn voor Snappet direct dan wel indirect herleidbaar tot een identificeerbare natuurlijke persoon (het kind dat de tablet gebruikt).

Snappet combineert deze gegevens met gegevens over de gemaakte opdrachten en technische gegevens over het gebruik van de apps. Dit zijn naar hun aard gegevens over gedragingen van een natuurlijke persoon (informatie over zijn of haar schoolprestaties). Door de context waarin deze gegevens worden gebruikt, zijn het *gevoelige* persoonsgegevens. Zie hierover verder paragraaf 5.5 van dit rapport.

Snappet wendt deze gegevens de facto aan om de betrokkenen in vaardigheidsniveaus in te delen, op een wijze die gevolgen heeft voor de rechten/belangen van de betrokkene. Snappet gebruikt deze gegevens om het vaardigheidsniveau van kinderen te bepalen, door deze gegevens te vergelijken met de prestaties van de andere kinderen in de klas en met alle andere kinderen die de tablets gebruiken. Hierdoor gebruikt Snappet de gegevens op een wijze die de kinderen raakt in het maatschappelijk verkeer. Datzelfde geldt in nog sterkere mate indien Snappet, zoals zij verwacht te kunnen doen, leerproblemen gaat destilleren uit de individuele resultaten, zoals het stellen van een vroegdiagnose dyslexie.

Hoewel Snappet verklaart dat zij de leerresultaten via [VERTROUWELIJK] bewerkt om tot een gekalibreerde score te komen, is dit technisch onjuist omschreven. [VERTROUWELIJK]. Dit nieuwe nummer wordt door Snappet in een tijdelijke tabel gekoppeld aan het User ID, het unieke nummer per kind.

Om te bereiken dat geen sprake meer is van persoonsgegevens moeten gegevens zijn ontdaan van alle (in)direct identificerende kenmerken die het mogelijk maken om die gegevens te herleiden naar een individuele natuurlijke persoon. Na verwijdering van deze (in)direct identificerende gegevens, mag identificatie ook op andere wijze niet (meer) mogelijk zijn. Pas dan worden er geen persoonsgegevens meer verwerkt en is de Wbp niet (meer) van toepassing.

Dit impliceert dat het loskoppelen van (in)direct identificerende gegevens en de overige gegevens onomkeerbaar moet zijn en dat deze gegevens ook in een later stadium - eventueel met behulp van andere (bijkomende of nieuwe) gegevens of technieken - niet alsnog aan elkaar mogen kunnen worden gekoppeld waardoor wederom personen kunnen worden geïdentificeerd. Indien er een risico op heridentificatie blijft bestaan, dan blijft de Wbp van toepassing op de set gegevens.

Snappet beschikt over alle individuele data, per opgave, per kind en per school logisch gescheiden opgeslagen in haar database (tenminste vanaf januari 2013) en verwerkt (een selectie van) deze persoonsgegevens van de kinderen om de tabel met de algemene prestatiescore per vraag vast te stellen.¹⁴¹ Het resultaat van deze

¹⁴⁰ Dit geldt ook voor de toekomstige doelgroep (vanaf september 2014) van kinderen van 11 en 12 jaar oud, zie voetnoot 9 van dit rapport.

¹⁴¹ Brief Snappet van 24 maart 2014, p. 2. "Een van de diensten die Snappet als bewerker aanbiedt is 'het via een dashboard beschikbaar stellen van de persoonsgegevens en de leerresultaten van de

verwerking, de tabel met de algemene groepsprestaties per opgave, betreft nog steeds persoonsgegevens. Deze tabel bevat immers [VERTROUWELIJK], of het antwoord goed is en de [VERTROUWELIJK, nieuwe] ID. Het feit dat de gegevens in verschillende tabellen zijn opgeslagen (logisch gescheiden) leidt er niet toe dat het geen persoonsgegevens meer zijn. Het criterium is of de gegevens op zichzelf, of in combinatie met andere gegevens herleidbaar zijn naar individuele natuurlijke personen.

De individuele resultaten van de gemaakte opgaven zijn voor Snappet herleidbaar naar het betrokken kind, omdat Snappet beschikt over alle oorspronkelijke resultaten gekoppeld aan de unieke identifier per kind. Deze resultaten leveren per kind een uniek beeld op, dat door Snappet op technisch eenvoudige wijze gekoppeld kan worden aan de oorspronkelijke gegevens in de database. Statistisch gezien zijn de individuele resultaten per kind over een reeks van opgaven, door de tijd heen, zodanig onderscheidend dat ze in vrijwel alle gevallen tot een specifiek kind terug te herleiden vallen.

Op basis van de complete set antwoorden van de gepseudonimiseerde identifier per kind, kan Snappet de identieke set antwoorden uit de oorspronkelijke database terugzoeken. In die oorspronkelijke database zijn alle identificerende gegevens en bijkomende gegevens van het kind verbonden. De [VERTROUWELIJK, nieuwe] ID is derhalve door Snappet zonder onevenredige inspanning te verbinden aan de identificerende gegevens van de kinderen.

Het feit dat Snappet alleen de nieuwe [VERTROUWELIJK] ID gebruikt voor de vergelijking en in de tabel met de groepsprestaties per opgave, en niet de User ID, verandert dus niets aan de beoordeling dat deze tabel nog steeds persoonsgegevens betreft, die voor Snappet herleidbaar zijn naar de betrokken kinderen. Er is de facto geen sprake van onomkeerbare anonimisering, omdat Snappet de individuele resultaten per opgave terug kan brengen tot de prestaties van het betreffende kind in de oorspronkelijke dataset. De nieuwe ID is daarom geen anoniem gegeven, maar een gepseudonimiseerde identifier per kind.

Zowel onder de oude als met de nieuwe methode berekent Snappet vervolgens per kind en per opgave het vaardigheidsniveau [VERTROUWELIJK]. Ook dit betreft een verwerking van persoonsgegevens.

Met de oude methode, met de [VERTROUWELIJK]-score, berekende Snappet het individuele vaardigheidsniveau van de kinderen door [VERTROUWELIJK]. Bij de nieuwe methode [VERTROUWELIJK].

Het feit dat Snappet de scores per opgave logisch gescheiden bewaart van de individuele leerresultaten per school, en de unieke identifier per kind vervangt

individuele leerlingen' (...). Om deze bewerking uit te kunnen voeren en zinvolle informatie voor de docent te kunnen produceren dient Snappet als bewerker over de identificerende persoonsgegevens te kunnen beschikken."

door een nieuwe, pseudonieme identifier, wijzigt de conclusie niet dat sprake is van een verwerking van persoonsgegevens bij het vaststellen en verder verwerken van de tabellen met de scores per opgave en bij het berekenen van het individuele vaardigheidsniveau per kind.

Hieruit vloeit voort dat Snappet, indien zij overzichten van prestaties op groepsniveau aan derde partijen (inclusief andere scholen) verstrekt, Snappet en de derde partij persoonsgegevens verwerken, en zich dus dienen te houden aan het bepaalde in de Wbp.

Gelet op het voorgaande zijn de in deze paragraaf genoemde gegevens van kinderen die de Snappet tablets gebruiken op zichzelf, in onderlinge combinatie of in samenhang met uit andere bron bekende informatie, al dan niet in geaggregeerde vorm, persoonsgegevens als bedoeld in artikel 1, onder a, van de Wbp.

5.3 Verwerking van persoonsgegevens

In de vorige paragraaf is vastgesteld welke gegevens die met behulp van de apps door Snappet worden verzameld, gegenereerd en/of vastgelegd persoonsgegevens zijn. Snappet verzamelt, legt vast, bewaart, raadpleegt en analyseert de persoonsgegevens die samenhangen met en voortvloeien uit het gebruik van de Snappet tablet, en brengt deze samen en met elkaar in verband onder meer om individuele leerlingprestaties te kunnen vergelijken met prestaties van andere kinderen in de klas en op andere scholen. Snappet analyseert en combineert de gegevens ook om de kinderen in te delen in vijf verschillende vaardigheidsniveaus ([VERTROUWELIJK]). Daarnaast verwerkt Snappet de gegevens voor inventarisatie en statistische analyse van het gebruik van de tablet, inclusief veelgemaakte fouten in opgaven en frequentie en duur van het gebruik.

Gelet op het voorgaande verwerkt Snappet persoonsgegevens, als bedoeld in artikel 1, onder b, van de Wbp.

5.4 Grondslag

Snappet dient een grondslag te hebben als de verantwoordelijke voor zes van de negen onderzochte doeleinden van de gegevensverwerking die voortvloeit uit het gebruik van de apps op de tablets. Hiervoor komen in dit geval mogelijk twee grondslagen in aanmerking: ondubbelzinnige toestemming (artikel 8, aanhef en onder a, van de Wbp) en noodzaak voor gerechtvaardigd belang (artikel 8, aanhef en onder f, van de Wbp).

Ondubbelzinnige toestemming

Ten aanzien van ondubbelzinnige toestemming geldt het volgende. Van toestemming is, zoals vermeld in paragraaf 4.6 van dit rapport, slechts sprake wanneer er een vrije, specifieke en op informatie berustende wilsuiting is (artikel 1, aanhef en onder i, van de Wbp) waarmee de betrokkene aanvaardt dat hem betreffende persoonsgegevens worden verwerkt.

Snappet heeft nooit om toestemming gevraagd van de wettelijk vertegenwoordiger(s) van de kinderen. Sinds medio oktober 2013 wijst Snappet de scholen weliswaar op hun verplichtingen als verantwoordelijken voor de gegevensverwerking, maar het CBP heeft in paragraaf 5.1 van dit rapport vastgesteld dat Snappet voor zes van de negen onderzochte verwerkingen (nog) de verantwoordelijke is, al dan niet gedeeltelijk samen met de scholen. In haar hoedanigheid als verantwoordelijke zou Snappet de scholen kunnen vragen om namens haar toestemming te vragen aan en te verkrijgen van de wettelijk vertegenwoordiger(s) van de kinderen voor de verschillende gegevensverwerkingen. Maar dat doet Snappet niet.

Het feit dat een school besluit om met de tablets te gaan werken, en daartoe een overeenkomst sluit met Snappet, kwalificeert evenmin als toestemming. Er is geen sprake van een vrije wilsuiting van de wettelijk vertegenwoordiger(s) van de kinderen. De school beslist dat er met de tablets gewerkt wordt, en de kinderen en hun ouders hebben feitelijk geen andere keuze dan dit te accepteren.

Ondubbelzinnige toestemming (van de wettelijk vertegenwoordiger(s) van de kinderen) vereist dat de informatie specifiek is en de betrokkene geïnformeerd. Informatie over het doel van de verwerking mag bovendien niet worden opgenomen in bijvoorbeeld algemene voorwaarden, maar dient gegeven te worden in of bij een afzonderlijke toestemmingsclausule (een specifieke wilsuiting).¹⁴²

Snappet verstrekt niet zelf informatie aan de wettelijk vertegenwoordiger(s) van de kinderen, en de informatie die Snappet aan de scholen ter beschikking stelt over de aard en omvang van de gegevensverwerking schiet te kort. De bewerkersovereenkomst die Snappet aan de scholen heeft toegestuurd met onderliggende informatie, bevat te weinig specifieke informatie over de wijze waarop Snappet de gegevens verwerkt en wil gaan verwerken. De informatie is bovendien deels onjuist (dat Snappet een bewerker zou zijn en dat de overzichten van alle behaalde resultaten per opgave geen persoonsgegevens zouden bevatten). Snappet meent toestemming te verkrijgen van de scholen om de overzichten met persoonsgegevens te verwerken voor eigen doeleinden, via de zinsnede in de bewerkersovereenkomst "*Opdrachtgever stemt er mee in dat deze algemene prestatieoverzichten door Snappet zelfstandig mogen worden gebruikt.*" Dit is echter onjuist. Het opnemen van een dergelijke bepaling in een bijlage bij een overeenkomst (als algemene voorwaarde) voldoet immers niet aan de wettelijke elementen van de definitie van toestemming zoals bepaald in artikel 1, onder i, van de Wbp, namelijk dat het een vrije, specifieke en op informatie berustende wilsuiting betreft van de betrokkene. In de wetsgeschiedenis bij de Wbp is daarover opgemerkt: "*Als voorbeeld noem ik algemene voorwaarden die van toepassing zijn op het sluiten van een overeenkomst. Indien in dergelijke voorwaarden wordt bepaald welke gegevens er voor welk doel en door wie verwerkt worden, wil dat nog niet automatisch zeggen dat betrokkene daartoe ondubbelzinnig zijn toestemming heeft gegeven, enkel omdat hij de betreffende overeenkomst heeft*

¹⁴² Artikel 29-werkgroep, WP 187, Advies 15/2011 over de definitie van "toestemming" van 13 juli 2011, p. 40.

*ondertekend.*¹⁴³ Snappet verkrijgt op deze wijze dus geen ook geen toestemming voor deze specifieke verwerking, niet van de scholen en niet van de kinderen (c.q. hun wettelijk vertegenwoordiger(s)).

Noodzakelijk voor gerechtvaardigd belang

Het CBP heeft eveneens getoetst of Snappet, ten aanzien van de zes onderzochte doeleinden van de gegevensverwerking waarvoor zij in ieder geval de verantwoordelijke is, een beroep kan doen op de grondslag van de noodzaak ter behartiging van haar gerechtvaardigd belang.). Deze beoordeling laat onverlet dat de scholen als (gezamenlijke) verantwoordelijken mogelijk wel een grondslag hebben, maar dat valt buiten de scope van dit onderzoek.

Deze zes doeleinden zijn:

- 3a. Het maken van overzichten van alle behaalde resultaten per opgave door kinderen in een bepaald leerjaar (groep), met een gepseudonimiseerde identifier per kind;
- 3b. Het zelfstandig gebruik door Snappet van deze overzichten met gepseudonimiseerde identifier per kind;
4. Het adviseren van de scholen over het curriculum (mede op basis van individuele leerprestaties);
6. Het (gaan) adviseren van de scholen over mogelijke individuele leerproblemen op grond van individuele leerprestaties, zoals het stellen van een vroegdiagnose dyslexie;
7. Het beschikbaar (gaan) stellen van een set (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen, alleen na aparte instructie van de school;
8. Het analyseren van de individuele leerlinggegevens om hen te classificeren in vaardigheidsniveaus ([VERTROUWELIJK]), door deze gegevens te vergelijken met het resultaat per opgave van de andere kinderen in de klas en de resultaten per opgave van alle andere kinderen die de tablets gebruiken van scholen die ingestemd hebben met doeleinde 1a.

Onverlet de mogelijke grondslag die scholen kunnen hebben voor bepaalde gegevensverwerkingen, wordt hierbij beoordeeld of de verwerkingen noodzakelijk zijn voor de behartiging van het gerechtvaardigd belang van Snappet als verantwoordelijke.

Deze zes gegevensverwerkingen zijn niet evident noodzakelijk om onderwijs te kunnen geven met behulp van de tablets. Het feit dat de scholen ervoor kiezen om een deel van het onderwijs via apps op de tablets te laten verlopen, en dat dat nieuwe technische mogelijkheden opent om persoonsgegevens te aggregeren, combineren en verder te verwerken, betekent nog niet dat dergelijke verwerkingen ook zonder meer toelaatbaar zijn. Het gaat hier deels om gevoelige persoonsgegevens, waaraan allerlei conclusies kunnen worden verbonden met gevolgen in het maatschappelijk leven. Gelet daarop voldoen de verwerkingen niet aan het proportionaliteitsvereiste.

¹⁴³ Handelingen I 1999/2000, 34, p. 1632. Vgl. ook HvJ EU van 19 juli 2012, zaak C-112/11 (ebookers.com), r.o. 16 en HvJ EU van 9 november 2010, zaaknummers C-92/09 en C-93/09.

De verwerkingen voldoen ook niet aan het subsidiariteitsvereiste, zoals hieronder wordt gemotiveerd voor elk van de zes doeleinden van de verwerking.

In aanvulling op de eerste afweging (of de gegevensverwerkingen noodzakelijk zijn voor Snappet), is er nog een tweede (privacy)toets, waarbij de belangen van de betrokkenen een zelfstandig gewicht in de schaal leggen tegenover het belang van de verantwoordelijke. Daarbij is van belang welke waarborgen Snappet heeft getroffen voor een zorgvuldig gebruik van de gegevens. Transparantie is een essentiële waarborg die betrokkenen bijvoorbeeld in staat stelt hun rechten uit te oefenen op bijvoorbeeld inzage en correctie. Zoals eerder in dit rapport toegelicht verstrekt Snappet de scholen via haar website, privacy statement en overeenkomsten of anderszins onvoldoende informatie over de gegevensverwerkingen die zij als verantwoordelijke verricht en wil gaan verrichten. Scholen beschikken daardoor niet over de benodigde informatie om te kunnen besluiten of zij gebruik willen maken van alle door Snappet aangeboden diensten. Ook van andere waarborgen, zoals een opt-out, is niet gebleken.

In het licht van de gevolgen in het maatschappelijk verkeer voor de kinderen van het verzamelen en verder verwerken van hun individuele leerprestaties, weegt het belang van Snappet niet op tegen het recht van de kinderen op eerbiediging van hun persoonlijke levenssfeer.

Ad 3a. Het maken van overzichten van alle behaalde resultaten per opgave door kinderen in een bepaald leerjaar (groep), met een gepseudonimiseerde identifier per kind

Snappet is niet genoodzaakt om in de overzichten met de score per opgave per leerjaar (groep) een gepseudonimiseerde identifier per kind op te nemen. Het is strikt genomen technisch mogelijk om te werken met bulkgegevens zonder identifiers, zoals bijvoorbeeld in de vorm van een goed/fout percentage per opgave. De individuele leerresultaten kunnen dan ook veel korter bewaard worden. De huidige verwerking voldoet in dit opzicht niet aan het subsidiariteitsvereiste.

Snappet benoemt dit doeleinde van de verwerking echter als 'het maken van een niet op leerling niveau identificeerbaar maar op groepsniveau van algemene prestatieoverzichten'. Omdat deze informatie feitelijk onjuist is, kunnen de scholen de wettelijk vertegenwoordiger(s) van de kinderen niet adequaat informeren over de persoonsgegevens die voor dit doeleinde worden verwerkt, en de gevolgen ervan voor de persoonlijke levenssfeer van de kinderen. Ook hierdoor weegt het belang van Snappet niet op tegen het recht van de kinderen op bescherming van hun persoonlijke levenssfeer. Onverlet de grondslag die de scholen en Snappet zouden kunnen hebben voor het (laten) maken van prestatieoverzichten zonder identifiers, kan Snappet met de onderzochte werkwijze geen beroep doen op een grondslag in artikel 8, onder f, van de Wbp.

Ad 3b Het zelfstandig gebruik door Snappet van deze overzichten met gepseudonimiseerde identifier per kind

Het gebrek aan noodzaak geldt ook voor het zelfstandig gebruik door Snappet van deze overzichten. Het is niet noodzakelijk voor het gebruik van de tablets in het onderwijs dat Snappet de persoonsgegevens van de kinderen naar eigen inzicht gebruikt voor eigen (zakelijke) doeleinden. Omdat de informatie die Snappet hierover verstrekt, feitelijk onjuist is, en omdat het technisch mogelijk is om overzichten op een andere wijze op te stellen dan met gepseudonimiseerde identifiers per kind, is er geen noodzaak voor deze verwerking en weegt het belang van Snappet niet op tegen het recht van de kinderen op bescherming van hun persoonlijke levenssfeer.

Ad 4. Het adviseren van de scholen over het curriculum (mede op basis van individuele leerprestaties);

Omdat Snappet de scholen niet informeert dat zij voor dit doeleinde ook de individuele leerprestaties verwerkt, en niet alleen in algemene zin aanbevelingen geeft voor bepaalde lesmethodes¹⁴⁴, weegt het belang van Snappet niet op tegen het recht van de kinderen op bescherming van hun persoonlijke levenssfeer. Daardoor biedt Snappet ook overigens onvoldoende waarborgen.

Ad 6. het (gaan) adviseren van de scholen over leerproblemen

Snappet beschikt over een database met zeer gedetailleerde gegevens over de individuele leerprestaties van kinderen tussen de zeven en negen jaar oud. Als Snappet uit deze leerprestaties gegevens gaat afleiden over gezondheidsgegevens zoals dyslexie, gaat het om een verwerking van gevoelige gegevens.¹⁴⁵

Snappet verzamelt deze gegevens niet op rechtstreekse wijze, door de kinderen vragen voor te leggen of hen gericht testen te laten doen, maar op indirecte wijze, door automatische en voortdurende observatie van hun gedrag op de tablet. In tegenstelling tot toetsmomenten, waarbij de kinderen zich bewust zijn van het feit dat er naar hun vorderingen wordt gekeken, en waarbij de resultaten met de wettelijk vertegenwoordiger(s) worden besproken, hebben de kinderen en hun wettelijk vertegenwoordiger(s) geen weet van het feit dat bij elke opgave op de tablets wordt geregistreerd hoe lang het kind erover doet, of hij het goed of fout heeft en dat Snappet hieruit leerproblemen kan afleiden. Een (al dan niet juist) geconstateerd leerprobleem kan grote gevolgen hebben voor de latere opleidings-, beroeps- en ontwikkelingsmogelijkheden van de kinderen.

Het is voor het gebruik van tablets in de klas niet noodzakelijk dat Snappet leerproblemen diagnosticeert, terwijl er wel risico's aan zijn verbonden voor de kinderen. Het feit dat de technologie het kennelijk mogelijk maakt om dergelijke

¹⁴⁴ Bij het onderwijs met papieren lesmateriaal hebben de uitgevers geen inzicht in de individuele vorderingen van de kinderen. Doorgaans krijgen de kinderen de werkboekjes met opgaven mee naar huis als de boekjes vol zijn, zonder dat de school afschriften bewaart. Uit deze werkboekjes valt bovendien niet op te maken hoe lang een kind over een opdracht heeft gedaan en op welke momenten eraan is gewerkt.

¹⁴⁵ De beoordeling of de leerprestaties waaruit afgeleid kan worden of iemand aan dyslexie lijdt, daarmee ook op zichzelf al bijzondere persoonsgegevens zijn (met betrekking tot gezondheid) als bedoeld in artikel 16, jo. 21 van de Wbp, valt buiten de scope van dit onderzoek.

diagnoses te stellen, rechtvaardigt niet dat Snappet deze diagnoses ook feitelijk gaat uitvoeren.

Door het ontbreken van schriftelijke informatie van Snappet aan de scholen over de wijze waarop Snappet leerproblemen gaat vaststellen, zoals een eventuele vroegdiagnose dyslexie, en welke persoonsgegevens daarbij worden gebruikt, kunnen de scholen de wettelijk vertegenwoordiger(s) van de kinderen niet adequaat informeren over de persoonsgegevens die voor dit doeleinde worden verwerkt, en de risico's hiervan voor de persoonlijke levenssfeer van de kinderen. Onverlet de grondslag die scholen als eventuele verantwoordelijken kunnen hebben voor het (laten) diagnosticeren van leerproblemen bij de kinderen, weegt het zelfstandig belang van Snappet niet op tegen het recht van de kinderen op bescherming van hun persoonlijke levenssfeer.

Ad 7. het beschikbaar (gaan) stellen van een set (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen
Snappet heeft verklaard in gesprek te zijn met CITO en universiteiten om niet nader omschreven sets (persoons)gegevens aan hen ter beschikking te gaan stellen. Snappet geeft in de bewerkersovereenkomst aan dat zij de (persoons-)gegevens pas aan de onderzoeksinstellingen geeft na aparte instructie van de school en heeft verklaard dat dit tot op heden niet is gebeurd.

Ook als Snappet sets gegevens voorafgaand aan de verstrekking eventueel ontdoet van direct identificerende kenmerken als voor- en achternaam, houdt Snappet de originele complete datasets, en blijven de gegevens dus ook voor de ontvangende onderzoeksinstellingen (gevoelige) persoonsgegevens. Dit geldt ook voor eventuele verstrekking van gegevens in gepseudonimiseerde vorm, zoals bij de bedoelde overzichten het geval zou zijn. Een dergelijke verstrekking aan onderzoeksinstellingen maakt een vergaande inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de kinderen. Snappet heeft bij deze verdere verwerking ook een eigen zakelijk belang, zoals toegelicht op p. 46 van dit rapport. Snappet zou bij dergelijke verstrekkingen in strijd met gedragscode handelen die voorschrijft dat alle resultaten van onderzoek uitsluitend op een niet-individueel identificeerbare wijze, dus op geaggregeerd niveau, worden gerapporteerd. Bovendien bepaalt deze gedragscode dat kinderen tot 12 jaar alleen mogen meewerken aan onderzoek wanneer er toezicht is van de wettelijk vertegenwoordiger of de wettelijke vertegenwoordiger vooraf heeft ingestemd. Tenslotte biedt Snappet ook geen andere waarborgen, zoals een opt-out. Het belang van Snappet weegt hierdoor niet op tegen het recht van kinderen op bescherming van hun persoonlijke levenssfeer.

Deze (toekomstige) gegevensverwerking is ook een *verdere* verwerking van de persoonsgegevens die Snappet verzamelt. Deze verwerking wordt daarom ook beoordeeld in paragraaf 5.5 van dit rapport.

Ad 8. Het classificeren van de kinderen in vaardigheidsniveaus

De zesde soort gegevensverwerking, de classificatie van kinderen in vaardigheidsscores op grond van een vergelijking met de gepseudonimiseerde prestaties van alle andere kinderen die de tablets gebruiken, is niet strikt noodzakelijk

om de leraar inzicht te geven in de vorderingen die het kind maakt in de klas. Het gaat daarbij om een continue toetsing, per gemaakte opgave, zonder dat duidelijk is voor de kinderen dat zij op deze wijze bij elke opgave beoordeeld worden.

Deze verwerking is misschien wel nuttig of handig voor de scholen, maar voldoet, in de huidige gepseudonimiseerde vorm nog niet aan de strenge vereisten aan het begrip 'noodzakelijk', terwijl de verwerking wel inbreuk maakt op de persoonlijke levenssfeer van kinderen. Omdat deze verwerking ook een *verdere* verwerking is van persoonsgegevens, wordt deze classificatie ook beoordeeld in paragraaf 5.5 van dit rapport.

Concluderend kan Snappet hierdoor voor de zes hier beoordeelde gegevensverwerkingen geen beroep doen op de grondslag noodzaak voor de behartiging van haar gerechtvaardigd belang.

Omdat Snappet geen ondubbelzinnige toestemming verkrijgt van de wettelijk vertegenwoordiger(s) van de kinderen voor de gegevensverwerkingen voor doeleinden 3a, 3b, 4 en 8, en geen beroep kan doen op een andere grondslag in artikel 8 van de Wbp, heeft Snappet geen grondslag voor deze bestaande gegevensverwerkingen. Hierdoor handelt Snappet in strijd met artikel 8 van de Wbp.

Indien en voor zover Snappet persoonsgegevens aan onderzoeksinstituten gaat verstrekken en diagnoses gaat maken van individuele leerproblemen (6 en 7), ontbreekt een grondslag en gaat Snappet ook op die punten mogelijk in strijd handelen met artikel 8 van de Wbp.

5.5 Verdere verwerking

Van de door het CBP onderzochte doeleinden van de verwerking van persoonsgegevens door Snappet heeft het CBP van drie doeleinden beoordeeld of de *verdere* verwerking verenigbaar is met de verzamelde doeleinden, als bedoeld in artikel 9 van de Wbp. Het gaat om de doeleinden:

- 3b. Het zelfstandig gebruik door Snappet van de overzichten met resultaten per opgave met gepseudonimiseerde identifier per kind;
- 7. Het beschikbaar (gaan) stellen van een set (persoons)gegevens aan onderzoeksinstituten, alleen na aparte instructie van de school;
- 8. Het analyseren van de individuele leerlinggegevens om hen te classificeren in vaardigheidsniveau's ([VERTROUWELIJK]), door deze gegevens te vergelijken met het resultaat per opgave van de andere kinderen in de klas en de resultaten per opgave van alle andere kinderen die de tablets gebruiken van scholen die ook ingestemd hebben met doeleinde 3a.

Snappet merkt op in haar zienswijze dat de verenigbaarheid van de verdere verwerking bij de scholen als verantwoordelijken dient te worden beoordeeld. Het CBP reageert hierop als volgt.

In paragraaf 5.1 van dit rapport heeft het CBP vastgesteld dat Snappet de zelfstandige verantwoordelijke is voor zelfstandig gebruik van de gepseudonimiseerde

overzichten voor eigen doeleinden, ook na het ondertekenen van de bewerkersovereenkomst door de scholen. Het CBP heeft in deze paragraaf ook vastgesteld dat Snappet, al dan niet gezamenlijk met de scholen, de verantwoordelijke is voor het classificeren van de kinderen in vaardigheidsniveaus en de eventuele toekomstige verstrekking van (persoons)gegevens aan onderzoekinstellingen. De verenigbaarheid van de verdere verwerkingen wordt derhalve bij Snappet beoordeeld.

In paragraaf 5.4 van dit rapport heeft het CBP vastgesteld dat Snappet geen grondslag heeft voor deze drie verwerkingen. Door het ontbreken van een grondslag mag Snappet de betreffende gegevens niet voor dit doeleinde verwerken, en dus ook niet *verder* verwerken.¹⁴⁶

Aanvullend geldt dat deze drie verwerkingen niet verenigbaar zijn met de doeleinden waarvoor Snappet de gegevens verkrijgt.

Uit artikel 9 van de Wbp en de wetsgeschiedenis blijkt dat bij de beoordeling of verdere verwerkingen verenigbaar zijn met de doelen waarvoor de gegevens zijn verzameld, een aantal factoren een rol speelt, die in onderling verband dienen te worden bezien. Het gaat daarbij over in elk geval over de verwantschap tussen de doelen, de aard van de gegevens, de gevolgen van de beoogde verwerking voor betrokkenen en de wijze waarop de gegevens zijn verkregen in samenhang met de mate waarin jegens de betrokkene wordt voorzien in passende waarborgen.

In het derde lid is bepaald dat verdere verwerking van de gegevens voor onder andere statistische doeleinden niet als onverenigbaar wordt beschouwd, *indien de verantwoordelijke de nodige voorzieningen heeft getroffen ten einde te verzekeren dat de verdere verwerking uitsluitend geschiedt ten behoeve van deze specifieke doeleinden.*

De doelen die scholen hebben voor het verzamelen en verwerken van persoonsgegevens via de tablets, zijn schoolgebonden, om de kinderen inzage te geven in hun eigen vorderingen, en de leerkrachten inzicht te geven in de vorderingen van de klas. De verdere verwerking die Snappet verricht door het zelfstandig gebruik van gepseudonimiseerde overzichten van de resultaten per opgave en door het classificeren van de kinderen in vaardigheidsniveaus per gemaakte opgave op grond van een vergelijking met alle eerdere resultaten op die opgaven staat los van deze doelen. Dit geldt ook voor de toekomstige verdere verwerking die Snappet beoogt te gaan doen die bestaat uit het verstrekken van een set (persoons)gegevens van

¹⁴⁶ Zie ook Artikel 29-werkgroep, WP 203, Opinion 03/2013 on purpose limitation, 2 april 2013, p. 19, URL http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp203_en.pdf, "In order for the purposes to be legitimate, the processing must - at all different stages and at all times - be based on at least one of the legal grounds provided for in Article 7." En p. 21: "In other words, any processing following collection, whether for the purposes initially specified or for any additional purposes, must be considered 'further processing' and must thus meet the requirement of compatibility."

kinderen aan onderzoekinstellingen. Er is met andere woorden geen sprake van grote verwantschap tussen de doelen van verzameling en verdere verwerking.

De aard van de gegevens speelt een belangrijke rol bij de beoordeling of verdere verwerking verenigbaar is. Omdat het zeer gedetailleerde gegevens betreft over de ontwikkelingen van kinderen van zeven tot negen jaar oud, en omdat uit de database met de individuele leerprestaties van de kinderen ook gezondheidsgegevens kunnen worden afgeleid (zoals dyslexie), gaat het om gegevens van gevoelige aard. Uit de wetsgeschiedenis bij de Wbp blijkt (zie paragraaf 4.6 van dit rapport) dat bij gevoelige gegevens niet snel sprake is van verenigbaar gebruik. De Artikel 29-werkgroep constateert dat verdere verwerking van zowel gezondheidsgegevens als gegevens over kinderen in beginsel alleen is toegestaan op basis van toestemming van de wettelijk vertegenwoordiger(s) van de kinderen.¹⁴⁷

Ook de wijze waarop Snappet de gegevens verkrijgt, speelt een belangrijke rol bij de beoordeling of de verdere verwerkingen verenigbaar zijn met het doeleinde waarvoor Snappet de gegevens verkrijgt. Snappet verzamelt deze gegevens niet op rechtstreekse wijze, door de kinderen vragen voor te leggen, maar op indirecte wijze, door automatische en voortdurende observatie van hun gedrag op de tablet. Op grond van deze observaties worden de kinderen ingedeeld in vaardigheidsniveaus.

Snappet heeft daarbij onvoldoende passende waarborgen getroffen jegens betrokkenen. Snappet heeft als doeleinden in de bewerkersovereenkomst opgenomen dat zij de leerresultaten van individuele leerlingen verwerkt en via het dashboard aan de docenten beschikbaar stelt. Hieruit blijkt niet dat de leerresultaten per kinderen per opgave in gepseudonimiseerde tabellen worden opgenomen, en dat de individuele leerresultaten per opgave worden vergeleken met deze tabellen om de kinderen per opgave te classificeren in een bepaald vaardigheidsniveau ([VERTROUWELIJK]). Dit classificeren blijkt evenmin uit het door Snappet in de bewerkersovereenkomst opgenomen doeleinde 'Het maken van een niet op leerling niveau identificeerbaar maar op groepsniveau van algemene prestatieoverzichten'. Het is daarom niet aannemelijk dat de scholen bij het aangaan van de overeenkomst op de hoogte zijn van deze verdere verwerking. Omdat Snappet ook niet anderszins informeert over deze verwerking, bijvoorbeeld via (het privacybeleid op) haar website¹⁴⁸, is het niet aannemelijk dat de kinderen en de ouders hiervan op de hoogte zijn. Transparantie over de aard van de gegevensverwerking en de persoonsgegevens die daarbij worden verwerkt, is een belangrijke waarborg. Deze waarborg ontbreekt.

¹⁴⁷ Idem, p. 32: "further processing of personal data concerning health, data about children, other vulnerable individuals, or other highly sensitive information should, in principle, be permitted only with the consent of the data subject."

¹⁴⁸ Het nieuwe privacybeleid van 1 oktober 2013 bevat de zinsnede dat met instemming van de deelnemende scholen de met het lesmateriaal behaalde resultaten op een groepsniveau dus niet op individueel niveau, door Snappet zelf worden verwerkt, maar hieruit blijkt niet dat de kinderen per gemaakte opgave ingedeeld worden in de niveaus [VERTROUWELIJK].

Snappet blijft over alle originele individuele leerprestaties en persoonsgegevens beschikken. Daarbij handelt Snappet in strijd met artikel 7, tweede lid, van de Gedragscode voor Onderzoek en Statistiek waarin is bepaald dat kinderen tot 12 jaar alleen mogen meewerken aan onderzoek wanneer er toezicht is van de wettelijk vertegenwoordiger of de wettelijke vertegenwoordiger vooraf heeft ingestemd.¹⁴⁹ Ook deze maatregel, het feit dat Snappet de gedragscode onderschrijft, kan dus niet als passende waarborg worden gekwalificeerd.

Ten slotte spelen de gevolgen voor de persoonlijke levenssfeer van de kinderen een rol bij de beoordeling of verdere verwerking voor deze drie doeleinden verenigbaar is met de doeleinden waarvoor Snappet de gegevens verzamelt. Het CBP heeft vastgesteld in paragraaf 5.4 van dit rapport dat er geen noodzaak bestaat voor Snappet om in de toekomst persoonsgegevens van kinderen te gaan verstrekken aan onderzoeksinstellingen, terwijl een dergelijke verstrekking wel inbreuk maakt op de persoonlijke levenssfeer van de kinderen. Ook als Snappet sets gegevens voorafgaand aan de verstrekking eventueel ontdoet van direct identificerende kenmerken als voor- en achternaam, houdt Snappet de originele complete datasets, en blijven de gegevens dus ook voor de ontvangende onderzoeksinstellingen (gevoelige) persoonsgegevens. Het gebruik van de vaardigheidsniveaus door de scholen kan van grote invloed zijn op de latere ontwikkelmogelijkheden en kansen van de kinderen. De vaardigheidsniveaus zijn bepalend voor de keuzemogelijkheden die de kinderen hebben voor vervolgonderwijs, en daarmee bepalend voor hun latere opleidings-, beroeps- en ontwikkelingsmogelijkheden.

Het feit dat Snappet over de individuele leerlinggegevens en hun leerprestaties beschikt, rechtvaardigt niet dat Snappet deze gegevens verder verwerkt om de kinderen te classificeren en hun prestaties te vergelijken met de gepseudonimiseerde resultaten van alle andere kinderen in een bepaald leerjaar die die opgaves hebben gemaakt. Bij wet is geregeld dat basisscholen in een schooladvies moeten aangeven welk type voortgezet onderwijs het beste bij een leerling past. Dit advies wordt opgesteld op grond van een onderwijskundig rapport.¹⁵⁰ Daarnaast moet de basisschool zorgen voor een tweede, onafhankelijk gegeven als een kind naar het voortgezet onderwijs gaat. Bij de meeste scholen is dat de Cito-eindtoets. De Stichting

¹⁴⁹ Gedragscode voor Onderzoek en Statistiek, opgesteld door de branche-organisaties VBO (Vereniging voor Beleidsonderzoek), VSO (Vereniging voor Statistiek en Onderzoek) en MOA (MarktOnderzoekAssociatie), goedgekeurd door het CBP bij besluit van 24 juni 2010, artikel 7, tweede lid: "Een kind beneden de leeftijd van twaalf (12) jaar, tenzij een kind middelbaar onderwijs volgt, zal nimmer een Respondent zijn bij Onderzoek, tenzij wordt deelgenomen onder toezicht van of met instemming van zijn/haar wettelijk vertegenwoordiger." URL: <http://www.cbpweb.nl/Pages/gedragscode-onderzoek-statistiek-persoonsgegevens.aspx>.

¹⁵⁰ Artikel 42 van de Wet op het primair onderwijs, laatst gewijzigd op 11 oktober 2012. De inhoud van dit rapport is bepaald in het Besluit uitwisseling leer- en begeleidingsgegevens, laatst gewijzigd op 1 augustus 2012. Het CBP heeft in 2009 een 'Richtsnoer voor basisscholen over de informatieplicht' gepubliceerd. Zie: http://www.cbpweb.nl/downloads_rs/rs_20090609_informatieplicht_basisscholen.pdf.

Cito heeft de gegevensverwerkingen in het basisonderwijs gemeld bij het CBP.¹⁵¹ Uit deze meldingen blijkt dat CITO de individuele toetsresultaten alleen vergelijkt met de leerlingen op die betreffende school en groepen leerlingen binnen de school. De individuele resultaten worden alleen verstrekt aan de betreffende scholen en via de school aan de leerling en diens ouders. Alleen de jaarlijkse score van de eindtoets (het gemiddelde percentage van de resultaten van alle kinderen per school) wordt openbaar gemaakt.

Samenvattend concludeert het CBP dat deze drie verdere verwerkingen door Snappet onverenigbaar zijn met het doeleinde waarvoor Snappet de gegevens verkrijgt, door het ontbreken van duidelijke verwantschap tussen de doelen waarvoor de persoonsgegevens worden verzameld en de verdere verwerking ervan, door de gevoelige aard van de gegevens, de wijze van verzamelen, de gevolgen van de verdere verwerking op de persoonlijke levenssfeer van de kinderen en door het ontbreken van passende waarborgen.

Uitzondering voor statistische doeleinden niet van toepassing

In artikel 9, derde lid, van de Wbp is bepaald dat verdere verwerking voor onder andere statistische doeleinden niet als onverenigbaar wordt beschouwd, mits de verantwoordelijke de verdere verwerking uitsluitend voor deze specifieke doeleinden gebruikt. In haar zienswijze stelt Snappet dat statistische analyse per definitie niet niet-verenigbaar is (en dat de drie verwerkingen dus onder deze uitzondering vallen, toevoeging CBP).¹⁵² Het CBP reageert hierop als volgt.

In paragraaf 5.2 van dit rapport heeft het CBP vastgesteld dat de overzichten van de prestaties per opgave persoonsgegevens zijn, omdat Snappet gebruik maakt van pseudonieme identifiers en over alle identificerende gegevens blijft beschikken. Snappet gebruikt de gepseudonimiseerde overzichten volgens de bewerkersovereenkomst ook voor eigen, niet omschreven, doeleinden. Het betreffen geen statistische gegevens, maar de leerprestaties per kind, op individueel herleidbaar niveau. Snappet komt met deze verwerking dan ook niet in aanmerking voor de uitzondering in artikel 9, derde lid, van de Wbp. Deze uitzondering geldt alleen indien de verantwoordelijke de gegevens uitsluitend voor deze specifieke doeleinden verder verwerkt, en Snappet heeft in de bewerkersovereenkomst opgenomen dat zij deze (persoons)gegevens voor eigen, niet omschreven, doeleinden mag gebruiken.

Ook de verwerking die bestaat uit het classificeren van de kinderen in vaardigheidsniveaus valt niet onder de uitzondering van artikel 9, derde lid, van de Wbp. Het betreft geen vergelijking van prestaties van groepen versus groepen (zoals Snappet in haar zienswijze aangeeft), maar een individuele beoordeling van een kind, op grond van een vergelijking met de (gepseudonimiseerde) prestaties op die opgave(n) van alle andere kinderen in dat leerjaar. Het betreft ook geen statistisch onderzoek zoals bedoeld in de Gedragscode voor Onderzoek en Statistiek, waaraan

¹⁵¹ De relevante meldingen betreffen de Eindtoets Basisonderwijs, Meldingsnummer 1214976 en Entreetoets groep 5, 6 en 7 basisonderwijs, Meldingsnummer 1214988.

¹⁵² Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 49.

Snappet zich verklaart te houden. Onderzoek is hierin gedefinieerd als "iedere vorm van kwantitatief en/of kwalitatief onderzoek met gebruikmaking van statistische of andere wetenschappelijke methodes waarmee wordt beoogd om over doelgroepen of populaties uitspraken te doen op niet-identificeerbaar niveau."¹⁵³ Uit de toelichting bij de gedragscode blijkt dat hiermee bedoeld wordt dat alle resultaten van onderzoek die worden uitgevoerd uitsluitend op een niet-individueel identificeerbare wijze, dus op geaggregeerd niveau, worden gerapporteerd.¹⁵⁴ Bij het classificeren door Snappet van de kinderen in vaardigheidsniveau's gaat het om een beoordeling van de leerprestaties per kind, op individueel herleidbaar niveau, en indeling van de individuele kinderen in de vaardigheidsgroepen [VERTROUWELIJK].

De uitzondering is evenmin van toepassing op de eventuele toekomstige verstrekking van (persoons)gegevens aan onderzoekinstellingen. Als het gaat om verstrekking van de gepseudonimiseerde overzichten, betreft het, zoals hierboven toegelicht, persoonsgegevens op individueel niveau, en geen statistisch onderzoek.

Omdat deze verwerkingen niet onder de uitzondering vallen van artikel 9, derde lid, van de Wbp, handelt Snappet door het zelfstandig gebruik van de gepseudonimiseerde overzichten van de resultaten per opgave en door het doorlopend classificeren van de kinderen in vaardigheidsniveaus in strijd met artikel 9 van de Wbp. Indien Snappet in de toekomst, op basis van de huidige informatie en overeenkomsten, (persoons)gegevens gaat verstrekken aan onderzoekinstellingen, handelt Snappet waarschijnlijk eveneens in strijd met artikel 9 van de Wbp.

5.6 Beveiliging

Tot oktober 2013 paste Snappet geen versleuteling toe op het communicatieverkeer van de tablets, terwijl Snappet sinds mei/juni 2012 op grote schaal gegevens verzamelt van kinderen. Het gaat hier om gevoelige gegevens van zeven tot negenjarige kinderen die niet zelf gekozen hebben voor deze vorm van gegevensverwerking. Uit de gegevens kunnen gezondheidsgegevens worden afgeleid, zoals of een kind aan dyslexie leidt. Het toepassen van *transport layer security* (TLS) is een makkelijke, alom aangeraden beveiligingsstap. Door het ontbreken van versleuteling handelde Snappet in strijd met artikel 13 van de Wbp. Snappet heeft deze overtreding inmiddels beëindigd.

In paragraaf 3.2 van dit rapport heeft het CBP vastgesteld dat Snappet [VERTROUWELIJK]. Authenticatie geschiedt op basis van [VERTROUWELIJK].

Aan [VERTROUWELIJK] zijn grote beveiligingsrisico's verbonden.
[VERTROUWELIJK]

[VERTROUWELIJK]

¹⁵³ Gedragscode voor Onderzoek en Statistiek, artikel 2.11.

¹⁵⁴ Toelichting Gedragscode voor Onderzoek en Statistiek, p. 4.

De gekozen authenticatiemethode levert daarmee een reëel risico op voor de leerlingen dat onbevoegden toegang krijgen tot hun persoonsgegevens. [VERTROUWELIJK] Snappet heeft de dienst daardoor onvoldoende beveiligd tegen onrechtmatige verwerking van de persoonsgegevens door onbevoegde derde partijen. Snappet handelt hierdoor in strijd met artikel 13 van de Wbp.

6. CONCLUSIES

Snappet is een organisatie die tablets verhuurt aan basisscholen, met ingebouwde onderwijssoftware (apps). De tablets zijn gericht op kinderen in groep 4 tot en met 6, in de leeftijd van 7 tot 9 jaar. Op de Snappet-tablets kunnen kinderen lees- en oefenstof doen voor vakken als taal, spelling, rekenen en lezen. Eind oktober 2013 waren er [VERTROUWELIJK] Snappet-tablets actief, op [VERTROUWELIJK] basisscholen in Nederland. Inmiddels, begin juli 2014, worden de tablets op meer dan 400 basisscholen in Nederland gebruikt. Dagelijks worden er volgens Snappet meer dan anderhalf miljoen opgaven op de tablet gemaakt.

Verantwoordelijke

Snappet is de verantwoordelijke voor de [VERTROUWELIJK] resultaten die zij via de apps op de tablets heeft verzameld en (verder) verwerkt sinds de eerste pilot in mei/juni 2012 tot op heden. Deze resultaten en andere gegevens van en over de kinderen die de apps op de Snappet tablets gebruiken, zijn persoonsgegevens als bedoeld in artikel 1, onder a, van de Wbp. Omdat het hierbij om zeer gedetailleerde gegevens gaat over de individuele onderwijsvorderingen van zeven tot negenjarige kinderen, zijn dit *gevoelige* persoonsgegevens.

Hoewel Snappet de scholen in de periode december 2013 tot maart 2014 een bewerkersovereenkomst heeft toegestuurd, blijft Snappet, ook na ondertekening van deze overeenkomst, de verantwoordelijke voor zes van de negen onderzochte doeleinden van de gegevensverwerking.

Het CBP stelt op grond van de feiten vast dat Snappet de persoonsgegevens verwerkt voor negen verschillende doeleinden.

1. Het verwerken van persoonsgegevens waaronder de leerresultaten van individuele leerlingen (betrokkenen) voor de leerlingen zelf;
2. Het via het dashboard beschikbaar stellen van de persoonsgegevens waaronder de leerresultaten aan de docenten van de individuele leerlingen;
3. a. Het maken van overzichten van alle behaalde resultaten per opgave door kinderen in een bepaald leerjaar (groep), met een gepseudonimiseerde identifier per kind;
b. Het zelfstandig gebruik door Snappet van de overzichten van resultaten per opgave met gepseudonimiseerde identifier per kind;
4. Het adviseren van de scholen over het curriculum (mede op basis van individuele leerprestaties);
5. Het maken van een back-up;
6. Het (gaan) adviseren van de scholen over mogelijke individuele leerproblemen op grond van individuele leerprestaties, zoals het stellen van een vroegdiagnose dyslexie;
7. Het beschikbaar (gaan) stellen van een set (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen, alleen na aparte instructie van de school;
8. Het analyseren van de individuele leerlinggegevens om hen te classificeren in vaardigheidsniveau's ([VERTROUWELIJK]), door deze gegevens te

vergelijken met het resultaat per opgave van de andere kinderen in de klas en de resultaten per opgave van alle andere kinderen die de tablets gebruiken van scholen die ingestemd hebben met doeleinde 3a.

Bewerker

Ten aanzien van drie soorten verwerkingen, namelijk:

- *het verwerken van de persoonsgegevens waaronder de leerprestaties ten behoeve van zowel de kinderen;*
- *het verwerken van de persoonsgegevens waaronder de leerprestaties ten behoeve van de docenten;*
- *het maken van een back-up*

geldt dat Snappet, gelet op de aard van de uitbestede dienstverlening (en de voorzienbaarheid van de gegevensverwerkingen), als bewerker kan worden aangemerkt, ook zonder expliciete schriftelijke opdracht/instructie daartoe van de scholen.

Geen bewerker

Ten aanzien van het doeleinde 3b, *het zelfstandig gebruik door Snappet van de gepseudonimiseerde overzichten*, geldt dat Snappet ingevolge de wet niet als bewerker kan optreden. Uit de wettelijke definitie van bewerker volgt dat een bewerker nu juist ten behoeve van een andere persoon of instelling, de verantwoordelijke, persoonsgegevens verwerkt en niet voor zichzelf.

Ten aanzien van de resterende vijf verwerkingen, namelijk:

- *Het maken van overzichten van alle behaalde resultaten per opgave door kinderen in een bepaald leerjaar (groep), met een gepseudonimiseerde identifier per kind;*
- *Het adviseren van de scholen over het curriculum (mede op basis van individuele leerprestaties);*
- *Het (gaan) adviseren van de scholen over mogelijke individuele leerproblemen op grond van individuele leerprestaties, zoals het stellen van een vroegdiagnose dyslexie;*
- *Het beschikbaar (gaan) stellen van een set (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen, alleen na aparte instructie van de school;*
- *Het analyseren van de individuele leerlinggegevens om hen te classificeren in vaardigheidsniveau's ([VERTROUWELIJK]), door deze gegevens te vergelijken met het resultaat per opgave van de andere kinderen in de klas en de resultaten per opgave van alle andere kinderen die de tablets gebruiken van scholen die ingestemd hebben met doeleinde 3a*

geldt dat Snappet feitelijk teveel zeggenschap heeft over deze doeleinden van de gegevensverwerking om als bewerker te worden aangemerkt. Het gaat om innovatieve technische dienstverlening, waarvan de aard en impact niet algemeen bekend zijn. De kwaliteit van de informatie die Snappet verstrekt aan de scholen is daarom van wezenlijk belang. Die kwaliteit schiet echter tekort. Snappet biedt de scholen geen of onvoldoende duidelijkheid over de aard van de meeste gegevensverwerkingen. Scholen worden onjuist geïnformeerd door Snappet dat de overzichten van resultaten per opgave geen persoonsgegevens zouden bevatten, terwijl het om gepseudonimiseerde persoonsgegevens gaat. Door het ontbreken van informatie over essentiële elementen van de gegevensverwerkingen kunnen de

scholen doel en middelen van de gegevensverwerking niet bepalen, en dus de zeggenschap niet uitoefenen die vereist is c.q. zou zijn om hun rol als verantwoordelijken te kunnen vervullen. Ook ontbreekt een expliciete schriftelijke opdracht/instructie (van het merendeel van de scholen) en bewijsmateriaal ten aanzien van de keuzes die scholen zouden hebben gemaakt, om gegevens wel of niet voor bepaalde doeleinden te laten verwerken. Ten slotte verzet ook de aard van sommige specifieke diensten die Snappet verleent zich tegen een kwalificatie als bewerker. Bij het adviseren over het curriculum en het (gaan) verstrekken van persoonsgegevens aan onderzoeksinstellingen heeft Snappet ook een eigen zakelijk belang. Daarom is Snappet in ieder geval de verantwoordelijke voor deze gegevensverwerkingen. Het feit dat de scholen mogelijk deels gezamenlijk met Snappet verantwoordelijk zijn voor deze gegevensverwerkingen, doet niets af aan het feit dat Snappet in ieder geval de verantwoordelijke is in de zin van de Wbp.

Geconstateerde overtredingen

De Wbp stelt eisen aan het verwerken van persoonsgegevens. Het CBP heeft bij Snappet in het onderzoek een aantal overtredingen van de Wbp geconstateerd, met betrekking tot de grondslag, verdere verwerking en beveiliging.

Grondslag voor de gegevensverwerking

Voor zes van de verwerkingen waarvoor Snappet de verantwoordelijke is

- *Het maken van overzichten van alle behaalde resultaten per opgave door kinderen in een bepaald leerjaar (groep), met een gepseudonimiseerde identifieer per kind;*
- *Het zelfstandig gebruik door Snappet van deze overzichten;*
- *Het adviseren van de scholen over het curriculum (mede op basis van individuele leerprestaties);*
- *Het (gaan) adviseren van de scholen over mogelijke individuele leerproblemen op grond van individuele leerprestaties, zoals het stellen van een vroegdiagnose dyslexie;*
- *Het beschikbaar (gaan) stellen van een set (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen, alleen na aparte instructie van de school;*
- *Het analyseren van de individuele leerlinggegevens om hen te classificeren in vaardigheidsniveau's ([VERTROUWELIJK]), door deze gegevens te vergelijken met het resultaat per opgave van de andere kinderen in de klas en de resultaten per opgave van alle andere kinderen die de tablets gebruiken van scholen die ingestemd hebben met doeleinde 3a*

komen in dit geval twee grondslagen in aanmerking: ondubbelzinnige toestemming (artikel 8, aanhef en onder a, van de Wbp) en noodzaak voor gerechtvaardigd belang (artikel 8, aanhef en onder f, van de Wbp). Deze beoordeling laat onverlet dat de scholen als (gezamenlijke) verantwoordelijken mogelijk wel een grondslag hebben, maar dat valt buiten de scope van dit onderzoek.

Snappet vraagt geen toestemming aan de wettelijk vertegenwoordiger(s) van de kinderen en kan geen toestemming verkrijgen voor deze (verdere) verwerkingen van de persoonsgegevens van de kinderen louter door ondertekening van de (bewerkers)overeenkomst door de scholen. De zes hier bedoelde gegevensverwerkingen zijn niet evident noodzakelijk om onderwijs te kunnen geven met de tablets. Het feit dat de scholen ervoor kiezen om een deel van het onderwijs via

apps op de tablets te laten verlopen, en dat dat nieuwe technische mogelijkheden schept om persoonsgegevens te aggregeren, te combineren en verder te verwerken, betekent niet dat dergelijke verwerkingen ook zonder meer toelaatbaar zijn. Het gaat hier deels om gevoelige persoonsgegevens, waaraan allerlei conclusies kunnen worden verbonden met gevolgen in het (latere) maatschappelijk leven. De gegevensverwerkingen voor deze doeleinden maken inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de kinderen en voldoen niet aan het proportionaliteitsvereiste. Ook door het ontbreken van waarborgen zoals de vereiste transparantie over de gegevensverwerkingen die Snappet als verantwoordelijke verricht, weegt het belang van Snappet niet op tegen het recht van de kinderen op eerbiediging van hun persoonlijke levenssfeer.

Omdat Snappet geen ondubbelzinnige toestemming verkrijgt van de wettelijk vertegenwoordiger(s) van de kinderen voor deze gegevensverwerkingen, en geen beroep kan doen op een andere grondslag in artikel 8 van de Wbp, heeft Snappet als verantwoordelijke geen grondslag voor deze gegevensverwerkingen. Snappet handelt hierdoor in strijd met artikel 8 van de Wbp. Indien en voor zover Snappet persoonsgegevens aan onderzoeksinstellingen gaat verstrekken na instructie van de school en diagnoses gaat maken van individuele leerproblemen, ontbreekt een grondslag en gaat Snappet ook op die punten mogelijk in strijd handelen met artikel 8 van de Wbp.

Verdere verwerking

Door het ontbreken van een grondslag voor het (doorlopend) classificeren van de kinderen in vaardigheidsniveaus ([VERTROUWELIJK]) en het zelfstandig gebruik door Snappet van de gepseudonimiseerde overzichten van de resultaten per opgave, mag Snappet de gegevens ook niet *verder* verwerken. Dit geldt ook voor de mogelijke toekomstige verstrekking van persoonsgegevens aan onderzoeksinstellingen.

Daarnaast geldt dat er geen duidelijke verwantschap is tussen de doelen waarvoor de persoonsgegevens worden verzameld en de verdere verwerking ervan. Door de gevoelige aard van de gegevens, de wijze van verzamelen, de gevolgen van de verdere verwerking op de persoonlijke levenssfeer van de kinderen alsmede door het ontbreken van de nodige waarborgen en voorzieningen is de verdere verwerking ervan door Snappet onverenigbaar met de doeleinden waarvoor Snappet de gegevens verkrijgt.

Hierdoor handelt Snappet in strijd met artikel 9 van de Wbp. Indien en voor zover Snappet persoonsgegevens aan onderzoeksinstellingen gaat verstrekken, levert dit waarschijnlijk eveneens strijd op met artikel 9 van de Wbp.

Beveiliging

Tot oktober 2013 was het communicatieverkeer van de tablets niet versleuteld, waardoor onbevoegde derde partijen toegang konden krijgen tot de prestaties en vorderingen van de kinderen. Het toepassen van *transport layer security* (TLS) is een makkelijke, alom aangeraden beveiligingsstap.

Door het ontbreken van versleuteling handelde Snappet in strijd met artikel 13 van de Wbp. Snappet heeft deze overtreding inmiddels beëindigd. Maar omdat Snappet een authenticatiemethode gebruikt op basis van [VERTROUWELIJK] heeft Snappet de dienst onvoldoende beveiligd tegen onrechtmatige verwerking van de persoonsgegevens door onbevoegde derde partijen. De maatregel die Snappet heeft getroffen na ontvangst van het Rapport voorlopige bevindingen van het CBP, [VERTROUWELIJK], heft de geconstateerde overtreding niet op.

Snappet handelt hierdoor in strijd met artikel 13 van de Wbp.

Bijlage 1: Zienswijze Snappet, met de reactie daarop van het CBP 14 juli 2014

Standpunt Snappet in het kort

Zienswijze Snappet: Snappet deelt de bevindingen van het CBP niet. In haar zienswijze van 11 maart 2014 op het Rapport voorlopige bevindingen van het CBP, zoals aangevuld op 24 maart 2014 en op 2 april 2014 (hierna gezamenlijk te noemen: Zienswijze), bestrijdt Snappet, samengevat weergegeven, dat er sprake is van overtredingen van de Wet bescherming persoonsgegevens (hierna: Wbp), onder andere omdat zij een bewerker is, en niet de verantwoordelijke voor de gegevensverwerkingen. Snappet meent dat de geconstateerde overtreding van artikel 13 van de Wbp (volgens Snappet artikel 14 juncto 13 van de Wbp) is beëindigd doordat zij de beveiliging heeft aangepast.

Reactie CBP: Het CBP gaat hieronder puntsgewijs in op de zienswijze van Snappet. Daarbij wordt steeds aangegeven in hoeverre de zienswijze heeft geleid tot aanpassing van de bevindingen en daarmee samenhangende wijzigingen in de conclusies van het rapport.

In het licht van het bovenstaande heeft Snappet meer in het bijzonder het navolgende ten aanzien de feiten en beoordeling gesteld dan wel betwist.

Handelswijze CBP

Zienswijze Snappet: Snappet stelt dat het CBP verkennend onderzoek heeft gedaan en aan heeft gegeven dat er geen klachten zijn ontvangen over Snappet. Bovendien heeft het CBP tijdens het onderzoek ter plaatse aangegeven dat het onderzoek niet gericht is op boeteoplegging en het CBP heeft daarom geen cautie gegeven. In dat licht acht Snappet het opmerkelijk dat het CBP Snappet bij brief van 4 februari 2014 heeft gewaarschuwd dat het de bevoegdheid heeft om bestuursrechtelijke maatregelen te treffen zoals het opleggen van een last onder dwangsom bij voortduring van een geconstateerde onrechtmatigheid.¹

Reactie CBP: Het CBP heeft op grond van artikel 60 van de Wbp ambtshalve onderzoek ingesteld naar de verwerking van persoonsgegevens met Snappet-tablets. Het CBP heeft dit ook steeds als zodanig vermeld in de correspondentie met Snappet (in de brief met aankondiging onderzoek van 7 oktober 2013, in het Rapport voorlopige bevindingen van 4 februari 2014 en per e-mail van 18 februari 2014). Een cautie was en is ook niet aan de orde, omdat het onderzoek niet is gericht op naleving van de meldingsplicht of doorgifte van gegevens naar landen buiten de EU zonder passend beschermingsniveau, de enige bepalingen in de Wbp waarbij het CBP een boetebevoegdheid heeft. In de brief van 4 februari 2014 is opgemerkt: *“Het CBP heeft de bevoegdheid om bestuursrechtelijke maatregelen te treffen zoals het opleggen van een last onder dwangsom bij voortduring van een geconstateerde onrechtmatigheid”*. Bij het eventueel opleggen van een last onder dwangsom is geen sprake van punitieve afdoening van een overtreding waarbij een cautie hoort te worden gegeven.

¹ Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 1. De opmerking met betrekking tot verkennend onderzoek is herhaald in de brief van Snappet van 2 april 2014, p. 1.

De zienswijze heeft op dit punt niet geleid tot aanpassing van de feitelijke bevindingen, beoordeling en conclusies in het rapport.

Persoonsgegevens

Zienswijze Snappet: De 'algemene prestatieoverzichten op groepsniveau' zijn volgens Snappet geen persoonsgegevens. "*Het gaat om alle antwoorden van groep 7 op aardrijkskunde van Nederland*"² (van scholen die daartoe opdracht hebben gegeven³), zonder postcode of schoolgegevens.

Omdat het niet identificerende, algemene overzichten zijn van de resultaten per vraag, is de Wbp volgens Snappet niet van toepassing.⁴

Snappet is op 4 maart 2014 gestopt met het berekenen van de [VERTROUWELIJK]-scores.⁵ In plaats daarvan hanteert Snappet sinds die tijd de [VERTROUWELIJK]-methode. Snappet heeft op 23 maart 2014 verklaard dat zij de [VERTROUWELIJK]-scores gefaseerd aan het verwijderen is. "*Totdat de nieuwe scores beschikbaar en ingevoerd zijn, willen de scholen toch over enige referentie beschikken ten aanzien van de score per vraag.*" Snappet verwacht dat alle [VERTROUWELIJK]-scores verwijderd zullen zijn per eind april/begin mei 2014.⁶

Ten aanzien van beide methodes verklaart Snappet dat de tabellen met scores geen identificeerbare persoonsgegevens bevatten.⁷

Over de [VERTROUWELIJK]-scores schrijft Snappet: "*Op basis van niet-identificerende gegevens per vraag wordt een gemiddelde [VERTROUWELIJK] score vastgesteld. Deze gemiddelde [VERTROUWELIJK] score die wordt gebruikt om de leerling in te delen in een vaardigheidsniveau. (...) De tabel met [VERTROUWELIJK] score bevat geen persoonsgegevens en valt derhalve buiten de Wet bescherming persoonsgegevens.*"⁸ Snappet licht toe dat het een statistische tabel is op vraagniveau, die wordt gebruikt om een uitspraak te doen over een klas of individuele leerlingen.⁹

Over de nieuwe [VERTROUWELIJK]-methode schrijft Snappet dat zij de individuele leerprestaties bepaalt door [VERTROUWELIJK]. Snappet stelt de individuele leerprestaties en het

² Aantekeningen Snappet bij CBP rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 42.

³ Brief Snappet van 24 maart 2014, p. 1.

⁴ Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 6 en Aantekeningen Snappet bij CBP rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 19.

⁵ Brief Snappet van 24 maart 2014, p. 2.

⁶ Idem, p. 2. Bevestigd per brief van 2 april 2014, p. 3-4.

⁷ Brief Snappet van 24 maart 2014, p. 2.

⁸ Aantekeningen Snappet bij CBP rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 19.

⁹ Aantekeningen Snappet bij CBP rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 43.

berekende vaardigheidsniveau op vergelijkbare wijze als voorheen ter beschikking aan de docent.¹⁰

Snappet licht toe dat de individuele resultaten vergeleken worden met een statistisch bestand waarin alle scores die ooit (in een leerjaar, zoals groep 7) op een vraag zijn gehaald bij elkaar worden opgeteld. *"Dan zou een score kunnen zijn dat de kans 80% is dat een leerling een onvoldoende haalt, 20% kans dat het antwoord goed is. En leerlingen die in de groep van 20% vallen (prestatie op een andere school) geen aanvullende vragen dienen te maken."*¹¹

Snappet verklaart dat de individuele leerprestaties per school logisch gescheiden zijn opgeslagen in de database.¹² Snappet bewaart de tabel met de algemene prestatiescores per opgave eveneens logisch gescheiden van de persoonsgegevens die Snappet als bewerker voor de scholen verwerkt.¹³ Snappet verklaart dat zij de algemene prestatiescores per opgave (de groepsprestaties) berekent door een [VERTROUWELIJK].¹⁴

Reactie CBP: Het CBP heeft de aanvullingen op en wijziging van de werkwijze van Snappet opgenomen in de feitelijke bevindingen in het rapport en toegevoegd dat Snappet stelt dat zij bij beide methodes niet-identificerende gegevens gebruikt(e) om een gemiddelde score per opgave vast te stellen.

Het CBP had abusievelijk begrepen dat de bedoelde prestatieoverzichten betrekking hadden op de scores per klas per lagere school, mede op grond van de zinsnede uit het nieuwe privacybeleid (gedateerd 1 oktober 2013) dat *"Snappet de scholen kan informeren hoe de resultaten zich verhouden tot andere klassen van andere scholen."*¹⁵ Uit de zienswijze van Snappet blijkt dat het gaat om de resultaten per opgave van alle kinderen in een bepaald leerjaar (bijvoorbeeld groep 7) en dus niet per klas. Het CBP heeft daarom de daarmee samenhangende beoordeling van de identificeerbaarheid van prestatieoverzichten van de score per vraag op klasniveau verwijderd uit het Rapport definitieve bevindingen. Dit laat onverlet dat er naar het oordeel van het CBP wel degelijk sprake is van persoonsgegevens bij de overzichten van de resultaten per vraag, zoals hieronder wordt toegelicht.

Om te kunnen beoordelen op welke wijze Snappet de individuele leerprestaties verwerkt om de groepsprestaties te berekenen en de individuele leerprestaties daarmee te vergelijken volgens de nieuwe methode, heeft het CBP nadere feitelijke inlichtingen ingewonnen bij Snappet en gevraagd om de nieuwe methode te onderbouwen met print-outs en screenshots zoals het CBP die tijdens het onderzoek ter plaatse had vastgelegd ten aanzien van de [VERTROUWELIJK]-score. Snappet heeft de gevraagde print-outs en screenshots niet verstrekt, ook niet na een

¹⁰ Brief Snappet van 2 april 2014, p. 4. "De wijze waarop de leerprestaties per kind inzichtelijk worden voor de docenten zijn ongewijzigd versus de in oktober aan u getoonde en verstrekte visualisaties. De resultaten worden nog steeds in vijf vaardigheidsgroepen ([VERTROUWELIJK]) verwerkt en getoond."

¹¹ Aantekeningen Snappet bij CBP rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 40.

¹² Aantekeningen Snappet bij CBP rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 46.

¹³ Brief Snappet van 24 maart 2014, p. 3.

¹⁴ Brief Snappet van 24 maart 2014, p. 2.

¹⁵ URL: <https://snappet.org/nl/About/Privacy> (URL eerst geobserveerd op 17 oktober 2013 en laatst bezocht en forensisch vastgelegd door het CBP op 25 juni 2014).

vordering van het CBP daartoe. Snappet verklaart daarover: "*Op dit moment worden de nieuwe berekeningen gemaakt. Het duurt echter even voordat de berekeningen voldoende waarnemingen hebben om betrouwbaar te zijn.*"¹⁶ Snappet heeft wel een uittreksel verstrekt van relevante queries uit de database. Het CBP stelt vast dat de verklaringen van Snappet ter zake niet één op één overeenstemmen met de verwerking zoals die uit de queries blijkt. Het CBP is bij het vaststellen van de feiten uitgegaan van de technische informatie in de queries.

Uit die queries blijkt dat Snappet als volgt te werk gaat. [VERTROUWELIJK]

Om de vaardigheid van de leerling te vergelijken met de prestaties van zijn of haar klasgenoten of te vergelijken met de algemene prestaties op groepsniveau selecteert Snappet [VERTROUWELIJK]

Om te bereiken dat geen sprake meer is van persoonsgegevens moeten gegevens zijn ontdaan van alle (in)direct identificerende kenmerken die het mogelijk maken om die gegevens te herleiden naar een individuele natuurlijke persoon. Na verwijdering van deze (in)direct identificerende gegevens, mag identificatie ook op andere wijze niet (meer) mogelijk zijn. Pas dan worden er geen persoonsgegevens meer verwerkt en is de Wbp niet (meer) van toepassing.

Dit impliceert dat het loskoppelen van (in)direct identificerende gegevens en de overige gegevens onomkeerbaar moet zijn en dat deze gegevens ook in een later stadium - eventueel met behulp van andere (bijkomende of nieuwe) gegevens of technieken - niet alsnog aan elkaar mogen kunnen worden gekoppeld waardoor wederom personen kunnen worden geïdentificeerd. Indien er een risico op heridentificatie blijft bestaan, dan blijft de Wbp van toepassing op de set gegevens.

Snappet beschikt over alle individuele data, per opgave, per kind en per school logisch gescheiden opgeslagen in haar database (tenminste vanaf januari 2013) en verwerkt (een selectie van) deze persoonsgegevens van de kinderen om de tabel met de algemene prestatiescore per vraag vast te stellen.¹⁷ Het resultaat van deze verwerking, de tabel met de algemene groepsprestaties per opgave, betreft nog steeds persoonsgegevens. Deze tabel bevat [VERTROUWELIJK], of het antwoord goed is en de [VERTROUWELIJK, nieuwe] ID. Het feit dat de gegevens in verschillende tabellen zijn opgeslagen (logisch gescheiden) leidt er niet toe dat het geen persoonsgegevens meer zijn. Het criterium is of de gegevens op zichzelf, of in combinatie met andere gegevens herleidbaar zijn naar individuele natuurlijke personen.

De individuele resultaten van de gemaakte opgaven zijn voor Snappet herleidbaar naar het betrokken kind, omdat Snappet beschikt over alle oorspronkelijke resultaten gekoppeld aan de unieke identifier per kind. Deze resultaten leveren per kind een uniek beeld op, dat door Snappet op technisch eenvoudige wijze gekoppeld kan worden aan de oorspronkelijke gegevens in de database. Statistisch gezien zijn de individuele resultaten per kind over een reeks van opgaven,

¹⁶ Brief Snappet van 2 april 2014, p. 3.

¹⁷ Brief Snappet van 24 maart 2014, p. 2. "Een van de diensten die Snappet als bewerker aanbiedt is 'het via een dashboard beschikbaar stellen van de persoonsgegevens en de leerresultaten van de individuele leerlingen' (...). Om deze bewerking uit te kunnen voeren en zinvolle informatie voor de docent te kunnen produceren dient Snappet als bewerker over de identificerende persoonsgegevens te kunnen beschikken."

door de tijd heen, zodanig onderscheidend dat ze in vrijwel alle gevallen tot een specifiek kind terug te herleiden vallen.

Op basis van de complete set antwoorden van de gepseudonimiseerde identifier per kind, kan Snappet de identieke set antwoorden uit de oorspronkelijke database terugzoeken. In die oorspronkelijke database zijn alle identificerende gegevens en bijkomende gegevens van het kind verbonden. De [VERTROUWELIJK, nieuwe] ID is derhalve door Snappet zonder onevenredige inspanning te verbinden aan de identificerende gegevens van de kinderen.

Het feit dat Snappet alleen de nieuwe [VERTROUWELIJK] ID gebruikt voor de vergelijking en in de tabel met de groepsprestaties per opgave, en niet de User ID, verandert dus niets aan de beoordeling dat deze tabel nog steeds persoonsgegevens betreft, die voor Snappet herleidbaar zijn naar de betrokken kinderen. Er is de facto geen sprake van onomkeerbare anonimisering, omdat Snappet de individuele resultaten per opgave terug kan brengen tot de prestaties van het betreffende kind in de oorspronkelijke dataset. De nieuwe ID is daarom geen anoniem gegeven, maar een gepseudonimiseerde identifier per kind.

Zowel onder de oude als met de nieuwe methode berekent Snappet vervolgens per kind en per opgave het vaardigheidsniveau ([VERTROUWELIJK]). Ook dit betreft een verwerking van persoonsgegevens.

Met de oude methode, met de [VERTROUWELIJK]-score, berekende Snappet het individuele vaardigheidsniveau van de kinderen door [VERTROUWELIJK]. Bij de nieuwe methode [VERTROUWELIJK].

Het feit dat Snappet de scores per opgave logisch gescheiden bewaart van de individuele leerresultaten per school, en de unieke identifier per kind vervangt door een nieuwe, pseudonieme identifier, wijzigt de conclusie niet dat sprake is van een verwerking van persoonsgegevens bij het vaststellen en verder verwerken van de tabellen met de scores per opgave en bij het berekenen van het individuele vaardigheidsniveau per kind.

De zienswijze van Snappet heeft op dit punt geleid tot aanvulling van de feitelijke bevindingen en uitbreiding van de beoordeling, maar niet tot aanpassing van de conclusie in het rapport dat de tabellen met prestaties op groepsniveau per opgave persoonsgegevens zijn en daarmee samenhangende conclusies ten aanzien van de grondslag voor de gegevensverwerking.

Zienswijze Snappet: De term gevoelige persoonsgegevens is wettelijk niet gedefinieerd en wordt door het CBP alleen maar gebruikt om een bepaald sentiment aan te wakkeren.¹⁸

Reactie CBP: Zoals toegelicht in het wettelijk kader, in paragraaf 4.6 van het Rapport voorlopige bevindingen, onderscheidt de wetsgeschiedenis bij artikel 9 Wbp de begrippen 'bijzondere' en 'gevoelige' gegevens en legt deze begrippen als volgt uit: *"Artikel 16 betreft de gegevens die uit hun aard gevoelig zijn. Daarnaast kunnen gegevens gevoelig zijn door de context waarin zij worden gebruikt,*

¹⁸ Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 3, 19.

bij voorbeeld de gegevens omtrent iemands kredietwaardigheid of welstand.”¹⁹ Er zijn dus gegevens die uit hun aard gevoelig zijn, en de kwalificatie 'gevoelige gegevens' zegt iets over de impact die het gegeven kan hebben.

De zienswijze van Snappet heeft op dit punt niet geleid tot aanpassing van de feitelijke bevindingen, beoordeling en conclusies in het rapport.

Verantwoordelijke en bewerker

Zienswijze Snappet: Snappet verwijst in haar zienswijze herhaaldelijk naar de bewerkersovereenkomsten die zij sinds 14 oktober 2013 met de scholen heeft gesloten.²⁰ Snappet heeft bij brieven van 24 maart en 2 april 2014 aangevuld dat er nog dagelijks accorderingen binnenkomen bij Snappet²¹ en dat zij doorgaat met rappeleren. ²² Ten onrechte schrijft het CBP dat Snappet de modelovereenkomst heeft opgesteld naar aanleiding van het onderzoek door het CBP. Dat was al eerder gebeurd, naar aanleiding van intern compliance onderzoek dat begin september 2013 was gestart.²³

Reactie CBP: Het CBP verwijderd de opmerking uit de feiten dat Snappet de modelovereenkomst heeft opgesteld naar aanleiding van het onderzoek door het CBP. Uit de aanvullende bescheiden die het CBP heeft gevorderd over het bepalen van de verwerkingsdoeleinden²⁴, blijkt dat Snappet de bewerkersovereenkomst pas voor het eerst op 30 december 2013 heeft toegestuurd (aan [VERTROUWELIJK, minder dan 10] scholen), en niet sinds medio oktober 2013. In de periode tot 18 maart 2014 heeft Snappet de bewerkersovereenkomst in totaal aan [VERTROUWELIJK] scholen toegestuurd.²⁵ De overige [VERTROUWELIJK, meerderheid van de] scholen hebben de bewerkersovereenkomst op 18 maart 2014 ontvangen. Op 24 maart 2014 had [VERTROUWELIJK] van de aangesloten scholen de bewerkersovereenkomst getekend ([VERTROUWELIJK] scholen).

Op 24 maart 2014 nam (nog) [VERTROUWELIJK, een meerderheid] van de scholen alle diensten van Snappet af. Dit betreft enerzijds alle scholen die op dat moment nog geen bewerkersovereenkomst hadden ondertekend en ongeveer [VERTROUWELIJK] van de scholen die wel de (nieuwe) bewerkersovereenkomst hadden ondertekend.²⁶

De zienswijze van Snappet heeft op dit punt geleid tot wijziging en aanvulling van de feitelijke bevindingen, en tot aanpassing van de beoordeling en conclusie ten aanzien van de verwerkingen waarvoor Snappet (ook na het ondertekenen van de bewerkersovereenkomst nog) de verantwoordelijke is, zoals hieronder in deze bijlage wordt gelicht.

¹⁹ Kamerstukken II 1997/1998, 25 892, nr. 3, p. 90.

²⁰ Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 2 en 3 en Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 3, 4, 22, 24, 36, 38, 41 en 50.

²¹ Brief Snappet van 24 maart 2014, p. 1.

²² Brief Snappet van 2 april 2014, p. 3.

²³ Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 36.

²⁴ Vordering CBP aan Snappet van 26 maart 2014.

²⁵ Brief Snappet van 2 april 2014, p. 1-3.

²⁶ Brief Snappet van 24 maart 2014, p. 2. Snappet schrijft: "Van die scholen die nog geen bevestiging hebben gezonden worden de persoonsgegevens uitsluitend verwerkt voor de doeleinden genoemd en besproken met de scholen en beschreven in de model bewerkersovereenkomst."

Verantwoordelijke en bewerker: oude overeenkomsten

Zienswijze Snappet: In de oude overeenkomsten was een en ander 'dunnetjes' of minder expliciet geregeld²⁷, maar de overeenkomsten bieden volgens Snappet voldoende aanknopingspunten om Snappet als bewerker aan te merken, zoals een zinsnede over de bewaartermijn.²⁸ *"Maar in het contractenhuis zijn meerdere bepalingen waaruit blijkt dat Snappet geen Verantwoordelijke is, zo is het de school die bepaalt welke modules er worden afgenomen (...)."*²⁹ Snappet benadrukt dat wanneer partijen in een overeenkomst hun relatie vastleggen, de relatie daarmee is vastgelegd, ongeacht het voortraject. *"Er is kennelijk sprake van aanbod en aanvaarding, anders was er geen overeenkomst tot stand gekomen."*³⁰

Reactie CBP: Scholen die een overeenkomst aangaan met Snappet, ontvangen een set voorwaarden voor deelname aan Snappet, met daarin een beschrijving van de geleverde materialen en de prijzen, een kopie van de algemene voorwaarden en een (beknopt) privacybeleid.

Het CBP heeft inzage gevraagd en gekregen in drie overeenkomsten die Snappet heeft gesloten met basisscholen.³¹ Hieruit blijkt dat aan de scholen (in ieder geval tot 30 december 2013, omdat Snappet toen pas is begonnen met de verzending van de nieuwe bewerkersovereenkomst) een e-mail werd gestuurd met de bevestiging van deelname met het aantal tablets en de kosten, met als bijlagen een document genaamd 'Uw deelname aan Snappet' met voorwaarden, 'Technische Randvoorwaarden gebruik Snappet', de 'Algemene Voorwaarden Stichting Snappet', en 'Privacy Beleid Stichting Snappet'. De bevestigingsmail en de bijgevoegde documenten (het contractenhuis waar Snappet naar verwijst) bevatten geen informatie over de keuze(mogelijkheden) van scholen om bepaalde diensten van Snappet wel of niet af te nemen. De documenten bevatten ook geen informatie over de verschillende diensten die Snappet aanbiedt. Deze overeenkomst met bijbehorende stukken bevat (in elk geval) geen opdracht van de scholen aan 'een bewerker' gegevens te verwerken voor die doeleinden overeenkomstig diens instructies en onder diens (uitdrukkelijke) verantwoordelijkheid).

Het Privacybeleid (versie van 17 mei 2012, zoals meegezonden aan de scholen tot in ieder geval medio september 2013) meldt over de doeleinden: *"Het gebruik van Snappet brengt met zich mee dat van leerlingen zowel leerresultaten en opgave-resultaten opgeslagen worden. Al deze gegevens (inclusief de persoonsgegevens van leerkrachten en leerlingen, toevoeging CBP) worden gebruikt om de door u gevraagde dienst te kunnen uitvoeren en bijvoorbeeld leerkrachten te voorzien van analyses en inzichten."* De betreffende tekst bevatte geen toelichting op de begrippen 'leerresultaten', 'analyses' en 'inzichten'.

²⁷ Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 3.

²⁸ Aantekeningen Snappet bij CBP rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 3.

²⁹ Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 3. In de rest van deze zin schrijft Snappet per abuis over een passage over de bewaartermijn van twaalf maanden die niet voorkwam in de oude overeenkomsten, maar wel in de nieuwe overeenkomsten.

³⁰ Brief Snappet van 2 april 2014, p. 3.

³¹ Overeenkomst met [VERTROUWELIJK], zoals toegezonden door Snappet bij brief van 6 november 2013.

Snappet heeft sinds oktober 2013 een privacyverklaring op haar website (gedateerd 1 oktober 2013).³² Dit (nieuwe) Privacy statement van de Snappet bevat de volgende informatie: *"Met instemming van de deelnemende scholen worden de, met het lesmateriaal, behaalde resultaten, op een groepsniveau dus niet op individueel niveau door Snappet zelf verwerkt. Hierdoor kan Snappet de scholen informeren hoe de resultaten zich verhouden tot andere klassen van andere scholen en waar er een aanpassing van het lesmateriaal kan worden voorgesteld of dient te worden doorgevoerd."*

Ten aanzien van de bewaartermijn werd in het document 'Uw deelname aan Snappet' (dat in ieder geval tot 30 december 2013 aan de scholen werd verstuurd) onder het kopje 'Beëindiging van de overeenkomst'³³ gemeld: *"Bij beëindiging van de overeenkomst wordt aan de school de vraag voorgelegd of Snappet de persoonsgegevens van leerlingen en inlogcodes dient te bewaren voor eventueel toekomstig gebruik door de school. Indien de school niet wil dat deze gegevens worden bewaard, worden deze gegevens uit de systemen van Snappet verwijderd."* De documenten bevatten geen andere informatie over de bewaartermijn.

In januari 2014 heeft Snappet nieuwe algemene voorwaarden op zijn website gepubliceerd.³⁴ De nieuwe algemene voorwaarden bevatten geen beschrijving van de diensten die Snappet verleent (net zomin als de oude voorwaarden).

Ten aanzien van het merendeel van de scholen geldt dat zij door deze werkwijze van Snappet tot 18 maart 2014 niet over specifieke schriftelijke informatie beschikten over de doeleinden van de verwerking van persoonsgegevens die Snappet verricht. Indien de specifieke doeleinden van de verwerking al mondeling zijn toegelicht, heeft Snappet geen schriftelijke opdracht gevraagd of verkregen van de scholen om specifieke diensten te verrichten en zijn die diensten ook niet anderszins opgenomen in een (bevestiging van een) schriftelijke overeenkomst. In de oude overeenkomsten met bijbehorende stukken, inclusief de e-mail waarmee Snappet de overeenkomst bevestigt, zijn de diensten van Snappet niet opgenoemd, toegelicht of uitgewerkt. Snappet heeft desgevraagd verklaard niet over enig schriftelijk bewijs te beschikken waaruit blijkt dat de scholen zelf een specifieke keuze hebben gemaakt uit de diensten die Snappet aanbiedt. Op grond van de wetsgeschiedenis dient een bewerkersovereenkomst schriftelijk te zijn in verband met de bewijsfunctie.³⁵ Door het ontbreken van een expliciete schriftelijke opdracht (van het merendeel van de scholen) en door het ontbreken van bewijsmateriaal dat het betoog van Snappet ondersteunt ten aanzien van de keuzes die scholen zouden hebben gemaakt, dient als uitgangspunt te gelden dat Snappet onder de oude overeenkomsten de zelfstandige verantwoordelijke is voor het merendeel van de gegevensverwerkingen.

De onderzochte schriftelijke informatie van Snappet bood geen of onvoldoende duidelijkheid over de aard van de meeste gegevensverwerkingen, zoals hierboven toegelicht. Daardoor konden

³² URL: <https://snappet.org/nl/About/Privacy> (URL eerst geobserveerd op 17 oktober 2013 en laatst bezocht en forensisch vastgelegd door het CBP op 24 juni 2014).

³³ De kopjes in dit document zijn ongenummerd, maar het betreft het achtste artikel van dit document.

³⁴ URL: <http://forms.snappet.org/Downloads/AlgemeneVoorwaardenStichtingSnappet.pdf> (URL forensisch vastgelegd door het CBP op 25 juni 2014).

³⁵ Kamerstukken II 1997/1998, 25 892, nr. 3, p. 100. "Het kan niet gaan om mondelinge afspraken. De ratio is dat de betrokkene als een soort impliciete derde belanghebbende, in geval jegens hem onrechtmatig wordt gehandeld, over de nodige bewijsstukken kan beschikken wanneer deze overeenkomstig de regels van het procesrecht een rol gaan spelen."

scholen via deze overeenkomst doel en middelen niet bepalen van de verschillende verwerkingen die Snappet verricht. Het CBP heeft daarbij niet beoordeeld of de oude overeenkomsten rechtsgeldig tot stand zijn gekomen op grond van contractenrecht, maar alleen gekeken, op grond van de Wbp, naar wie de feitelijke zeggenschap heeft over specifieke verwerkingen van persoonsgegevens.

Hieruit volgt dat Snappet in beginsel, onder de oude overeenkomsten, de zelfstandige verantwoordelijke is voor het merendeel van de doeleinden van gegevensverwerking via de tablets met apps. De specifieke beoordeling per dienst die Snappet verricht, en de beoordeling van de hoedanigheid van Snappet na ondertekening door de scholen van de bewerkersovereenkomst, volgt hieronder in deze bijlage.

De zienswijze van Snappet heeft op dit punt geleid tot aanvulling van de feitelijke bevindingen en beoordeling van de vraag of Snappet de verantwoordelijke is voor de gegevensverwerking onder de oude overeenkomsten, maar niet tot aanpassing van conclusies in het rapport.

Zienswijze Snappet: Snappet schrijft: "*Snappet is altijd Bewerker geweest ook tot medio oktober 2013. Weliswaar waren de bepalingen met betrekking tot het bewerkerschap niet in een bewerkersovereenkomst bij elkaar gebracht, maar dat kan niet het juridische oordeel rechtvaardigen dat Snappet Verantwoordelijke is.*"³⁶ De Wbp verplicht partijen volgens Snappet ook niet om een separate bewerkersovereenkomst aan te gaan, het kan ook onderdeel zijn van een andere overeenkomst die de gegevensverwerking betreft.³⁷

Reactie CBP: Omdat de oude overeenkomsten (zoals hierboven toegelicht) geen of onvoldoende informatie bevatten over de persoonsgegevens die Snappet verwerkte en over de doeleinden waarvoor Snappet de gegevens verwerkt en omdat de zinsnede over de bewaartermijn van de persoonsgegevens onvoldoende specifiek was (omdat de overeenkomst geen duidelijke bewaartermijn omschreef), kan van een bewerkersovereenkomst in de zin van artikel 14 van de Wbp geen sprake zijn. Snappet motiveert niet waarom wel van een bewerkersovereenkomst sprake zou zijn, anders dan de verwijzing naar de zinsnede over de bewaartermijn in de oude overeenkomsten, en de niet nader onderbouwde mededeling dat de school bepaalt welke modules worden afgenomen. Uit het wettelijk kader (paragraaf 4.2 van het rapport) blijkt dat de verplichtingen over en weer duidelijk moeten zijn neergelegd in een bewerkersovereenkomst. Dat hoeft strikt genomen niet via een apart document, zoals Snappet schrijft, maar de overeenkomst moet wel naar zijn aard betrekking hebben op de gegevensverwerking. Via de overeenkomst moet de verantwoordelijke duidelijk maken aan de bewerker hoe met de persoonsgegevens wordt omgegaan (zoals welke soort gegevens hij moet verwerken, hoe lang, met welke middelen en voor welke doeleinden).

Ten aanzien van sommige gegevensverwerkingen, zoals het verwerken van de persoonsgegevens waaronder de leerprestaties ten behoeve van zowel de kinderen als de docenten, en het maken van een back-up, geldt dat deze verwerkingen redelijkerwijs voortvloeien uit het gebruik van de onderwijstablets. Gelet op de aard van de uitbestede dienstverlening die tussen de partijen was

³⁶ Aantekeningen Snappet bij CBP rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 38.

³⁷ Aantekeningen Snappet bij CBP rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 22 en p. 26.

overeengekomen (en de voorzienbaarheid van de gegevensverwerkingen), kunnen de scholen hiervoor (in beginsel) als de verantwoordelijken worden aangemerkt en Snappet als de bewerker, ook zonder expliciete opdracht daartoe.

Maar ten aanzien van de overige gegevensverwerkingen geldt dat Snappet door het ontbreken van essentiële informatie en een specifieke schriftelijke opdracht zoveel zeggenschap had over doelen en middelen van de gegevensverwerking dat zij niet als bewerker kan worden aangemerkt. Omdat geen sprake was van duidelijke verplichtingen, contractueel of anderszins, om de gegevens ten behoeve van de scholen overeenkomstig hun instructies en onder hun (uitdrukkelijke) verantwoordelijkheid te verwerken, had Snappet onder de oude overeenkomsten teveel vrijheid om als bewerker te worden aangemerkt. Onder de oude overeenkomsten dient Snappet daarom als de verantwoordelijke voor het merendeel van de gegevensverwerkingen te worden aangemerkt.

De zienswijze van Snappet heeft op dit punt niet geleid tot aanpassing van de feitelijke bevindingen maar wel tot uitbreiding van de beoordeling en conclusie.

Verantwoordelijke en bewerker: nieuwe overeenkomsten

Zienswijze Snappet: Snappet betwist het oordeel van het CBP dat Snappet de verantwoordelijke is voor de gegevensverwerkingen met de Snappet-tablets. Het is de school die kiest en die daarmee de verantwoordelijke voor de gegevensverwerking is en Snappet in de rol van bewerker plaatst. Snappet voert alleen de taken uit die door de school worden opgedragen.³⁸ *"Het feit dat in de modelbewerkerovereenkomst alle standaard verwerkingen die Snappet als bewerker kan doen worden genoemd, betekent niet dat die ook altijd allemaal worden opgedragen aan Snappet als bewerker. De opdrachtgever kiest de gewenste bewerkingen."*³⁹ De modelbewerkerovereenkomst moet gezien worden als een keuzemenu, waarbij de scholen zelf kiezen welke diensten zij afnemen. Niet Snappet, maar de scholen zijn daarom de verantwoordelijken voor de gegevensverwerkingen.⁴⁰

Reactie CBP: Het CBP heeft vastgesteld dat [VERTROUWELIJK, een meerderheid] van de aangesloten scholen de bewerkersovereenkomst pas op 18 maart 2014 heeft ontvangen en dat deze overeenkomst op 24 maart 2014 ondertekend is door [VERTROUWELIJK] van de aangesloten scholen.

Het CBP heeft desgevraagd van Snappet afschrift ontvangen van [VERTROUWELIJK] mails (van na 18 maart 2014) waarin scholen instemmen met de gewijzigde contractuele voorwaarden en waarin zij de dienstverlening door Snappet voor een deel van de doeleinden bevestigen. In deze e-mails heeft Snappet de doelen aangegeven waarvoor de scholen de gegevens van de kinderen willen laten verwerken. Scholen hebben deze doelen vervolgens bevestigd.

Alle [VERTROUWELIJK] scholen nemen de dienst van Snappet af die bestaat uit het maken van overzichten op groepsniveau. Uit de afschriften blijkt dat de meeste van deze scholen (op

³⁸ Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 2.

³⁹ Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 6.

⁴⁰ Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 6 en p. 7 en Aantekeningen Snappet bij CBP rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 4, 39 en 47. In vergelijkbare zin: brief Snappet van 2 april 2014, p. 3 en brief Snappet van 24 maart 2014, p. 3.

[VERTROUWELIJK] na) niet willen dat Snappet (na instructie daartoe) (persoons-)gegevens aan onderzoeksinstellingen verstrekt. Omgekeerd willen [VERTROUWELIJK, de meeste] scholen wel dat Snappet de individuele leerprestaties analyseert om bijvoorbeeld een vroegdiagnose dyslexie te kunnen stellen, en maken slechts [VERTROUWELIJK] scholen geen gebruik van de mogelijkheid dat Snappet op grond van de individuele leerprestaties over het curriculum adviseert.

Desgevraagd naar onderbouwing van de wijze waarop twintig door het CBP aangewezen scholen de doelen van de verwerking hebben bepaald, heeft Snappet verklaard dat deze informatie niet reproduceerbaar is. In plaats daarvan heeft Snappet een algemene beschrijving gegeven van de (vaste) wijze waarop Snappet overeenkomsten sluit. Als de school interesse heeft, stuurt Snappet een accountmanager of doet een telefonisch intakegesprek. *"In het fysieke gesprek of telefonisch overleg worden de diensten die Snappet als bewerker kan bieden besproken en/of gestelde vragen beantwoord."*⁴¹

Het CBP beoordeelt de nieuwe feiten als volgt. Slechts [VERTROUWELIJK, een minderheid] van de aangesloten scholen beschikte voor 18 maart 2014 over de nieuwe bewerkersovereenkomst. Bij [VERTROUWELIJK] scholen waarvan Snappet de correspondentie heeft overlegd over de bewerkersovereenkomst (van na 18 maart 2014) is sprake van een schriftelijke bevestiging van afname van specifieke diensten. Hoe die scholen tot hun specifieke keuze zijn gekomen (die door Snappet is aangegeven in de mail aan de scholen), heeft Snappet niet kunnen onderbouwen of toelichten. Snappet heeft op dit punt niet aannemelijk gemaakt dat zij feitelijk als bewerker optreedt.⁴²

Omdat de feitelijke omstandigheden over wie de zeggenschap uitoefent over doel en middelen van de gegevensverwerking, bepalend zijn voor de kwalificatie van verantwoordelijke of bewerker, kan Snappet de verantwoordelijkheid niet op papier (via de bewerkersovereenkomst) verleggen naar de scholen.⁴³

Snappet kan alleen als bewerker optreden als zij de scholen in staat stelt hun rol als verantwoordelijken te vervullen en de noodzakelijke zeggenschap uit te oefenen over de doelen van de gegevensverwerking. Scholen kiezen weliswaar vrijwillig voor het uitbesteden van de dienstverlening aan Snappet, en accepteren daarmee in beginsel dat er persoonsgegevens van de kinderen door Snappet worden verwerkt, maar zij zijn door het ontbreken van essentiële informatie over de persoonsgegevens die worden verwerkt en de doeleinden waarvoor die persoonsgegevens worden verwerkt niet in staat feitelijke zeggenschap uit te oefenen over verschillende specifieke doelen van de gegevensverwerking.

⁴¹ Brief Snappet van 2 april 2014, p. 3.

⁴² Vgl Rb. 's-Hertogenbosch 31 januari 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:BZ2126: "De Rechtbank stelt voorop dat als uitgangspunt dient te gelden dat degene die persoonsgegevens verwerkt verantwoordelijk is voor de verwerking, tenzij deze aantoont dat dat niet het geval is."

⁴³ Vergelijk ook Artikel 29-werkgroep, WP 169, Advies 1/2010 over de begrippen "voor de verwerking verantwoordelijke" en "verwerker", 16 februari 2010, p. 11, URL: http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2010/wp169_nl.pdf. "De bepalingen van een contract zijn echter niet altijd doorslaggevend, omdat contractpartijen dan de verantwoordelijkheid naar eigen goeddunken zouden kunnen beleggen."

Dit heeft tot gevolg dat als uitgangspunt dient te gelden dat Snappet de verantwoordelijke is voor de gegevensverwerkingen, al dan niet gedeeltelijk samen met de scholen, ook nadat de scholen de bewerkersovereenkomst hebben ondertekend.⁴⁴

Daarbij komt dat de aard van sommige specifieke diensten die Snappet verleent, namelijk het verder verwerken voor eigen doeleinden van de overzichten met gepseudonimiseerde scores per kind per opgave, het, na instructie van de school, verstrekken van (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen en het adviseren over het curriculum mede op grond van individuele leerprestaties, zich verzet tegen een kwalificatie als bewerker. Deze diensten verleent Snappet ook voor zichzelf, in het belang van haar eigen dienstverlening, meer dan alleen in het belang van een specifieke school.

Ten aanzien van de scholen die de bewerkersovereenkomst hebben ondertekend, geldt aanvullend het volgende. De doelomschrijving 'het maken van een algemeen prestatieoverzicht op niet-identificeerbaar niveau' is onjuist, althans wekt de indruk dat deze overzichten van de resultaten per opgave geen persoonsgegevens meer bevatten. Het feit dat alle scholen die de bewerkersovereenkomst hebben ondertekend maar niet voor alle diensten hebben gekozen, instemmen met deze verwerking (inclusief de verdere verwerking ervan door Snappet voor eigen zelfstandige doeleinden), kan niet gezien worden als een specifieke opdracht voor de feitelijke (verdere) verwerking van de persoonsgegevens. Zoals hierboven in deze bijlage, onder het kopje 'persoonsgegevens' toegelicht, betreft deze tabel met de gepseudonimiseerde resultaten per (herleidbaar) kind, wel persoonsgegevens. Snappet verwerkt de gegevens dus feitelijk op een wijze, in de vorm van persoonsgegevens, die afwijkt van de beschrijving van de doeleinden in de bewerkersovereenkomst. Daarom dient Snappet voor de feitelijke gegevensverwerking op dit punt als de verantwoordelijke te worden aangemerkt.

Ook ten aanzien van bepaalde andere doelomschrijvingen die Snappet geeft, heeft het CBP op grond van de feitelijke omstandigheden vastgesteld dat Snappet zoveel zeggenschap heeft over de doeleinden van de gegevensverwerking dat zij niet als bewerker kan worden aangemerkt. Dit wordt hieronder toegelicht in deze bijlage. Ten aanzien van deze doeleinden van de gegevensverwerking heeft Snappet zowel contractueel als feitelijk teveel vrijheid om als bewerker te kunnen worden aangemerkt en dient in ieder geval Snappet als de verantwoordelijke te worden beschouwd, al dan niet gedeeltelijk samen met de scholen.

De zienswijze van Snappet heeft op dit punt geleid tot aanvulling van de feitelijke bevindingen, en aanpassing van de beoordeling en conclusies in het rapport, in die zin dat onderscheid wordt gemaakt tussen de situatie op grond van de oude overeenkomsten, en de situatie na ondertekening van de bewerkersovereenkomst.

Zienswijze Snappet: Het CBP oordeelt ten onrechte dat Snappet (ook onder de nieuwe bewerkersovereenkomst) de bewaartermijn van de gegevens bepaalt en daardoor teveel zeggenschap heeft om als bewerker te worden aangemerkt. In de nieuwe bewerkersovereenkomst is uitdrukkelijk een instructie van de school aan Snappet opgenomen ten aanzien van de bewaartermijn, namelijk dat Snappet na beëindiging van het contract de vraag stelt op welke wijze de school de gegevens retour wenst te ontvangen, en bij het uitblijven van

⁴⁴ Zie voetnoot 44 van deze bijlage.

een reactie, de gegevens na twaalf maanden verwijderd.⁴⁵ Snappet biedt aan om de bepalingen samen te voegen, *"maar ook zonder het samenbrengen van deze bepalingen in de bewerkersovereenkomst is zowel Snappet als de opdrachtgever/school/ Verantwoordelijke daar aan gebonden."*⁴⁶

Reactie CBP: In de nieuwe bewerkersovereenkomst is opgenomen dat Snappet de verzamelde (persoons)gegevens onmiddellijk zal vernietigen op eerste schriftelijke verzoek van de school, nadat de opgedragen taken zijn uitgevoerd. In het bij de nieuwe overeenkomsten horende document 'Toegang tot het Snappet platform en de Snappet applicatie' staat ten aanzien van de bewaartermijn van gegevens dat Snappet aan de school de vraag zal voorleggen op welke wijze (format/drager) de school de gegevens van de leerlingen retour wenst te ontvangen. *"Indien de school niet binnen 12 maanden reageert worden de persoonsgegevens, zonder voorafgaande waarschuwing, uit de systemen van Snappet verwijderd."*⁴⁷

Het CBP merkt op dat ook de nieuwe bepalingen over de bewaartermijn onduidelijk zijn, zowel qua vorm als inhoud. Het was inderdaad, zoals Snappet aanbiedt, logischer geweest om één duidelijke bepaling op te nemen in de bewerkersovereenkomst, in plaats van in twee verschillende documenten. Impliciet betekenen de twee bepalingen dat Snappet de individuele leerresultaten zolang bewaart als de school diensten afneemt en de gegevens verwijderd één jaar na beëindiging van de overeenkomst, tenzij de school actief vraagt om eerdere verwijdering. Deze lange bewaartermijn van individuele leerresultaten per opgave lijkt niet gebruikelijk of noodzakelijk in de onderwijspraktijk.⁴⁸ Het is de vraag of zo'n bewaartermijn voldoet aan het bepaalde in artikel 10 van de Wbp. Dit valt echter buiten de scope van dit onderzoek door het CBP.

De zienswijze van Snappet heeft op dit punt geleid tot aanvulling van de feitelijke bevindingen en beoordeling en aanpassing van de conclusies in het rapport.

Doeleinden verwerking

Zienswijze Snappet: Het CBP volgt niet één-op-één de doelstellingen die Snappet opsomt in de bijlage bij de bewerkersovereenkomst. Snappet stelt dat de doelstellingen van de scholen, zoals weergegeven in de bewerkersovereenkomst, leidend dienen te zijn in de beoordeling, en dat het CBP wellicht tot deze conclusies is gekomen *"omdat zij zelf is overgegaan tot het formuleren van doelstellingen en daaraan vervolgens is gaan toetsen."*

Reactie CBP: Bij het kwalificeren van de hoedanigheid van Snappet als verantwoordelijke of als bewerker speelt een rol dat Snappet gegevensverwerkingen verricht voor verschillende doeleinden. Het CBP heeft vastgesteld dat de beschrijving van sommige doeleinden die Snappet in de bewerkersovereenkomst heeft opgenomen, onduidelijk is of onjuist. Daarom is het aan het

⁴⁵ Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 3.

⁴⁶ Aantekeningen Snappet bij CBP rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze, p. 38.

⁴⁷ Toegang tot het Snappet platform en de Snappet applicatie, kopje 'Beëindiging van de overeenkomst'.

⁴⁸ Doorgaans krijgen de kinderen de werkboekjes met opgaven mee naar huis als de boekjes vol zijn, zonder dat de school afschriften bewaart. Uit deze werkboekjes valt bovendien niet op te maken hoe lang een kind over een opdracht heeft gedaan en op welke momenten eraan is gewerkt.

CBP om de feitelijke doelen van de gegevensverwerking te onderzoeken en vast te stellen. Het CBP verwijst daarbij ook naar de opinie van de Artikel 29-werkgroep over doelbinding. "(...) *where the purposes are specified inconsistently or the specified purposes do not correspond to reality (...), all factual elements, as well as the common understanding and reasonable expectations of the data subjects based on such facts, shall be taken into account to determine the actual purposes.*"⁴⁹

Om de wijze en de feitelijke doeleinden van de gegevensverwerking vast te stellen, heeft het CBP de nodige kennis omtrent de relevante feiten verzameld, middels verzoeken om inlichtingen (op 7 oktober 2013, 23 oktober 2013, 31 oktober 2013 en 14 maart 2014) en middels een vordering op 26 maart 2014. Het CBP heeft onderzoek ter plaatse verricht op 21 oktober 2013, een overzicht gestuurd van relevante verklaringen bij brief van 31 oktober 2013 en Snappet bij brief van 4 februari 2014 in de gelegenheid gesteld om te reageren op het Rapport voorlopige bevindingen.

Het CBP heeft in het Rapport voorlopige bevindingen acht feitelijke doeleinden onderscheiden. Dit waren:

1. Het verwerken van persoonsgegevens en de leerresultaten van individuele leerlingen (betrokkenen) voor de leerlingen zelf;
2. Het via het dashboard beschikbaar stellen van de persoonsgegevens en de leerresultaten aan de docenten van de individuele leerlingen;
3. Het maken van algemene prestatieoverzichten op groepsniveau;
4. Het adviseren van de scholen in algemene zin over het curriculum (niet op basis van individuele leerprestaties);
5. Het maken van een back-up;
6. Het adviseren van de scholen over mogelijke individuele leerproblemen op grond van individuele leerprestaties;
7. Het beschikbaar stellen van een set (persoons)gegevens aan onderzoekinstellingen;
8. Het analyseren van de individuele leerlinggegevens om hen te classificeren in vaardigheidsniveau's, door deze gegevens te vergelijken met de prestaties van **alle andere kinderen** die de tablets gebruiken (met de [VERTROUWELIJK]-scores).

De zienswijze van Snappet heeft op dit punt niet geleid tot aanpassing van de feitelijke bevindingen en conclusies, maar wel tot bovenstaande aanvulling van de beoordeling in het rapport dat het CBP zelfstandig de doeleinden van de gegevensverwerking heeft vastgesteld.

Naar aanleiding van nieuwe informatie die Snappet in haar zienswijze heeft verstrekt, heeft het CBP de beschrijving en de beoordeling van de feitelijke doeleinden van de gegevensverwerking in het Rapport definitieve bevindingen wel aangepast. De feitelijke doeleinden van de gegevensverwerking zijn in het Rapport definitieve bevindingen als volgt weergegeven:

1. Het verwerken van persoonsgegevens waaronder de leerresultaten van individuele leerlingen (betrokkenen) voor de leerlingen zelf;

⁴⁹ Artikel 29-werkgroep, WP 203, Opinie 3/2013 on purpose limitation, p. 19, URL: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp203_en.pdf.

2. Het via het dashboard beschikbaar stellen van de persoonsgegevens waaronder de leerresultaten aan de docenten van de individuele leerlingen;
3. a. Het maken van overzichten van alle behaalde resultaten per opgave door kinderen in een bepaald leerjaar (groep), met een gepseudonimiseerde identifier per kind;
b. Het zelfstandig gebruik door Snappet van de overzichten van resultaten per opgave met gepseudonimiseerde identifier per kind;
4. Het adviseren van de scholen over het curriculum (mede op basis van individuele leerprestaties);
5. Het maken van een back-up;
6. Het (gaan) adviseren van de scholen over mogelijke individuele leerproblemen op grond van individuele leerprestaties, zoals het stellen van een vroegdiagnose dyslexie;
7. Het beschikbaar (gaan) stellen van een set (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen, alleen na aparte instructie van de school;
8. Het analyseren van de individuele leerlinggegevens om hen te classificeren in vaardigheidsniveau's ([VERTROUWELIJK]), door deze gegevens te vergelijken met het resultaat per opgave van de andere kinderen in de klas en de resultaten per opgave van alle andere kinderen die de tablets gebruiken van scholen die ook ingestemd hebben met doeleinde 3a.

Net als onder de oude overeenkomsten geldt ten aanzien van de doeleinden 1, 2 en 5 dat deze verwerkingen redelijkerwijs voortvloeien uit het gebruik van de onderwijstablets. Gelet op de aard van de uitbestede dienstverlening die tussen de partijen is overeengekomen (en de voorzienbaarheid van de gegevensverwerkingen), kunnen de scholen hiervoor als de verantwoordelijken worden aangemerkt en Snappet als de bewerker. Dit omdat de scholen geacht kunnen worden hiertoe impliciet opdracht te hebben gegeven door de keuze voor de tablets.

Ten aanzien van doeleinde 3b, het zelfstandig gebruik door Snappet van de overzichten van de resultaten per opgave met gepseudonimiseerde identifier per kind, geldt dat Snappet ingevolge de wet niet als bewerker kan optreden. Uit de tekst van artikel 1, onder e, van de Wbp volgt dat een bewerker nu juist ten behoeve van een andere persoon of instantie, de verantwoordelijke, persoonsgegevens verwerkt en niet voor zichzelf. Uit de wetsgeschiedenis blijkt ook dat een bewerker geen beslissingen mag nemen over het gebruik van de persoonsgegevens en de verstrekking aan derden en andere ontvangers. "*Indien een partij die zeggenschap wel heeft, is het uit zijn aard geen bewerker meer, maar een verantwoordelijke.*"⁵⁰

Hoewel Snappet in beginsel voor de resterende vijf gegevensverwerkingen als bewerker zou kunnen optreden voor de scholen, heeft het CBP op grond van de feitelijke omstandigheden vastgesteld dat Snappet op dit moment zoveel zeggenschap heeft over deze doeleinden van de gegevensverwerking dat zij niet als bewerker kan worden aangemerkt.

Zienswijze Snappet (doeleinde 7): Snappet stelt alleen gegevens aan onderzoeksinstellingen te verstrekken na instructie daartoe door de school, en geeft aan dat dat tot nu toe nog nooit is gebeurd, "*niet voor en niet na medio oktober 2013 tot heden.*"⁵¹ Ten onrechte heeft het CBP een deel

⁵⁰ Zie Kamerstukken II 1997-1998, 25 892, nr. 3, p. 61 en 62.

⁵¹ Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 6.

van deze doelstelling weggelaten, namelijk 'na instructie van de school'. Het CBP wekt daarmee de schijn dat Snappet op eigen houtje maar allerlei dingen doet, hetgeen niet juist is.⁵² Snappet houdt zich niet alleen aan de Gedragscode voor onderzoek en statistiek, maar "*is in het kader van de Gedragscode voor onderzoek en statistiek een onderzoeksorganisatie.*"⁵³

Reactie CBP: Het CBP heeft in het Rapport voorlopige bevindingen beoordeeld dat Snappet (al dan niet samen met de scholen) de verantwoordelijke is voor het beschikbaar (gaan) stellen van een set (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen.

Snappet heeft verklaard in gesprek te zijn met met CITO en universiteiten over de verstrekking van gegevens die zij via de tablets verkrijgt. Uit de zienswijze van Snappet blijkt dat Snappet niet op eigen initiatief sets (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen verstrekt, maar pas na specifieke instructie daartoe van de school, en dat dit tot op heden nooit is gebeurd. Het CBP heeft dit nadrukkelijk toegevoegd aan het rapport. Het CBP acht tegelijkertijd van belang dat Snappet het initiatief heeft genomen om besprekingen aan te gaan met CITO en universiteiten over de verstrekking van gegevens die zij via de tablets verkrijgt. Daarbij komt dat Snappet in haar zienswijze heeft verklaard dat zij zichzelf als onderzoeksorganisatie beschouwt. Hieruit kan worden afgeleid dat Snappet deze dienst ook voor zichzelf, in haar eigen belang als onderzoeksorganisatie verricht, en niet alleen in het belang van een specifieke school. Snappet kan door de contacten met onderzoeksorganisaties haar lesmethoden verrijken, en op basis van onderzoek naar de verstrekte gegevens nieuwe toepassingen ontdekken en nieuwe diensten ontwikkelen. Snappet kan er in dat licht belang bij hebben dat veel scholen dergelijke verstrekkingen toestaan. Dit is een ander belang dan het belang van een individuele school om de individuele leerprestaties eventueel te laten onderzoeken door een onderzoeksorganisatie. Het CBP verwijst daarbij ook naar de toelichting op de Gedragscode voor Onderzoek en Statistiek. Daarin staat: "*Naarmate een onderzoeksorganisatie zelfstandiger opereert en van een opdrachtgever meer ruimte krijgt om haar eigen onderzoeksexpertise in te zetten, zal zij eerder als verantwoordelijke dienen te worden aangemerkt.*"⁵⁴ Snappet dient in dat licht veeleer als gezamenlijke verantwoordelijke met de opdrachtgevende school te worden gezien.

Indien Snappet deze dienst louter als bewerker wil verrichten dient Snappet de scholen veel duidelijker te informeren in welke gevallen persoonsgegevens aan een onderzoekinstelling worden verstrekt. Snappet dient ook duidelijker te maken dat Snappet dergelijke verstrekkingen alleen doet als de school daar apart (los van de bewerkersovereenkomst) en op basis van adequate informatie mee heeft ingestemd. Zonder deze informatie hebben de scholen onvoldoende inzicht in de aard van de gegevensverwerking en hebben zij daardoor in de praktijk onvoldoende zeggenschap over het doeleinde van deze gegevensverwerking om daartoe opdracht te kunnen hebben gegeven.

⁵² Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 40.

⁵³ Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 20.

⁵⁴ Toelichting op de Gedragscode voor Onderzoek en Statistiek, opgesteld door de branche-organisaties VBO (Vereniging voor Beleidsonderzoek), VSO (Vereniging voor Statistiek en Onderzoek) en MOA (MarktOnderzoekAssociatie), goedgekeurd door het CBP bij besluit van 24 juni 2010, p. 7.

De zienswijze van Snappet heeft op dit punt geleid tot aanvulling van de feitelijke bevindingen en beoordeling, maar niet tot aanpassing van de conclusie dat Snappet op grond van de huidige omstandigheden niet als bewerker kan gelden als zij (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen gaat verstrekken.

Zienswijze Snappet (doeleinde 4): Anders dan in het rapport voorlopige bevindingen staat, gebruikt Snappet niet alleen algemene leerprestaties om scholen over het curriculum te adviseren, maar ook de individuele leerprestaties. Desondanks stelt Snappet toch een bewerker te zijn voor dit doeleinde. *"Het wordt dan ook betwist dat wanneer een school dat vraagt aan Snappet om te adviseren over het gebruik van een lesmethode op basis van de behaalde resultaten van de leerlingen van die school dat dat geen dienstverlening kan zijn van Snappet. Snappet wendt die persoonsgegevens niet aan voor eigen dienstverlening, integendeel juist met de algemene kennis van Snappet over lesmethoden in combinatie met de resultaten via de Snappet tablet kan Snappet in opdracht van de school deze taak uitvoeren."*⁵⁵

Reactie CBP: Het CBP had in het rapport voorlopige bevindingen beoordeeld dat Snappet als bewerker kon optreden voor deze uitbestede dienstverlening mits dat op grond van algemene gegevens zou gebeuren, zoals gebruikelijk is bij papieren lesmateriaal, omdat de uitgevers daarvan immers niet de ingevulde opgaven in de werkboekjes retour krijgen.

Nu Snappet wel de individuele leerprestaties blijkt te gebruiken voor dit doeleinde, en dit doeleinde niet impliciet duidelijk wordt uit de aard van het gebruik van de tablet (zoals dat wel het geval is bij het tonen van de leerprestaties aan kind en leraar en bij het maken van een backup), kan Snappet voor dit doeleinde alleen als bewerker optreden indien de aard en omvang van deze gegevensverwerking expliciet door de scholen wordt bepaald. Het specifieke doel en de middelen die daarbij worden gebruikt, dienen uit de bewerkersovereenkomst, onderliggende stukken of andere afspraken te blijken. Omdat de informatie aan de scholen nu beperkt is tot de omschrijving 'adviseren over het curriculum', zijn scholen niet of onvoldoende op de hoogte dat zij Snappet opdracht geven om de individuele leerprestaties te analyseren voor dit doeleinde.

Daar komt bij dat Snappet ook een eigen zakelijk belang heeft bij deze gegevensverwerking, te weten om aanvullende of alternatieve modules aan te kunnen bevelen. De Artikel 29-werkgroep schrijft hierover: *"Wanneer een aannemer invloed heeft op het doel en gegevens (ook) voor eigen doeleinden kan verwerken, bijvoorbeeld door de ontvangen persoonsgegevens te gebruiken voor het ontwikkelen van diensten met toegevoegde waarde, dan zou hij verantwoordelijk (of mogelijk mede verantwoordelijk) voor een andere verwerking zijn en zouden alle verplichtingen van de toepasselijke wetgeving voor gegevensbescherming voor hem gelden."*⁵⁶

Indien Snappet als bewerker wil optreden voor de scholen voor dit doeleinde, dient Snappet een duidelijke omschrijving te geven van de aard van deze gegevensverwerking en de persoonsgegevens die daarbij worden verwerkt. Bovendien dient Snappet in dat geval contractueel uit te sluiten dat de individuele leerprestaties worden gebruikt voor het ontwikkelen van eigen diensten met toegevoegde waarde. Zonder deze toelichting en nadere afbakening

⁵⁵ Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 38.

⁵⁶ Artikel 29-werkgroep, WP 169, Advies 1/2010 over de begrippen "voor de verwerking verantwoordelijke" en "verwerker", 16 februari 2010, p. 17.

hebben de scholen onvoldoende inzicht en daardoor onvoldoende feitelijke zeggenschap over deze verwerking, en dient Snappet, al dan niet samen met de scholen, als de verantwoordelijke te worden beschouwd.

De zienswijze van Snappet heeft op dit punt geleid tot aanpassing van de feitelijke bevindingen, de beoordeling en de conclusie in het rapport dat Snappet voor dit doeleinde de verantwoordelijke is en niet de bewerker.

Zienswijze Snappet (doeleinden 4, 7 en 8): De school kiest via de nieuwe bewerkersovereenkomst welke diensten worden afgenomen. Deze diensten zijn door Snappet ontwikkeld in het kader van haar research en development. Dit betekent echter nog niet dat Snappet door vernieuwende dienstverlening en nieuwe diensten te introduceren de exclusieve zeggenschap heeft (en daardoor de verantwoordelijke zou zijn voor deze diensten).⁵⁷ Snappet vergelijkt dit met een salarisverwerker die *"bekend maakt dat modaal er in januari € 10,- op vooruit gaat. Volgens de redenering van het CBP is de salarisverwerker de Verantwoordelijke omdat deze zonder onevenredige inspanning kan achterhalen wie een modaal inkomen heeft."*⁵⁸ En *"Als aan het begin van het jaar de grootste salarisadministrateur bekend maakt dat men tot eenmaal modaal X€ extra heeft en bovenmodaal men X€ moet inleveren, dan heeft de grootste salarisadministrateur daarmee geen exclusieve zeggenschap gekregen over alle persoonsgegevens die worden verwerkt van de werknemers waarvan de werkgevers gebruik maken van de diensten van de grootste salarisadministrateur."*⁵⁹

Reactie CBP: Het CBP heeft vastgesteld dat de meeste scholen de bewerkersovereenkomst, met een overzicht van de doeleinden waarvoor Snappet de gegevens verwerkt, pas op 18 maart 2014 hebben ontvangen en dat op 24 maart 2014 een minderheid van de scholen de bewerkersovereenkomst had ondertekend ([VERTROUWELIJK]). Ten aanzien van de meeste scholen geldt derhalve dat zij bij aanvang van de dienstverlening niet over voldoende specifieke schriftelijke informatie van Snappet beschikten om geacht te kunnen worden Snappet een opdracht te hebben gegeven persoonsgegevens voor deze specifieke doeleinden te laten verwerken (zie p. 9 van deze bijlage). Ook ten aanzien van de scholen die wel de bewerkersovereenkomst hebben ondertekend, schiet de informatie over sommige doeleinden waarvoor Snappet gegevens verwerkt, te kort. Door het ontbreken van essentiële informatie over de aard van de verschillende doeleinden van de gegevensverwerking, hebben de scholen onvoldoende inzicht in de aard van deze gegevensverwerking, en kunnen zij om die reden niet als zelfstandige verantwoordelijken worden gekwalificeerd.

In de door Snappet gegeven voorbeelden van de salarisadministrateur geldt doorgaans dat het voor een verantwoordelijke redelijkerwijs duidelijk is wat de administrateur doet met de persoonsgegevens. Daarnaast geldt dat de salarisadministrateur inderdaad de verantwoordelijke zou kunnen zijn als hij de salarisgegevens verwerkt (in geanonimiseerde en geaggregeerde vorm publiceert) in het kader van zijn eigen zakelijke belang (toegevoegde waardedienst in de vorm van public relations), zonder opdracht daartoe van de verantwoordelijke werkgevers. Datzelfde

⁵⁷ Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 4.

⁵⁸ Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 42.

⁵⁹ Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 4.

geldt in nog sterkere mate indien de salarisadministrateur een tabel zou maken met de specifieke inkomens van alle werknemers voorzien van een gepseudonimiseerd ID. De Artikel 29-werkgroep schrijft: *"Een verwerker die verder gaat dan zijn opdracht en een relevante rol krijgt bij het vaststellen van de doelen van, of de wezenlijke middelen voor de verwerking is eerder een (gezamenlijk) voor de verwerking verantwoordelijke dan een verwerker."*⁶⁰

Samenvattend is en blijft Snappet, ook nadat alle scholen de bewerkersovereenkomst hebben ondertekend, de verantwoordelijke voor deze onderzochte gegevensverwerkingen. De eventuele (gezamenlijke) verantwoordelijkheid van de scholen valt buiten de scope van dit onderzoek, nu het CBP heeft vastgesteld dat in ieder geval Snappet op dit moment de verantwoordelijke is voor deze zes onderzochte gegevensverwerkingen.⁶¹

De zienswijze van Snappet heeft op dit punt (buiten de genoemde uitbreiding van de verwerkingen waarvoor Snappet de verantwoordelijke is) niet geleid tot aanvulling of aanpassing van de feitelijke bevindingen of de conclusies in het rapport, maar wel tot aanvulling van het wettelijk kader en de beoordeling met betrekking tot eventuele gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Grondslag voor de gegevensverwerking

Zienswijze Snappet: Omdat Snappet een bewerker is, kan van overtreding van artikel 8 van de Wbp geen sprake zijn. Het is aan de scholen als opdrachtgevers om een grondslag te hebben voor de gegevensverwerking.⁶² Volgens het CBP dient Snappet als verantwoordelijke de grondslag toestemming te hanteren, artikel 8, onder a, van de Wbp. Maar dan kan de situatie ontstaan dat een school kiest voor de Snappet-tablets, bijvoorbeeld na overleg met de medezeggenschap, terwijl de wettelijk vertegenwoordigers van een individuele leerling geen toestemming geven. De school mag de toestemming niet afdwingen door de ouders dan maar naar een andere school te verwijzen. Het ligt dan ook meer voor de hand dat de scholen een beroep kunnen doen op hun gerechtvaardigd belang (artikel 8, onder f, van de Wbp).⁶³ In de aantekeningen bij de bijlage bij haar zienswijze verwijst Snappet naar de 'ouder-leerling-schoolovereenkomst'.⁶⁴ *"Hierdoor is artikel 8b ook uitdrukkelijk een grondslag om persoonsgegevens te verwerken."*⁶⁵ Snappet verzoekt het CBP daarom om de grondslagenbeoordeling uit te breiden.⁶⁶

Reactie CBP: Snappet geeft in haar zienswijze aan dat ze geen grondslag nodig heeft voor de verwerking, omdat ze bewerker is. Maar zoals hierboven in deze bijlage toegelicht, is Snappet de verantwoordelijke voor zes van de door het CBP onderzochte doeleinden van de

⁶⁰ Artikel 29-werkgroep, WP 169, Advies 1/2010 over de begrippen "voor de verwerking verantwoordelijke" en "verwerker", 16 februari 2010, p. 29-30.

⁶¹ Zie ook Hof van Justitie van de EU, Arrest in zaak C-131/12, Google Spain SL, Google Inc / Agencia Española de Protección de Datos, 13 mei 2014, r.o. 40.

⁶² Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 7.

⁶³ Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 7 en 8.

⁶⁴ Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 31.

⁶⁵ Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 44.

⁶⁶ Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 31, 44 en 48.

gegevensverwerking. Voor de gegevensverwerking waarvoor Snappet de verantwoordelijke is (al dan niet gedeeltelijk samen met de scholen), dient Snappet een grondslag te hebben. Dat een verantwoordelijke een grondslag nodig heeft, is niet in geschil.

Uit de definitie van de term 'verantwoordelijke' volgt dat een verantwoordelijke ook samen met anderen verantwoordelijk kan zijn voor de gegevensverwerking. Zoals toegelicht, doet de eventuele gezamenlijke verantwoordelijkheid van de scholen niets af aan het feit dat Snappet de verantwoordelijke is voor zes van de onderzochte doeleinden van de verwerking (en in ieder geval geen bewerker). De eventuele gezamenlijke verantwoordelijkheid en benodigde grondslag van de scholen vallen buiten de scope van dit onderzoek, dat gericht is op de gegevensverwerking door Snappet.

Het CBP heeft om die reden geen onderzoek verricht bij de scholen die Snappet-tablets gebruiken, en kan daarom ook geen oordeel geven over de mogelijkheid voor scholen om zich, voor de verwerkingen waarvoor zij eventueel de (gezamenlijk) verantwoordelijken zijn of kunnen worden indien Snappet die dienst gaat verrichten, te beroepen op de grondslag van artikel 8, onder b, van de Wbp (de noodzaak om persoonsgegevens te verwerken in het kader van een overeenkomst tussen de school en de wettelijk vertegenwoordigers van de kinderen), het door Snappet genoemde artikel 8, onder f, van de Wbp of het voor scholen, in het kader van hun publieke taken, meer voor de hand liggende artikel 8, onder e, van de Wbp. Om die reden heeft het CBP de grondslagbeoordeling niet uitgebreid.

Voor zover Snappet als verantwoordelijke zelf een beroep zou willen doen op de grondslag van artikel 8, onder f, van de Wbp heeft het CBP in het rapport beoordeeld dat zij ten aanzien van zes verwerkingen geen beroep kan doen op de grondslag van artikel 8, onder f, van de Wbp, omdat deze verwerkingen niet evident noodzakelijk zijn om onderwijs te kunnen geven met behulp van de tablets en omdat het om gevoelige gegevens gaat. De verwerkingen voldoen niet aan het proportionaliteitsvereiste. De verwerkingen voldoen ook niet aan het subsidiariteitsvereiste en door het ontbreken van andere waarborgen (zoals transparantie), maken de gegevensverwerkingen voor deze doeleinden (3a, 3b, 4, 6, 7 en 8) in verhouding een te grote inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de kinderen. Het belang van Snappet weegt daarom niet op tegen het recht van de kinderen op eerbiediging van hun persoonlijke levenssfeer. Het CBP heeft dit vervolgens voor elk van de betreffende doeleinden nader gemotiveerd (zie paragraaf 5.4 van het rapport).

De zienswijze van Snappet heeft op dit punt niet geleid tot aanvulling of aanpassing van de feitelijke bevindingen en conclusies in het rapport, maar wel tot uitbreiding van de beoordeling van de grondslag.

Verdere verwerking

Zienswijze Snappet: Snappet verricht de door het CBP onder 'verdere verwerking' beoordeelde taken alleen in opdracht van de school, niet op eigen houtje. Snappet verstrekt de (persoons)gegevens alleen aan onderzoeksinstellingen als de school daartoe instructie heeft gegeven. De verenigbaarheid van de verdere verwerking dient bij de scholen als verantwoordelijken te worden beoordeeld. Statistische analyse is volgens Snappet per definitie

niet niet-verenigbaar.⁶⁷ De scholen geven Snappet via de bewerkersovereenkomst toestemming om de leerprestaties te verwerken tot prestatieoverzichten niet op individueel leerlingniveau identificeerbaar, maar op groepsniveau en om deze prestatieoverzichten vervolgens voor eigen doeleinden te verwerken. Ditzelfde geldt voor het berekenen van de vaardigheidsniveau's van de kinderen. Het CBP heeft volgens Snappet een eenzijdig beeld op de ontwikkelingen binnen het onderwijs. *"Het vergelijken van prestaties van groepen versus andere groepen wordt een belangrijk sturingselement in het onderwijs. Dit zijn ontwikkelingen waar scholen niet aan voorbij kunnen gaan."*⁶⁸

Reactie CBP: Naar aanleiding van de zienswijze van Snappet ten aanzien van het beschikbaar (gaan) stellen van een set (persoons)gegevens aan onderzoekinstellingen, na instructie van de school, heeft het CBP, zoals hierboven in deze bijlage toegelicht, beoordeeld dat Snappet deze dienst ook voor zichzelf, in haar eigen belang als onderzoeksorganisatie, verricht, en niet alleen in het belang van een specifieke school. Bovendien geeft Snappet de scholen onvoldoende informatie om de mate van zeggenschap die is vereist voor het zijn van verantwoordelijke met betrekking tot deze verwerking te kunnen uitoefenen. Dit gebrek aan informatie wordt niet verholpen door louter het feit dat Snappet de persoonsgegevens pas verstrekt aan een onderzoekinstelling na een aparte instructie daartoe van de school. Daarom dient Snappet op grond van de huidige omstandigheden als gezamenlijke verantwoordelijke met de opdrachtgevende school te worden aangemerkt.

Zoals toegelicht in deze bijlage op p. 14-15 is Snappet, ook na het ondertekenen van de bewerkersovereenkomst door de scholen, de zelfstandige verantwoordelijke voor het zelfstandig gebruik van de gepseudonimiseerde overzichten van de resultaten per opgave voor eigen doeleinden en is Snappet, al dan niet gezamenlijk met de scholen, de verantwoordelijke voor het classificeren van de kinderen in vaardigheidsniveaus en de eventuele toekomstige verstrekking van (persoons)gegevens aan onderzoekinstellingen. De verenigbaarheid van de verdere verwerkingen wordt derhalve bij Snappet beoordeeld.

In paragraaf 5.4 van dit rapport heeft het CBP vastgesteld dat Snappet geen grondslag heeft voor deze drie verwerkingen. Door het ontbreken van een grondslag mag Snappet de betreffende gegevens niet voor dit doeleinde verwerken, en dus ook niet *verder* verwerken.⁶⁹

Aanvullend geldt dat deze drie verwerkingen niet verenigbaar zijn met de doeleinden waarvoor Snappet de gegevens verkrijgt. Het CBP handhaaft op dit punt het betoog uit het rapport voorlopige bevindingen, aan de hand van een toets aan de elementen van verwantschap tussen de doelen, aard van de gegevens, wijze waarop de gegevens zijn verkregen, gevolgen voor de betrokken kinderen en de getroffen waarborgen.

⁶⁷ Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 49.

⁶⁸ Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 50.

⁶⁹ Zie ook Artikel 29-werkgroep, WP 203, Opinion 03/2013 on purpose limitation, 2 april 2013, p. 19, URL http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp203_en.pdf, "In order for the purposes to be legitimate, the processing must - at all different stages and at all times - be based on at least one of the legal grounds provided for in Article 7." En p. 21: "In other words, any processing following collection, whether for the purposes initially specified or for any additional purposes, must be considered 'further processing' and must thus meet the requirement of compatibility."

De stelling van Snappet dat statistische analyse per definitie niet niet-verenigbaar is, is onjuist. De uitzondering in artikel 9, derde lid, van de Wbp dat verdere verwerking voor onder andere statistische doeleinden niet als onverenigbaar wordt beschouwd, geldt alleen indien de verantwoordelijke de gegevens uitsluitend voor deze specifieke doeleinden verder verwerkt. In reactie op de zienswijze van Snappet heeft het CBP nader uitgewerkt in de beoordeling dat de uitzondering voor statistische doeleinden niet van toepassing is op elk deze drie gegevensverwerkingen.

Zoals toegelicht in deze bijlage onder het kopje 'persoonsgegevens' zijn de overzichten van de prestaties per opgave persoonsgegevens, omdat Snappet gebruik maakt van pseudonieme identifiers en over alle identificerende gegevens blijft beschikken. Snappet gebruikt de gepseudonimiseerde overzichten volgens de bewerkersovereenkomst ook voor eigen, niet nader omschreven, doeleinden. Het betreft geen statistische gegevens, maar de leerprestaties per kind, op individueel herleidbaar niveau. Snappet komt met deze verwerking dan ook niet in aanmerking voor de uitzondering in artikel 9, derde lid, van de Wbp. Deze uitzondering geldt alleen indien de verantwoordelijke de gegevens uitsluitend voor deze specifieke doeleinden verder verwerkt, en Snappet heeft in de bewerkersovereenkomst opgenomen dat zij deze (persoons)gegevens voor eigen, niet nader omschreven, doeleinden mag gebruiken.

Daarbij merkt het CBP op dat het opnemen van een toestemmingsbepaling in een bijlage bij een overeenkomst (als algemene voorwaarde) niet aan de wettelijke elementen voldoet van de definitie van toestemming gegeven in artikel 1, onder i, van de Wbp, namelijk dat het een vrije, specifieke en op informatie berustende wilsuiting betreft van de betrokkene. In de wetsgeschiedenis bij de Wbp is daarover opgemerkt: *“Als voorbeeld noem ik algemene voorwaarden die van toepassing zijn op het sluiten van een overeenkomst. Indien in dergelijke voorwaarden wordt bepaald welke gegevens er voor welk doel en door wie verwerkt worden, wil dat nog niet automatisch zeggen dat betrokkene daartoe ondubbelzinnig zijn toestemming heeft gegeven, enkel omdat hij de betreffende overeenkomst heeft ondertekend.”*⁷⁰

Ten aanzien van het classificeren van de kinderen in vaardigheidsniveau's, op grond van een vergelijking per opgave met de gepseudonimiseerde resultaten van alle andere kinderen op die opgave, ziet het CBP in de zienswijze van Snappet geen aanleiding tot aanpassing van de beoordeling dat Snappet hiermee (als verantwoordelijke) een verdere verwerking verricht die in strijd is met het bepaalde in artikel 9 van de Wbp.

Het betreft geen vergelijking van prestaties van groepen versus groepen (zoals Snappet in haar zienswijze aangeeft), maar een individuele beoordeling van een kind, op grond van een vergelijking met de (gepseudonimiseerde) prestaties op die opgave(n) van alle andere kinderen in dat leerjaar. Het betreft ook geen statistisch onderzoek zoals bedoeld in de Gedragscode voor Onderzoek en Statistiek, waaraan Snappet zich verklaart te houden. Onderzoek is hierin gedefinieerd als *“iedere vorm van kwantitatief en/of kwalitatief onderzoek met gebruikmaking van statistische of andere wetenschappelijke methodes waarmee wordt beoogd om over doelgroepen of populaties uitspraken te doen op niet-identificeerbaar niveau.”*⁷¹ Uit de toelichting bij de gedragscode blijkt dat

⁷⁰ Handelingen I 1999/2000, 34, p. 1632. Vgl. ook HvJ EU van 19 juli 2012, zaak C-112/11 (ebookers.com), r.o. 16 en HvJ EU van 9 november 2010, zaaknummers C-92/09 en C-93/09.

⁷¹ Gedragscode voor Onderzoek en Statistiek, artikel 2.11.

hiermee bedoeld wordt dat alle resultaten van onderzoek die worden uitgevoerd uitsluitend op een niet-individueel identificeerbare wijze, dus op geaggregeerd niveau, worden gerapporteerd.⁷² Bij het classificeren door Snappet van de kinderen in vaardigheidsniveau's gaat het om een beoordeling van de leerprestaties per kind, op individueel herleidbaar niveau, en indeling van de individuele kinderen in de vaardigheidsgroepen [VERTROUWELIJK].

De uitzondering is evenmin van toepassing op de eventuele toekomstige verstrekking van (persoons)gegevens aan onderzoeksinstellingen. Als het gaat om verstrekking van de gepseudonimiseerde overzichten van de resultaten per opgave, betreft het, zoals hierboven toegelicht, persoonsgegevens, en geen statistisch onderzoek.

Omdat deze verwerkingen niet onder de uitzondering vallen van artikel 9, derde lid, van de Wbp, handelt Snappet door het zelfstandig gebruik van de gepseudonimiseerde overzichten van de resultaten per opgave en door het doorlopend classificeren van de kinderen in vaardigheidsniveaus in strijd met artikel 9 van de Wbp. Indien Snappet in de toekomst, op basis van de huidige informatie en overeenkomsten, (persoons)gegevens gaat verstrekken aan onderzoeksinstellingen, handelt Snappet waarschijnlijk eveneens in strijd met artikel 9 van de Wbp.

De zienswijze van Snappet heeft op dit punt niet geleid tot aanvulling of aanpassing van de feitelijke bevindingen en conclusies in het rapport, maar wel tot aanpassing en aanvulling van de beoordeling (ten aanzien van de uitzondering in artikel 9, derde lid, van de Wbp en met verwerking van de nieuwe feiten die Snappet in de zienswijze naar voren heeft gebracht).

Beveiliging

Zienswijze Snappet: Snappet heeft de beveiliging aangepast en een wijziging aangebracht in de authenticatiemethode. Hierdoor meent Snappet dat zij als bewerker niet langer in strijd handelt met artikel 14 van de Wbp.⁷³

In de nieuwe werkwijze [VERTROUWELIJK].⁷⁴

Reactie CBP: [VERTROUWELIJK]

De gekozen authenticatiemethode levert daarmee een reëel risico op voor de leerlingen dat onbevoegden toegang krijgen tot hun persoonsgegevens. [VERTROUWELIJK]

Snappet heeft de dienst daardoor onvoldoende beveiligd tegen onrechtmatige verwerking van de persoonsgegevens door onbevoegde derde partijen.

De zienswijze van Snappet heeft op dit punt geleid tot aanvulling van de feitelijke bevindingen en beoordeling, maar niet tot aanpassing van de conclusies in het rapport.

⁷² Toelichting Gedragscode voor Onderzoek en Statistiek, p. 4.

⁷³ Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 9 en 10 en Aantekeningen Snappet bij CBP Rapport voorlopige bevindingen, meegestuurd als bijlage bij de Zienswijze Snappet van 11 maart 2014, p. 53.

⁷⁴ Zienswijze Snappet, p. 9 en 10, twee diagrammen met de login-logica.